



**T.C
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**GELİN-KAYINVALİDE İLİŞKİLERİ VE ÇİFT UYUMU
ARASINDA BENLİĞİN AYRIMLAŞMASININ
DÜZENLEYİCİ ROLÜ**

Banu KAHRAMAN

Denizli - 2021

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**GELİN-KAYINVALİDE İLİŞKİLERİ VE ÇİFT UYUMU ARASINDA
BENLİĞİN AYRIMLAŞMASININ DÜZENLEYİCİ ROLÜ**

Banu KAHRAMAN

Danışman

Prof. Dr. Osman İsmail ÖZDEL

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Bu çalışma, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Aile Danışmanlığı Bilim Dalı'nda jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Doç. Dr. Ahu ARICIOĞLU

Üye: Prof. Dr. Osman İsmail ÖZDEL (Danışman)

Üye: Doç. Dr. Fatma Selda ÖZ SOYSAL

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mustafa BULUŞ

Enstitü Müdürü

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu; atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı; bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Banu KAHRAMAN

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamı gerçekleştirdiğim süre boyunca kıymetli bilgileriyle beni yönlendiren, sabrını ve emeğini üzerimden esirgemeyen, bu yolda birlikte yürümekten keyif aldığım değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Osman İsmail ÖZDEL'e saygılarımı sunuyorum ve teşekkürü bir borç biliyorum.

Bana psikolojik danışmanlık mesleğine dair farklı ve derin bakış açıları kazandıran, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca hem akademik hem bireysel gelişimime katkıda bulunan ve tez jürimde yer alan değerli hocam Sayın Doç. Dr. Ahu ARICIOĞLU'na şükranlarımı sunuyorum.

Tez jürimde bulunan ve değerli katkılarını sunan Sayın Doç. Dr. Fatma Selda ÖZ SOYSAL'a teşekkür ediyorum.

Lisans ve lisansüstü eğitimim boyunca kıymetli bilgileriyle akademik gelişimimi destekleyen değerli hocalarım Prof. Dr. Erdiñ DURU, Prof. Dr. Murat BALKIS, Prof. Dr. Sevgi ÖZGÜNGÖR, Dr. Öğretim Üyesi Turgut TÜRKDOĞAN ve Pamukkale Üniversitesi'ndeki öğretim üyelerine teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez yazma sürecinde tecrübesiyle ve dostluğuyla yanımda olduğunu hissettiren sevgili meslektaşım Hilal Asena ÖZDEMİR'e teşekkür ediyorum.

Beni dünyaya getiren, bugünlere gelmem için emek veren, bugünkü ben olmamda katkıları büyük olan ANNEM ve BABAMA ve bu dünyadaki ilk arkadaşım olan KARDEŞİME teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatıma girdiği günden bu yana kıymetli dualarını ve iyi dileklerini benden esirgemeyen KAYINVALİDEME teşekkür ediyorum.

Akademik gelişimim konusunda beni hep destekleyen, cesaretlendiren, bilgi ve tecrübesiyle bana dokunan, sevgisiyle bana güç veren hayat arkadaşım ve sevgili eşim İbrahim Korkmaz KAHRAMAN'a varlığı için sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak mesleğime duyduğum sevgi ve bağlılık için, hayatta yaptığım seçimler için, bugünlere gelebildiğim için ve iyi ki ben olduğum için kendime teşekkür ediyorum.

ÖZET

Gelin-Kayınvalide İlişkileri ve Çift Uyumu Arasında Benliğin Ayrışmasının Düzenleyici Rolü

KAHRAMAN, Banu

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri ABD

Aile Danışmanlığı Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Osman İsmail ÖZDEL

Haziran 2021, 91 sayfa

Bu çalışmada gelin-kayınvalide ilişkileri ve çift uyumu arasında benliğin ayrışmasının düzenleyici rolü incelenmiştir. Araştırmanın katılımcıları on sekiz yaşından büyük, en az bir yıldır evli olan ve kayınvalidesi hayatta olan 1660 kadından oluşmaktadır. Araştırmanın verileri Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği, Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği, Benliğin Ayrışması Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu aracılığı ile elde edilmiştir. Araştırmada gelin-kayınvalide ilişkileri ve benliğin ayrışmasının evlilik uyumunu yordama gücünü belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, gelin-kayınvalide ilişkileri ve benliğin ayrışmasının evlilik uyumunu olumlu yönde yordadığını ve benliğin ayrışmasının evlilik uyumu üzerindeki etkisinin, gelin-kayınvalide ilişkilerinin evlilik uyumu üzerindeki etkisinden daha güçlü olduğunu göstermektedir. Benliğin ayrışmasının alt boyutlarından duygusal tepkisellik, ben pozisyonu alma ve duygusal kopma evlilik uyumunu pozitif yönde anlamlı olarak yordarken; başkalarına bağımlılık evlilik uyumunu anlamlı düzeyde yordamamaktadır. Gelin-kayınvalide ilişkilerinin alt boyutlarından kocanın rolü, kocanın tarafsızlığı ve olumlu etkileşim evlilik uyumunu pozitif yönde anlamlı olarak yordarken; psikolojik saldırganlık, olumsuz etkileşim ve müdahale evlilik uyumunu anlamlı düzeyde yordamamaktadır. Bulgular ilgili kuramsal çerçeve ve literatür ışığında tartışılmış, uygulayıcı ve araştırmacılara öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Gelin-kayınvalide ilişkileri, benliğin ayrışması, evlilik uyumu, evlilik

ABSTRACT

The Regulating Role of the Differentiation of Self Between Daughter in Law – Mother in Law Relationship and Marriage Adjustment

KAHRAMAN, Banu

Master Thesis, Department of Educational Sciences,

Department of Family Counselling

Supervisor: Prof. Dr. Osman Ismail OZDEL

June 2021, 91 pages

In this study, the regulating role of the differentiation of self between daughter in law - mother in law relationships and marriage adjustment was examined. Participants of the study consist of 1660 women that over eighteen years old, married at least one year and their mother in law alive. The data of the study were obtained with the daughter in law - mother in law relationships scale, the revised form of dyadic adjustment scale, the differentiation of self scale and personal information form. In this study, multiple regression analysis was used to determine for the purpose of predictive power of daughter in law - mother in law relationships and differentiation of self on marriage adjustment. The findings of the study show that daughter in law - mother in law relationships and differentiation of self predict positively marriage adjustment. The effect of differentiation of self on marriage adjustment is stronger than the effect of daughter in law - mother in law relationships on marriage adjustment. Emotional reactivity, I-position and emotional cutting from the subdimensions of differentiation of self predict positively marriage adjustment. But fusion with others doesn't predict significantly marriage adjustment. Role of the husband, objectivity of the husband and positive interaction from the subdimensions of daughter in law - mother in law relationships predict positively marriage adjustment. But psychological aggression, negative interaction and intervention don't predict significantly marriage adjustment. The findings were discussed around the theoretical framework and literature. Suggestion were presented to researchers and practitioners.

Keywords: Daughter in law – mother in law relationships, differentiation of self, marriage adjustment, marriage

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI.....	iii
ETİK BEYANNAMESİ	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	x
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Problem Cümlesi	4
1.1.2. Alt Problem Cümleler.....	5
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	8
1.5. Sayıtlar	8
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9
2.1. Kuramsal Çerçeve	9
2.1.1. Evlilik ve Evlilik Uyumu.....	9
2.1.2. Benliğin Ayrışması.....	10
2.1.3. Gelin-Kayınvalide İlişkileri.....	19
2.2. İlgili Araştırmalar.....	26
2.2.1. Evlilik ve Evlilik Uyumuyla İlgili Yapılan Çalışmalar	26
2.2.2. Benliğin Ayrışmasıyla İlgili Yapılan Çalışmalar	33
2.2.3. Gelin-Kayınvalide İlişkileriyle İlgili Yapılan Çalışmalar	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM.....	42
3.1. Araştırmanın Modeli	42
3.2. Evren ve Örneklem	42
3.3. Veri Toplama Araçları	44
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	44
3.3.2. Gelin Kayınvalide İlişkileri Ölçeği (GKİÖ).....	44
3.3.3. Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği (YÇUÖ).....	45
3.3.4. Benliğin Ayrışması Ölçeği (BAÖ)	45

3.4. Veri Toplama Süreci ve Yöntemi	45
3.5. Verilerin Analiz Edilmesi	45
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM	47
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	59
5.1. Tartışma.....	59
5.1. Öneriler	72
5.1.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	72
5.1.2. Uygulamaya Yönelik Öneriler	72
KAYNAKÇA	74
EKLER	83
Ek 1. Etik Kurul Kararı	83
Ek 2. Ölçek Kullanım İzinleri	85
Ek 3. Kişisel Bilgi Formu.....	87
Ek 4. Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği Örnek Maddeleri.....	88
Ek 5. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği Örnek Maddeleri	89
Ek 6. Benliğin Ayrışması Ölçeği Örnek Maddeleri	90
ÖZGEÇMİŞ	91

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1. <i>Örnekleme Oluşturan Katılımcıların Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı</i>	43
Tablo 4.1. <i>Araştırma Değişkenlerine Ait Betimleyici İstatistikler</i>	47
Tablo 4.2. <i>Araştırma Değişkenlerine Ait Korelasyon Katsayıları</i>	48
Tablo 4.3. <i>Evlilik uyumu kadının çocuk sahibi olma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?</i>	49
Tablo 4.4. <i>Evlilik uyumu kadının eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?</i>	49
Tablo 4.5. <i>Evlilik uyumu kadının çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?</i>	50
Tablo 4.6. <i>Evlilik uyumu evlilik süresine göre farklılaşmakta mıdır?</i>	50
Tablo 4.7. <i>Evlilik uyumu kadının evlilik biçimine göre farklılaşmakta mıdır?</i>	51
Tablo 4.8. <i>Gelin-kayınvalide ilişkileri kadının eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?</i>	51
Tablo 4.9. <i>Gelin-kayınvalide ilişkisi kadının çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?</i>	52
Tablo 4.10. <i>Gelin-kayınvalide ilişkisi kadının göç etme durumuna göre farklılaşmakta mıdır?</i>	52
Tablo 4.11. <i>Gelin-kayınvalide ilişkisi kadının evlilik biçimine göre farklılaşmakta mıdır?</i>	53
Tablo 4.12. <i>Gelin-kayınvalide ilişkisi kadının eşinin ailesiyle yaşama durumuna göre farklılaşmakta mıdır?</i>	53
Tablo 4.13. <i>Gelin-kayınvalide ilişkileri kadının eşinin ailesiyle görüşme sıklığına göre farklılaşmakta mıdır?</i>	54
Tablo 4.14. <i>Gelin-kayınvalide ilişkileri kadının kendi ailesiyle görüşme sıklığına göre farklılaşmakta mıdır?</i>	54
Tablo 4.15. <i>Gelin-Kayınvalide İlişkileri ve Benliğin Ayrışmasının Evlilik Uyumunu Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları</i>	55
Tablo 4.16. <i>Gelin-Kayınvalide İlişkileri Alt Boyutlarının Evlilik Uyumunu Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları</i>	56
Tablo 4.17. <i>Benliğin Ayrışması Alt Boyutlarının Evlilik Uyumunu Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları</i>	57
Tablo 4.18. <i>Benliğin Ayrışması Alt Boyutlarının Gelin-Kayınvalide İlişkilerini Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları</i>	58

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümleleri, araştırmanın amacı ve önemi, sayıtlar ve sınırlılıklar aktarılmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Aile, toplumun temel yapıtaşdır. Aile kurumu meydana gelirken kadın ile erkek evlilik kararı verir ve aile kurarak birlikteliklerini sürdürme kararı alırlar. Evlilik, tarihsel süreç içinde 4000 yıldır var olan, doğada olmayan, insanın kurduğu bir kültür kurumudur. Her kültür olayı gibi zamanla değişen, yeni biçimler alabilen, kadın ile erkeğin birlikteliği ile gerçekleşen en küçük toplum birimidir (Aydoğmuş vd., 1995). Evlilik, eşlerin değer ve kültür gibi çeşitli farklılıklarıyla bir araya gelerek kendilerini yeni ve özel bir bağlamda yeniden tanımlamaları olarak ele alınabilir. Şüphesiz bu farklılıklar evlilik ilişki süresi boyunca değişime uğramaktadır. Eşlerin gerek bireysel özellikleri gerek ilişki içinde kendilerini konumlandırma biçimleri, evlilik ilişki kalitesini etkileme gücüne sahip önemli parametrelerdir (Kalkan ve Aydoğan, 2018).

Birbiri ile etkileşen, evlilik ve aileyi ilgilendiren konularda fikir birliği yapabilen ve sorunlarını olumlu bir şekilde çözebilen çiftlerin evliliği uyumlu bir evlilik olarak tanımlanır (Tutarel Kışlak ve Çabukça, 2002). Aile sisteminin ve karı-koca ve ebeveyn-çocuk alt sistemlerinin sağlıklı işleyişi evlilik uyumu ve bireylerin psikososyal iyilik halini de olumlu yönde etkilemektedir (Erzeybek ve Gökçearslan Çiftçi, 2019). Çift uyumu bir süreçtir ve bu süreci oluşturan bileşenler bireysel farklılıklar, kişilerarası çatışma, bireysel kaygı, ilişki memnuniyeti, ikili uyum, işlevsellik ve önemli konularda fikir birliği içinde olmaktır (Spanier, 1976). Evlilik uyumu kişilik, çalışma durumu, ev içi stres, ruhsal hastalık, depresyon, eğitim, cinsiyet rol tutumları, başarı gibi faktörlerden etkilenmektedir (Hashmi vd., 2007). Ayrıca, evlilik uyumunu etkileyen faktörler; anne-baba evliliğinin mutluluk derecesi, tanışma süresinin uzunluğu ve nişanlılık, cinsiyete bağlı roller, evliliğin arkadaşlar ve aile tarafından onaylanması, nişanlılık ve evliliğin ilk dönemlerinde birbirine uyum sağlanabilmesi, etnik ve dini geçmişin ortaklığı, toplumsal statü ve eğitim düzeyinin yüksekliği, evlenme yaşı, çocukluk sırasında anne-baba ile iyi ilişkiler içinde olmak şeklinde sıralanmıştır (Özgüven, 2001).

Kayın terimi, menşe ailenin üyeleriyle ilişkiler ve evlilik yoluyla kurulan ilişkiler arasında bir ayırım yapar. Bu ayırım, kayın ilişkilerinin ilgili taraflarca yeni kurulan ailenin

bir parçası mı yoksa ayrı bir aile birimi olarak mı algılanıp algılanmayacağı sorusunu akla getirir (Rittenour ve Soliz, 2009). Kayınlık, hayat döngüsünün herhangi bir aşamasında bireyin kendi seçimi olmadan veya başka bir seçimin sonucu olarak edinilebilir. Aile ilişkisi otomatik bir ilişki değildir. Bireyler kayınlarını diğer bir bireyle evliliği sonucunda tanıyarak birbirleriyle etkileşime ve toplumsal rollere girmektedirler (Lopata, 1999). Kayın ilişkileri kendi başına önemlidir ve aynı zamanda daha büyük bir aile sistemindeki diğer ilişkilerin ayrılmaz bir parçasıdır (Rittenour, 2012).

Gelin ve kaynana; sonradan gelinin aileye katılımı ile gerçekleşen ve oldukça yakın bir akrabalık biçimini içermektedir (Altunsu Sönmez, 2019). Gelin-kayınvalide ilişkisini kurmak, yeni evlilik ve aile içi rolleri oluştururken gelinin hem kişisel hem de evlilik sağlığı için oldukça önemlidir (Turner vd., 2006). Kayınvalide ve gelin birbiriyle anlaşır ve birbirlerini severlerse evlilikleri daha uyumlu olur ve ailenin ayakta kalma olasılığı artar (Fischer, 1983). Kayınvalidenin gelini kabul etmedeki duyguları, gelininin oğluna ve torunlarına ne kadar iyi davrandığına dair algısı, ekonomik güvence gibi konular kuşaklararası mutluluk açısından önemlidir. Güçlü bir aile kurmak için yeni evli çift, kendi kurdukları ailenin bağlılığının köken ailelerine olan bağlılıklarından daha öncelikli olması şeklinde yeniden düzenlemelidir. Kayınvalideler ve gelinler arasında farklı aile gruplarını, yani menşe aileye karşı kayın aile, sürdürme mücadelesi potansiyel bir çatışma için bir temel oluşturur. Kayınvalide ile gelinin ilişkisindeki zorlukların bir kısmı, gelinin köken ailesine olan bağlılığından ve annesine olan aşırı sadakat duygusundan kaynaklanabilir. Gelinin eşinin ailesini nasıl algıladığı, kendi ailesiyle ne derece özdeşleştiği ile ilişkili olabilir (Rittenour ve Soliz, 2009). Özellikle kuşaklararası çatışmalarda gelin, kayınvalidesine yönelik yüksek düzeyde ortak aile kimliği algılsa kayınvalidesini daha olumlu ve daha işbirlikçi bir şekilde algılar ve yorumlar. Çünkü güçlü bir aidiyet duygusu hisseder. Gelin, kayınvalidesine yönelik daha düşük düzeyde ortak aile kimliği algılsa kocasının kendi çıkarlarını desteklemesini bekler; çünkü kayınvalidesiyle olan çatışmalarda kendi çıkarlarını feda etmede daha az istekli olur (Song ve Zhang, 2012).

Kayınvalide ve gelinler arasındaki ilişkiler iktidar alanıdır. Kayınvalideler Türk ailesinde güçlü görünse de otoriteleri aslında eşlerine/oğullarına aittir. Bir erkeğin gücü ile otorite taşırlar. Böylece sevgi, evde güç ve otorite meselesi haline gelir. Kayınvalideler sevginin bir sonucu olarak oğulları ve gelinleri üzerindeki gücü kaybetmekten korkarlar (Yakalı Çamoğlu, 2007). Gelin ve kayınvalidenin eşe/oğula yaptıkları duygusal yatırım ve

iki kadının birbirlerine yönelik beklentilerinin gerçekleşip gerçekleşmemesi göz önüne alındığında çatışmalar, ailenin hayatında önemli bir yer tutar. Gelin ve kayınvalide arasında açık bir iletişim ve kendini ifade etme örüntüsü yoksa pek çok konuşulmamış ve çözüme kavuşmamış çatışma ve birbirini ailede kabul etmekte zorlanan iki kadın aile içi ilişkilerde varlığını sürdürmeye devam eder (Cotterill, 1994).

Bir sistem olarak aile; paylaşılan bir tarihi olan, duygusal bir bağ deneyimleyen, yeni gelecek üyeler için stratejiler geliştiren, aile üyelerinin ve ailenin ihtiyaçlarını bir bütün olarak karşılayan, bağımsız bir gruptan oluşan karmaşık bir yapıdır (Sabatelli ve Bartle, 1995). Bowen'a göre aile, bireyin işlevselliğini ve kaygısını etkileyen çok kuşaklı bir duygusal sistemdir (Peleg ve Zoabi, 2014). Bowen aile sistemi teorisinin temel amacı duygusal sistemin nasıl işlediğine dair farkındalık kazandırmak ve başkalarını değiştirmekten ziyade benlikte değişiklik yapmaya odaklıdır (Kerr ve Bowen, 1988; Brown, 1999). Bowen'a göre; ailenin yetişkinliğe başarılı bir şekilde geçişi destekleyen bir ortam yaratmasının en önemli yollarından biri ebeveynlerin çocuklarının aileye duygusal olarak bağlı kalma ihtiyaçları ile bireysellik ihtiyaçlarını dengelemelerine yardımcı olma dereceleridir (Bowen, 1978; Peleg Popko, 2002). Bowen aile sistemi teorisini oluşturan çeşitli yapılardan benliğin ayrılaşması, olgun gelişim ve psikolojik sağlığa ulaşmada kritik bir kavramdır (Skowron ve Friedlander, 1998). Bowen ayrılaşmanın iki yönünü açıklamaktadır: Bunlardan ilki olan psişik düzeyde ayrılaşma; duygusal ve entelektüel işlevsellik arasındaki ayrımı ifade eder. Kişinin hangi işlevin hangi davranışı üzerinde etkili olacağı hakkında ayırım yapabilme yeteneğidir. Kişilerarası ayrılaşma ise kişinin ilişkideki bireyleşme ve beraberliği yönetme ve dengeleme yeteneğini ifade eder (Gubbins vd., 2010).

Aile sisteminde genç yetişkinliğe geçiş döneminde bireyler, köken ailelerinden ayrılma ve kendilerine dair sorumlulukları kabul etme, yeni ilişkiler geliştirme, köken ailelerinden benliklerini ayrılaştırabilme gibi potansiyeller ile karşılaşmaktadır (Skowron vd., 2009). Bowen aile sistemi modeline göre genç yetişkinlikte bireyin elde etmiş olduğu benlik ayrılaşma derecesi, köken ailesinde büyürken deneyimlediklerinin bir sonucudur (Gubbins vd., 2010). Ailedeki sınırların nasıl düzenlendiği, her üyenin bireysellik ve özerkliğinin aile içinde tolere edilme derecesine yansır. Ailedeki sınırlar tıkandığında aile, kaynaşmaya yönelik etkileşimlere girer ve bireylerin özerklik-bireysellik dengesi sınırlandırılmış olur (Sabatelli ve Bartle, 1995). Çiftin birbiriyle yakınlık kurması ve aynı zamanda bireyselliklerini koruması, iyi bir evliliğin önemli bir bileşenidir (Skowron, 2000).

Aşırı yakın yapılar, sınırları bulandırır, açıkça görülmelerini engeller. Bu yapılara sahip ailelerin, nesil hiyerarşisine (büyük ebeveynler-ebeveynler-çocuklar) yönelik açık bir çerçeveleri, sınırları yoktur. Dolayısıyla, aile üyelerinin otonomi duyguları, aidiyet hissinin bedeline kurban gider. Ailenin ihtiyaçlarının karşılanması, bireysel isteklerden ya da arzularından daha öne geçer. Uzak (kopuk) sınırlar otonomi için, aidiyet duygusunu feda eder. İnsanlar arasındaki aşırı derecede katı ya da geçirgen olmayan sınırlar, iletişimi engeller ve ailenin ihtiyaç duyduğu karşılıklı desteğini ellerinden alır. Mahremiyet uç noktalara taşınır (Worden, 2013).

Benliğin ayrılaşması; bireylerin kaygı ve stres yaratan durumlarla başa çıkarken başkalarıyla olan ilişkilerinde yakınlık ve özerklik ile entelektüel ve duygusal düzeyleri arasında bir denge oluşturma yeteneğidir (Peleg ve Zoabi, 2014). Benlik ayrılaşması düzeyi yüksek bir kişi, çevresindeki kişilerden tamamen ayrı bir dünyada var olan biri olarak düşünülmemelidir. Aksine, hem çevresindeki kişiler ile samimi ilişkiler kurabilen hem de kararlarını bireysel olarak alabilen bireydir. Sağlıklı bireyselleşmeye aynı zamanda duygu ve düşünceyi birbirinden ayırt etme yeteneği de eşlik eder (Karababa vd., 2018). Ayrılaşma düzeyi yüksek bireyler, yakın ilişkilerde özerkliği korurken duygusal ve rasyonel düzeyde de işlev gösterirler. Ayrılaşma düzeyi düşük olan bireyler, duygusal düzeyde işlev gösterir ve düşünceleri sıklıkla duygularından etkilenir (Kerr ve Bowen, 1988; Cho ve Murdock, 2017). Düşük ayrılaşma düzeyine sahip bireyler duygusal olarak tepkiseldir, böylece enerjilerinin çoğunu duygularının deneyimine, ifadesine ve yoğunluğuna harcarlar. Duygusal bir dünyada sıkışıp kaldıklarından, başkalarının duygusallığına tepki olarak sakin kalmakta zorlanırlar (Bowen, 1978; Peleg Popko, 2002). Bir çiftin ortalama benlik ayrılaşma düzeyi ne kadar yüksek olursa, bireysel farklılıkların evlilik uyumu üzerindeki etkisi o kadar düşük olur. Bu tür çiftlerin duygusal öz düzenleme için daha fazla kaynağı vardır ve bu nedenle iki birey arasındaki herhangi bir farklılık çiftin uyumu üzerinde daha düşük bir etkiye sahiptir (Rodríguez González vd., 2016). Köken ailesinde ayrılaşmayı sağlayabilen birey benzer ayrılaşma düzeyine sahip birini eş olarak seçer (Bowen, 1976; Bridge, 2019).

1.1.1. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi “Gelin-kayınvalide ilişkisi ve çift uyumu arasında benliğin ayrılaşmasının düzenleyici rolü nedir?” olarak belirlenmiştir.

1.1.2. Alt Problem Cümleler

Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

- 1) Evlilik uyumu kadının çocuk sahibi olma durumuna, eğitim durumuna, çalışma durumuna, evlilik süresine ve evlilik biçimine göre farklılaşmakta mıdır?
- 2) Gelin-kayınvalide ilişkileri kadının eğitim durumuna, çalışma durumuna, göç etme durumuna, evlilik biçimine, kadının eşinin ailesiyle yaşama durumuna, kadının eşinin ailesiyle görüşme sıklığına ve kadının kendi ailesiyle görüşme sıklığına göre farklılaşmakta mıdır?
- 3) Gelin-kayınvalide ilişkileri ve benliğin ayrılaşması kadınların evlilik uyumunu yordamakta mıdır?
- 4) Gelin-kayınvalide ilişkilerinin alt boyutları (kayınvalidenin evliliğe etkisi/müdahale boyutu, olumlu etkileşim boyutu, olumsuz etkileşim boyutu, psikolojik saldırganlık boyutu, kocanın rolü boyutu ve kocanın tarafsızlığı boyutu) kadının evlilik uyumunu yordamakta mıdır?
- 5) Benliğin ayrılaşmasının alt boyutları (başkalarına bağımlılık boyutu, duygusal kopma boyutu, duygusal tepkisellik boyutu ve ben pozisyonu alma boyutu) kadının evlilik uyumunu yordamakta mıdır?
- 6) Benliğin ayrılaşmasının alt boyutları (başkalarına bağımlılık boyutu, duygusal kopma boyutu, duygusal tepkisellik boyutu ve ben pozisyonu alma boyutu) gelin-kayınvalide ilişkilerini yordamakta mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Kadın ve erkeğin evliliği gerçekleştirdiği süreçte ailelerinin çocuklarının evden ayrılışına (evliliğine) hazır olamayışı aileler için elde olarak ya da olmayarak terk edilmişlik endişesi ya da dışlanmışlık düşüncesi oluşturabilmektedir. Ayrılaşabilme, yeni kurulacak ailenin sağlıklı işleyişi açısından oldukça önemlidir.

Bireyler kurdukları evliliğe kendi köken ailelerinden birtakım örüntüler getirmektedir. Bireylerin ayrılaşma düzeyleri ve köken ailelerden getirilen örüntüler göz önüne alındığında kuşaklararası bakış açısı önem arz etmektedir.

Gelin kayınvalide ilişkisinin niteliği evliliğin dinamiğini etkilemektedir. Gelin ve kayınvalidenin arasındaki ilişkinin niteliği çatışmalı ve gergin olduğunda bu durum aile içi çatışmalara sebep olabilmektedir. Gelin ve kayınvalide arasındaki bir gerginlik karı koca

arasındaki gerginliğe sebep olurken bazen de karı koca arasındaki gerginlik gelin kayınvalide ilişkisine yansıtılabilmektedir.

Bu araştırmada gelin-kayınvalide ilişkisi ve çift uyumu arasında benliğin ayrımlaşmasının düzenleyici rolü incelenecektir. Yapılan yerli ve yabancı literatür taraması sonucunda gelin-kayınvalide ilişkileri, çift uyumu ve benliğin ayrımlaşması kavramlarının bir arada olduğu herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Tüm bağlam göz önüne alındığında benliğin ayrımlaşması ve gelin kayınvalide ilişkileri konusunu evlilik bağlamında incelemek literatüre yeni bir bakış açısı kazandıracaktır. Evli bireylerin benliklerinin ayrımlaşma düzeylerinin gelinin kayınvalidesiyle ilişkisine ne şekilde yansıtacağı, bu sürecin çiftlerin uyumuna nasıl etki edeceği araştırılmak istenmektedir. Araştırmada evli kadınların kayınvalideleriyle olan ilişkilerinin niteliğinin evliliklerini etkileyeceği, benliğin ayrımlaşması değişkeni eklendiğinde ayrımlaşma düzeyi yüksek olan kadınların kayınvalideleriyle ilişkilerinin daha olumlu ve doyumlu olacağı ve bunun evliliklerine olumlu yansıtacağı sonucu beklenmektedir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırma modeli oluşturulurken referans alınan bazı model ve kavramlar bulunmaktadır. Bunlardan ilki araştırmanın ana kavramlarından olan Murray Bowen'ın benliğin ayrımlaşması kavramıdır. Benliğin ayrımlaşması, bireyin kaygı ve stres yaratan durumlarla başa çıkarken başkalarıyla olan ilişkilerinde yakınlık ve özerklik ile bireysel duygusal ve entelektüel yapısı arasında bir denge oluşturma yeteneğidir (Peleg ve Zoabi, 2014). Stresle baş etme stratejileri ve örüntüleri kuşaklararası aktarım süreci olarak adlandırılan kuşaktan kuşağa geçme eğilimindedir. Sorunu olan ailelerde söz konusu sorunun oluşumu birkaç kuşağı kapsayacak biçimde şekillenmiştir (Gladding, 2012). Benliğin ayrımlaşması bireyin kendi köken ailesinden duygusal olarak ayrımlaşmasını ve duygu ve düşüncelerini kendi ailesinden ayırt etmesini ifade etmektedir. Diğerleriyle sağlıklı duygusal mesafeyi korurken duygularını ve düşüncelerini birbirinden ayırabilecek kadar objektif kalabilmeyi gerektirir. Benliğin ayrımlaşması intrapsişik düzeyde duygusal süreçleri mantıksal süreçlerden ayırt edebilmeyi ifade ederken kişilerarası düzeyde başkalarıyla yakınlık ve özerklik dengesini kurabilmeyi ifade etmektedir (Skowron, 2000).

Bowen aile sistemi kuramı, ailenin geçmişine, geçmiş örüntülerin fark edilmesine ve bu örüntülerle ilgilenilmesine önem verir. Bunun amacı, bu davranışların kişilerarası ilişkilerde tekrar edilmesini önlemektir (Gladding, 2012). Bowen, bireyin köken ailesinde

geçmiş kuşaklardan gelen örüntülerin evlilikle beraber kendi kuracağı ailede de tekrar edeceğini savunmaktadır. Bu sebeple ailelerle çalışırken kuşaklararası etkinin araştırılmasının önemini açıklar. Benlik ayırılma düzeyi düşük bireylerden oluşan ailelerde kişiler arası sınırlar bulanıktır, görüş ayrılıkları kolay kolay tolere edilemez, duygular çok yoğunluklu yaşanır, “yetişkin ben” pozisyonu gözlemlenmez, stres ve kaygı seviyesi yüksektir, aşırı tepki verme eğilimleri gözlemlenir (Skowron, 2000; Skowron ve Schmitt, 2003; Rodríguez González vd., 2016; Lampis vd., 2017). Benlik ayırılma düzeyleri yüksek olan bireylerden oluşan aileler daha etkili problem çözme becerileri geliştirirler, yakın ilişkilerde özerkliği korurken duygusal ve rasyonel düzeyde dengeli bir işlev görürler, başkalarının beklentilerine uyma zorunluluğu altında hissetmezler, esneklik ve uyum yetenekleri daha yüksektir (Bray, 1995; Choi ve Murdock, 2017; Tuason ve Friedlander, 2000).

Araştırmada referans alınan modellerden biri Circumplex Aile Sistemi Modelidir. Circumplex Aile Sistemi Modeli, ailede işlevsel olan ve olmayan davranışları tanımlarken aileye dair edinilen gözlemlerin spesifik olarak açıklanabilmesi için yardımcı olur. Modelin birliktelik boyutu ailenin duygusal bağlılık düzeyini; birliktelik ve bireysellik arasındaki dengeyi açıklar. Bu boyutta ailedeki yakınlık, ben-biz dengesi ve bağımsızlık-bağlılık dengesi ele alınır. Esneklik boyutu aile içi rollerin ve kuralların değiştirilebilmesi ve ailenin değişime uyum sağlayabilme kapasitesini açıklar. Bu kapasite ailenin sürekliliğini ve ailedeki değişimlerin dengelenebilme kapasitesini ifade eder. Birliktelik ve esneklik boyutlarında dengeyi sağlayamayan aileler, ileriki kuşaklara da bu özelliklerini aktarmış olurlar. Ailelerin esneklik ve birliktelik özellikleri ailenin kültürü ve yaşam döngüsüne bağlı olarak değişim gösterir. Bu iki özelliği ele alırken ailenin kültürü ve yaşam döngüsünün de değerlendirmeye dahil edilmesi oldukça önemlidir (Gladding, 2012; Worden, 2013).

Araştırmada referans alınan modellerden bir diğeri de Beavers Aile İşleyişi Sistem Modelidir. Beavers Aile İşleyişi Sistem Modeli, aile için stres oluşturan durumlarda ailenin stresle başa çıkabilme yetisini açıklar. Sağlık/yeterlik boyutu ailenin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için gerekli yapısal değişiklikleri yapabilme düzeyini açıklarken; aile stili boyutu ailedeki etkileşimin düzeyini ve kalitesini ifade eder. Aile stilinde merkezci/merkeze yaklaşan aileler stres yaratan durumlarda aile içine yönelirler. Aile içi ilişkiler aile dışı ilişkilerden daha önde gelir. Aşırı merkezci/merkeze yaklaşan ailelerde sınırlar belirsizdir, ikircikli duygular vardır, ilişki karmaşıktır. Aile stilinde merkezkaç/merkezden uzaklaşan

aileler stres durumunda aileden uzaklaşırlar. Bağlılık daha zayıftır ve bireysel ihtiyaçlar aile dışından karşılanır. Aşırı merkezkaç/merkezden uzaklaşan ailelerde aile içi sınırlar zayıftır. Aile içi ilişkiler daha sonra gelir. Ailelerin gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamak için aile stillerini değiştirmeleri gerekir. Sağlıklı aileler bu iki boyut arasında denge oluşturduklarında daha işlevsel özellikler gösterirken, boyutların uç noktalarında özellikler sergilediklerinde aile içi ilişkilerde problem meydana gelmektedir (Gladding, 2012; Worden, 2013).

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma örneklem grubunda yer alan 1660 birey ile sınırlıdır. Araştırmanın örneklemini 18 yaşından büyük, evli ve kayınvalidesi hayatta olan kadınlardan oluşmaktadır.

Araştırma “Benliğin Ayrışması Ölçeği”, “Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği”, “Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği” ve kişisel bilgi formundan elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

Seçilen örneklem grubunun evreni temsil edebilecek düzeyde yeterli olduğu ve seçilen örneklem üzerinden evrene genelleme yapılabileceği varsayılmaktadır.

Örnekleme yer alan katılımcıların araştırmada kullanılan ölçeklerdeki maddelere içten ve doğru yanıtlar verdikleri varsayılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde evlilik uyumu, benliğin ayrımlaşması ve gelin-kayınvalide ilişkileriyle ilgili yapılan literatür taramasına yönelik sonuçlar ve ilgili konularda yapılmış yurt içindeki ve diğer ülkelerdeki çalışmalar aktarılmaktadır.

2.1. Kuramsal Çerçeve

2.1.1. Evlilik ve Evlilik Uyumu

Evlilik, eşlerin değer ve kültür gibi çeşitli farklılıklarıyla bir araya gelerek kendilerini yeni ve özel bir bağlamda yeniden tanımlamaları olarak ele alınabilir. Şüphesiz bu farklılıklar evlilik ilişki süresi boyunca değişime uğramaktadır. Eşlerin gerek bireysel özellikleri gerekse ilişki içinde kendilerini konumlandırma biçimleri, evlilik ilişki kalitesini etkileme gücüne sahip önemli parametrelerdir (Kalkan ve Aydoğan, 2018). Evlilik, tarihsel süreç içinde 4000 yıllık, doğada olmayan ve insanın kurduğu bir kültür kurumudur. Her kültür olayı gibi zamanla değişen, yeni biçimler alabilen, çiftlerin birlikteliği ile gerçekleşen en küçük toplum birimidir (Aydoğmuş vd., 1995).

Sevgi, kabul edilme, reddedilme, nefret, şefkat, fedakârlık ve acımasızlık gibi insana özgü bazı temel duygular, aile yaşamının merkezinde yer almaktadır. Sistemik bakış açısına göre aile, “sosyal bir grup” olarak değerlendirilmektedir (Worden, 2013). Çeşitli bağlamlar içerisinde ailenin temel bileşenlerini tanımlamak son derece önemlidir. Bu süreç ailenin davranış örüntülerini ve ailenin alt-sistemlerinin (ailenin bünyesindeki daha küçük birimler; ebeveynler, çocuklar gibi yaş veya işlevden ötürü var olan gruplar) doğasını ve işleyişini içermektedir. İstendik sonuçlar doğursun ya da doğurmasın, aileler bütün veya bir kısım üyelerinin ihtiyaçlarına yanıt vermeye çalışırlar (Gladding, 2012).

Birbiri ile etkileşen, evlilik ve aileyi ilgilendiren konularda fikir birliği yapabilen ve sorunlarını olumlu bir şekilde çözebilen çiftlerin evliliği uyumlu bir evlilik olarak tanımlanır (Tutarel Kışlak ve Çabukça, 2002). Uyum, birbirine yakın olmaktan bağları koparmaya kadar uzanmaktadır. Aile desteği, gönüllülük, paylaşılan ilgi alanları ve çiftin kişilik özelliklerini de içerir (Bray, 1995). İnsan kendisine ve çevresine uyum sağlayabildiği ve bu uyumu sürdürebildiği ölçüde mutlu ve sağlıklıdır. Sosyal yaşamın bir parçası olan evlilik de bireylerin uyum sağlamasını gerekli kılan bir beraberliktir. Fiziksel, duygusal, ruhsal ve sosyal ilişkileri içeren evlilikte uyumun sağlanmış olması, hem eşlerin hem de ailedeki diğer

bireylerin ruhsal ve fiziksel sağlıklarının da temelini oluşturan etmenlerdendir (Kalkan, 2002).

Aileye bireysel açıdan bakıldığında, bütün evlilikler, şu ya da bu şekilde mutluluğa ulaşmayı hedefler. Bütün çiftler bu yönde birçok beklenti ve ümitle evlenirler. Bazı beklentiler gerçekçi iken bazıları olmayabilir. Bu evliliğin karmaşık doğasından kaynaklanan bir durumdur (Yılmaz vd., 2018). Evlilik boyunca evlilik memnuniyetinde önemli olan eşlerin çeşitli değişikliklere uyum sağlama ve bir dizi stresle başa çıkabilme yeteneğidir (Hashmi vd., 2007). Aile, kriz ile baş etme sürecindeyken bazı aşamalardan geçer. Ailelerde ilk olarak bir karışıklık yaşanır ve bu süre içinde çok iyi bir işleyişe sahip olmazlar. Bu dönemin bitip iyileşme (kendine gelme) süreci, krizin sona ermesiyle başlar. Ailenin ne kadar etkili bir şekilde kendine geleceği, hem elverişli kaynaklarına bağlıdır hem de bu kaynakların kullanım şekline bağlıdır (Gladding, 2012).

Evlilik uyumu bir süreçtir ve bu süreci oluşturan bileşenler bireysel farklılıklar, kişilerarası çatışma, bireysel kaygı, ilişki memnuniyeti, ikili uyum, işlevsellik ve önemli konularda fikir birliği içinde olmaktır (Spanier, 1976). Evlilik uyumu kişilik, çalışma durumu, ev içi stres, ruhsal hastalık, depresyon, eğitim, cinsiyet rol tutumları, başarı gibi faktörlerden etkilenmektedir (Hashmi vd., 2007). Ayrıca, evlilik uyumunu etkileyen faktörler; anne-baba evliliğinin mutluluk derecesi, tanışma süresinin uzunluğu ve nişanlılık, cinsiyete bağlı rollerde yetişme derecesi, evliliğin arkadaşlar ve aile tarafından onaylanma derecesinin yüksekliliği, nişanlılık ve evliliğin ilk dönemlerinde birbirine uyum sağlanabilmesi, etnik ve dini geçmişin ortaklığı, toplumsal statü ve eğitim düzeyinin yüksekliliği, evlenme yaşı, çocukluk sırasında anne-baba ile iyi ilişkiler içinde olmak şeklinde sıralanmıştır (zgven, 2001). Evlilik uyumu yüksek olan evlilikler, çatışmanın oldukça az olduğu, eşlerin önemli konularda anlaşmaya vardığı, keyif alarak birlikte aktiviteler yaptığı ve birbirlerine bağlılıklarını gösterdiği evlilikler olarak da tanımlanabilir (Spanier, 1972).

2.1.2. Benliğin Ayrımılaşması

Ayrımılaşma, bireyin bir ilişkiye duygusal olarak bağlı kalırken öz yönelimli seçimler yaparak bağımsız işlev görme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır. Bowen, z benlik duygusunu elde etme ve en önemlisi diğerleriyle yakın bağları koruma becerisi olarak tanımlanan, birliktelik-bağlılık ve özerklik-bağımsızlık arasındaki dengeyi somutlaştırdığı düşünülen benliğin ayrımılaşması kavramını geliştirmiştir (Skowron, 2004). Bowen aile sistemi teorisinin temel amacı duygusal sistemin nasıl işlediğine dair farkındalık

kazandırmak ve başkalarını değiştirmekten ziyade benlikte değişiklik yapmaya odaklıdır (Kerr ve Bowen, 1988; Brown, 1999). Bowen aile sistemi teorisi, ailelerle sistemik temelli yaklaşımlardan ilki olarak bilinir. Bu yaklaşımın tarihsel vurgusundan dolayı sıklıkla kuşaklararası (transgenerational) aile terapisi olarak anılır. Kuşaklararası aile terapisi ailenin geçmişine olan vurgusuna rağmen, eş zamanlı olarak şimdiye de odaklanır (Gladding, 2012).

Benliğin ayrımlaşması; bireylerin kaygı ve stres yaratan durumlarla başa çıkarken başkalarıyla olan ilişkilerinde yakınlık-özerklik dengesini kurabilme, kişilerarası alanda mantık ve duyguları arasında ayırım yapabilme, kendi kaygısını azaltma ve başkalarının kaygısı karşısında boğulmaya direnebilme kapasitesidir (Peleg ve Zoabi, 2014; Peleg, Miller ve Yitzhak, 2015; Bowen, 1978; Peleg Popko, 2002). Bu kavram kişiye, yakın ilişkilerinde edinebileceği duruş, varoluş ve ilişkilerini psikolojik düzlemde istenilen şekilde başlatıp sürdürebilmesi adına yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte, romantik ilişkiler bağlamında değerlendirilen evlilik ilişkisinin düzene kavuşması, gelişmesi ve esenlikle devam edebilmesi noktasında destek sağlayıcı bir kaynak konumundadır (Kalkan ve Aydoğan, 2018).

Benliğin ayrımlaşması intrapsişik ve kişilerarası olmak üzere iki boyuttadır. İntrapsişik boyut, duygusal tepkisellik ve ben pozisyonu almayla ilgilidir. Bu boyuttaki benlik ayrımlaşması öz düzenleme kapasitesini ifade eder. Kişinin duygu ve düşünce sistemi arasında bir ayırım yapabilme yetisini ortaya koyar. Bu alanda ayrımlaşma meydana geldiğinde birey dürtüsel ve anlık duygular sergilemez (Işık ve Bulduk, 2015; Skowron, 2000; Gubbins vd., 2010). Kişilerarası ayrımlaşma ise bireyin başkalarıyla olan yakınlık ve özerklik dengesini, ilişkilerde bireyleşme ve beraberliği yönetebilme yetisi olarak ifade edilmektedir. Kişilerarası boyut iç içe geçme ve duygusal kopmayla ilgilidir. Bu boyutta ayrımlaşma meydana geldiğinde birey, kişilerarası alanda daha sağlıklı ilişkiler geliştirebilir ve diğerleriyle duygusal mesafesini düzenleyebilir. İlişkilerde samimiyet ve yakınlık durumlarında kendisini daha rahat hisseder (Skowron, 2000; Gubbins vd., 2010; Işık ve Bulduk, 2015; Skowron ve Schmitt, 2003).

Bowen'a göre bireyin işlevselliğini ve kaygısını etkileyen aile, çok kuşaklı bir duygusal sistemdir (Peleg ve Zoabi, 2014). Ailedeki kaygının temelinde ilişkilerde çok fazla yakınlık ya da çok fazla uzaklık algılanması yatmaktadır. Bu kaygı nesiller boyunca aktarılan aileye özgü temalara duyarlılıkla ortaya çıkar. Aile üyeleri aile içindeki çelişki ve ikilemlere verilen tepkiler kaygıyı daha fazla barındırıyorsa ailede kronik kaygı ya da duygusal

tepkisellik meydana gelmektedir (Kerr ve Bowen, 1988; Brown, 1999). Bir bireyin ve ailenin kaygı düzeyi, bireyin ve ailenin temel ayrımlaşma düzeyi ile ilişkilidir. Ayrımlaşma düzeyi ne kadar düşük olursa, kaygı seviyesi o kadar yüksek olmaktadır (Peleg, Miller ve Yitzhak, 2015).

Aile sisteminden genç yetişkinliğe geçiş döneminde bireyler, köken ailelerinden ayrılma ve kendilerine dair sorumlulukları kabul etme, yeni ilişkiler geliştirme, köken ailelerinden benliklerini ayrımlaştırabilme gibi potansiyeller ile karşılaşmaktadır (Skowron vd., 2009). Bowen'a göre (1976, 1978) bireyler büyük ölçüde ebeveynlerinin ve büyük ebeveynlerinin bireysel gelişimlerini ve duygusal temaslarını sürdürme yetenekleri tarafından belirlenen yaşam tarzları ve kendi ailelerinde geliştirdikleri benlik ayrımlaşma düzeyleri ile bir evliliğe girerler (Skowron, 2000). Genç yetişkinlik çağındaki bireylerin köken aileden sağlıklı bir şekilde ayrımlaşabilmesi ve bir birey olarak fonksiyonlarını yerine getirebilmeyi başarması, romantik ilişkilerine olumlu bir şekilde yansımaktadır. Aynı şekilde bireylerin yeni durumlar karşısında alternatif düşünebilme yetenekleri, alternatif düşünmeye olan inançları ve esnek düşünme kabiliyetlerinin olması romantik ilişki içerisindeki iletişimi olumlu yönde etkileyerek bireylerin ilişkiye yönelik daha az akılcı olmayan inanca sahip olmasını sağlamaktadır (Kurt ve Gündüz, 2020).

Bowen, benliğin ayrımlaşmasının bireyin ve ailesinin stresle nasıl başa çıktığını büyük ölçüde etkilediği fikrini ortaya atmıştır. Çocukluktaki stresli yaşam olaylarının benliğin ayrımlaşma düzeylerini azaltma ve kaygı ile kuşaklararası üçgenleşme seviyelerini arttırma olasılığı yüksektir (Charles, 2001; Peleg, 2014) Stresle baş etme stratejileri ve örüntüleri kuşaklararası aktarım süreci olarak adlandırılan kuşaktan kuşağa geçme eğilimindedir. Sorunu olan ailelerde söz konusu sorunun oluşumu birkaç kuşağı kapsayacak biçimde şekillenmiştir (Gladding, 2012).

Benliğin ayrımlaşması kavramı ben pozisyonu alabilme, başkalarıyla iç içe geçme/kaynaşma/füzyon/başkalarına bağımlılık, duygusal tepkisellik ve duygusal kopma olarak dört ana faktörden oluşmaktadır. Ben pozisyonu, dış baskılara rağmen kendi kararlarını verme yeteneği; duygusal tepkisellik, kişinin otomatik olarak verdiği duygusal tepki düzeyi; iç içe geçme, kişinin diğerlerinden ayrı olan istikrarlı bir benlik duygusu geliştirme düzeyi ve duygusal kopma, bireyin duygusal olarak diğerlerinden ne kadar uzaklaştığı şeklinde açıklanmaktadır (Skowron ve Schmitt, 2003).

Ben pozisyonu alma (I position), başkaları tarafından farklı davranması için baskı altında kaldığında açıkça tanımlanmış bir benlik hissini sürdürme ve bireyin isteklerinin, duygu ve düşüncelerini bağımsız bir biçimde ifade edebilme yeteneğidir (Bowen, 1978; Peleg Popko, 2002; Peleg, Miller ve Yitzhak, 2015; Peleg ve Zoabi, 2014). İlişkilerinde ‘ben’ pozisyonunu (I position) yitirmeden bireysellik-birliktelik dengesini doğru bir şekilde kuran bireylerin daha sağlıklı ilişkiler yaşayabileceği düşünülebilir. Bu bağlamda benliğin ayrılaşması kavramının, yakın ilişkileri tertibi ve sürekliliği noktasında bireye bir kaynak noktası sağlayabileceği açıkça görülmektedir (Kalkan ve Aydoğan, 2018).

İç içe geçme/füzyon (fusion) aile sistemi içinde uyum sağlamada bireysel seçimlerin kenara bırakıldığı yerdir. Kişilerarası sistemi içeren iç içe geçme (Bowen, 1978), bireyler ve aile üyeleri arasındaki sınırların bulanıklaşması, ilişkilerde *benin* kullanılmaması ve görüş farklılıklarına tolerans gösterme güçlüğü olarak ifade edilmektedir. Diğer insanlarla bağımlı ilişkiler kurma eğilimini içermektedir. (Kerr ve Bowen, 1988; Brown, 1999; Skowron ve Schmitt, 2003; Peleg ve Zoabi, 2014). Duygusal iç içe geçme bireyleşme sürekliliğinin karşıtı konumundadır. Birey sınırlarını yitirdiği durumlarda diğerleriyle samimiyetin aksine duygusal iç içe geçme yaşar. Bu durum köken ailedeki çözülmemiş duygusal bağılıklardan kaynaklanır. Duygusal iç içe geçme, ilişkilerde özerkliği azaltmaktadır ve ailedeki diğer önemli kişilerle daha fazla iç içe olmayı içerir (Bowen, 1978; Bray, 1995).

Füzyon/iç içe geçme ilişkide pek çok sorun yaratabilmektedir. Temel benliğinden vazgeçip sahte benlik alma eğiliminde olan ve daha az esneklik gösteren birey, ilişki içerisinde daha fazla kaygı yaşamaktadır. Stresli dönemlerde bu kaygıyı daha fazla yaşayan birey, geri çekilme yaşayacak, bu da duygusal kopmaya ve evlilik çatışmasına yol açacaktır (Peleg, 2008). İç içe geçmiş kişi, ayrılığı ezici olarak yaşama eğilimindedir. Benlik saygısını büyük ölçüde başkalarının onayına göre şekillendirir ve etrafındaki kişilere uyma eğilimi gösterir (Skowron ve Friedlander, 1998). Kaynaşmış/iç içe bir ilişkide olan birey seçimleri üzerinde düşünmeden ve karşıdaki kişiden algıladığı tepkiye göre anında tepki verir. Enerjisini başkalarının duygusal rahatlığını sağlamak için ya da mesafe yaratarak kendi duygusal rahatlığını sağlamak için kullanır (Brown, 1999). Bowen'in (Kerr ve Bowen, 1988) aile sistemi teorisine göre, yüksek derecede iç içe geçmiş bireyler, ailelerinde yaşadıkları pozisyonda duygusal olarak “takılıp kalırlar”, dogmatik veya uyumludurlar ve her şeyden önce kabul ve onay ararlar. Daha büyük terkedilme korkusu yaşarlar ve ayrılıktan kaynaklı korku ve kaygılarını hafifletmek için diğer bireylerle olan duygusal ve psikolojik sınırların

karışmasına izin veren ilişkileri tercih ederler (Bowen, 1976, 1978; Skowron ve Friedlander, 1998; Skowron ve Schmitt, 2003). Romantik ilişkilerde iç içe ilişki içerisinde olan çiftler partnerlerinin duygusal sorumluluklarını kendi sorumlulukları olarak görürler ve partnerlerinin çatışmaya yönelik ifadelerini kendilerine yönelik kişisel bir saldırı olarak yorumlarlar. Birbirlerinin tepkilerine göre kendilerini tanımlarlar. Bu dinamikteki çiftlerde ilişki uyumunu korumak için en fazla enerjiyi harcayan birey, semptom geliştirmeye daha yatkın konumdadır. Başkaları için en doğru olan şeyi yapma çabası, kendisine aşırı yüklenmesine yol açar ve bu sebeple birey ilişkide semptom geliştiren kişi haline gelir (Brown, 1999).

Duygusal tepkisellik ve duygusal kopma, bireyin öfkeyi nasıl düzenlediğini göstermektedir. Örneğin duygusal tepkiselliği yüksek olan bireyler, duygusal tepkiselliği düşük olan bireylere göre öfkeyi daha kolay ifade edebilirler ve bu da daha fazla kişilerarası çatışmaya yol açabilir. Öte yandan ayrılaşma düzeyi düşük olan bireyler ilişkilerde yaşanan stres ve çatışmaya daha çok duygularını bastırma ya da duygusal izolasyon şeklinde tepki verirler (Choi ve Murdock, 2017).

Duygusal tepkisellik (emotional reactivity), bireyin ilişkisel stresin neden olduğu kaygıya duygusal olarak tepki verme derecesidir ve stres durumunda kişinin rasyonel olmayan bir duygusal taşma ile tepki verme eğilimini ifade eder (Skowron vd., 2009; Peleg ve Zoabi, 2014; Lampis vd., 2017). Duygusal kopma (emotional cutting) ise, kişinin kendini tecrit etme ve gerginlikle başa çıkmanın bir yolu olarak ilişkiyi kesme eğilimidir (Peleg ve Zoabi, 2014). Bowen, duygusal kopmayı insanların nesiller arasındaki füzyon yoğunluğunu yönetme şekli olarak tanımlar. Bu, fiziksel mesafe ya da duygusal geri çekilme olarak kendini gösterir. Çatışmalardan kaçınmak için köken aileden ayrılmayı ve izolasyona yönelmeyi beraberinde getirir (Brown, 1999). Bowen (1976), köken aileden kaçmanın duygusal bağlanma işareti olduğunu belirtir. Duygusal kopmalar genel olarak geçmiş nesillerden aktarılır (Bridge, 2019).

İlişkilerde duygusal kopma sergileyen bireyler, abartılı bir bağımsızlık sergileyen ya da stres altında olan bireylerden uzaklaşma eğilimindedirler. Samimiyeti derinden tehdit edici bulurlar ve bu nedenle genellikle kendilerini diğerlerinden ve duygularından soyutlamaya, ailenin önemini reddetmeye ve abartılı bir bağımsızlık cephesi sergilemeye yönelirler. Duygusal kopma gerçeğinde geçici bir çözüm ve gerçek duygularla baş etmektan kaçınmanın bir yolu olduğu için duygusal kopma yaşayan bireylerin daha az endişeli

olmalarının aksine sosyal ilişkilerde daha savunmasız olmaları muhtemeldir. Duygusal kopma yaşayan bireylerin başkalarından izole olduğu ve kendi halinde oldukları düşünüldüğünde ve samimiyeti tehdit edici olarak gördükleri göz önüne alındığında bu kişilerin çevresindeki kişiler ile samimi bir ilişki oluşturması ve çevresi üzerinde hakimiyeti yakalaması zordur. Başkalarının söylediklerine boyun eğmeler ve diğerlerinin sürekli onaylarını beklerler (Skowron ve Schmitt, 2003; Peleg Popko, 2002). Romantik ilişkiler bağlamında ele alındığında duygusal kopma durumundaki çiftlerden en az biri kendi duygularını kaybetme yönünde endişe duyar ve bu nedenle fiziksel ya da duygusal kaçınma yoluna gider ya da özerkliğine yönelik tehditle başa çıkmak için ilişkide çatışma yaratır (Lampis vd., 2017).

Bowen'a göre; ailenin yetişkinliğe başarılı bir şekilde geçişi destekleyen bir ortam yaratmasının en önemli yollarından biri ebeveynlerin çocuklarının aileye duygusal olarak bağlı kalma ihtiyaçları ile bireysellik ihtiyaçlarını dengelemelerine yardımcı olma dereceleridir. Genç yetişkinlikte bireyin elde etmiş olduğu benlik ayırma derecesi, kendi köken ailesinde büyürken deneyimlediklerinin bir sonucudur (Bowen, 1978; Peleg Popko, 2002; Gubbins vd., 2010).

Kendini ayırma seviyesi stresli durumlarda bireyin duygu ve düşünceleri ayırt etme kapasitesini gösterir. Ayırma gerçekleşemezse bireydeki duygusal sistemler diğer sistemlere hakim olur. Bowen'a göre zayıf ayırma/ayırmaamamış bireyler duygularıyla çevrilidir ve duygularına ilişkin kararlar alırlar. İç içe geçmiş ilişkilerle onay, kabul ve duygusal yakınlık kazanmaya çalışırlar. Bu dinamikteki bireylerin ve ailelerin zayıf iletişim ve problem çözme becerilerine sahip olmaları ve çözülmeyen çatışmalar yaşamaları muhtemeldir. Bu ailelerde kaynaşmanın etkisiyle üçgenleşmeler ve koalisyonlar da gözlemlenebilmektedir. (Bowen, 1976; Bridge, 2019; Bray, 1995). İlişkideki füzyon derecesi ne kadar büyük olursa bireylerin üçgenler kurarak denge arayış çabaları o kadar fazla olur. Üçgenlere yol açan ilişki füzyonu çift çatışması, eşlerden birinde semptomlar ya da problemin ailedeki çocuklara yansıtılması şeklinde kendisini gösterir (Brown, 1999). Krieg (1995) üçgenleşmenin yoğun olduğu ailelerde çocukların daha fazla çatışma, daha fazla olumsuz etki, ebeveynlerinin çatışmaları için daha fazla kendini suçlama ve çatışmaları daha fazla içselleştirme sorunları yaşadıklarını ifade etmiştir (Ross vd., 2016).

Ayırma düzeyi düşük olan bireyler duygusal düzeyde işlev gösterir ve düşünceleri sıklıkla duygularından etkilenir. Duygulara boğulurlar, stres ve kaygı seviyeleri

yüksektir ve aşırı tepki verme eğilimindedirler. Enerjilerinin çoğunu duygularının deneyimine, ifadesine ve yoğunluğuna harcarlar. Duygusal bir dünyada sıkışıp kaldıklarından, başkalarının duygusallığına tepki olarak sakin kalmakta zorlanırlar. Ayrışma düzeyi düşük bireyler, duygusal anlamda başkalarına bağımlı olurlar, kendileri için nadiren düşünebilir, hissedebilir ve hareket edebilirler (Kerr ve Bowen, 1988; Cho ve Murdock, 2017; Lampis vd., 2017; Bowen, 1978; Peleg Popko, 2002).

Daha az ayrılmış bireyler daha çok duygusal yoğunluk yaşarlar ve ilişkide yakınlık-özerklik dengesini kurmakta daha az yeterlilik gösterirler. Benzer duygusal kalıplara sahip bireylerle belirsiz sınırları olan iç içe ilişkiler kurma eğilimindedirler. Ayrışmamış bireyler, stresli zamanlarda üçüncü bir taraf ile daha yüksek düzeyde üçgenleşme ve daha yüksek anksiyete yaşarlar ve kuşaklararası üçgenleşmeye dâhil olmak için güçlü bir ihtiyaç duyarlar. İlişkisel kaygılar yaşarlar, stresle etkin bir şekilde başa çıkamazlar ve psikolojik semptomlara da yatkındırlar (Bowen, 1978; Rodríguez González vd., 2016; Kerr ve Bowen, 1988; Peleg, 2008; Charles, 2001; Peleg, 2014; Lampis vd., 2017; Peleg Popko, 2002).

Bowen birçok kişilik özelliğini ayrılaşma açısından açıklamıştır. Örneğin son derece ayrılmış bireyler ayrı bir benlik yapısını korurken diğer kişilere de bağlılık duyarak daha objektif bir yaşam oluşturabilen, daha esnek ve duygusal olarak daha bağımsız bir şekilde düşünebilen bireylerdir (Işık ve Bulduk, 2015). Ayrılmış bireyler güçlü duygular yaşarlar; ancak duyguları tarafından tüketilmezler. Gerektiğinde alternatif düşünce yolları geliştirebilirler. Duygusal mesafe koyma ihtiyacı duymazlar. İlişkilerinde kimliklerini kaybetmekten, ebeveynlerine duygusal bağlarında çözülmekten korkmazlar. İçe yönelik olarak kendi duygu ve düşüncelerini edinme yeteneğine sahiptirler ve başkalarının beklentilerine uyma ihtiyacı görmezler. Benlik duyguları içerisinde güvende olurlar (Tuason ve Friedlander, 2000). Ayrılaşan aileler daha etkili problem çözme becerilerine sahiptir. Çatışma anlarında durumu daha objektif bir biçimde irdeleyebilirler (Bray, 1995). Bowen'a göre (1978) yüksek düzeyde ayrılaşma, açık ve sağlam bir benlik hissini korurken başkalarıyla ilişki kurmayı gerektirir (Skowron ve Schmitt, 2003).

Benlik ayrılaşma düzeyi yüksek bir kişi çevresindeki kişilerden tamamen ayrı bir dünyada var olan biri olarak düşünülmemelidir. Aksine, hem çevresindeki kişiler ile samimi ilişkiler kurabilen hem de kararlarını bireysel olarak alabilen bireydir. Sağlıklı bireyselleşmeye aynı zamanda duygu ve düşünceyi birbirinden ayırt etme yeteneği de eşlik

eder. Daha yüksek düzeyde benlik ayrımlaşmasına sahip bireyler hem içsel olarak hem de çevresindeki kişiler ve durumlar ile ilgili duygu-düşünce dengesini sağlayabildikleri için daha mantıklı değerlendirmeler yapabilmektedir. Bundan dolayı bu kişilerin kendi olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin farkındalık sahibi olması, olumsuz yönlerini kabul edebilmesi, potansiyelini fark etmesi, gelişimine ve çevresine ilişkin farkındalık sahibi olması, kendi ihtiyaçları çerçevesindeki olanakları fark etmesi olasılığı daha yüksek düzeyde olacaktır (Karababa vd., 2018).

Ayrımlaşma düzeyi yüksek bireyler yakın ilişkilerde özerkliği korurken duygusal ve rasyonel düzeyde de işlev gösterirler. Ayrımlaşma stresli ve baskı altındaki şartlarda kişinin güçlü ve sakin kalarak mantıksal akıl yürütme deneyimine izin verir. Esnek ve stresle daha iyi başa çıkabilen ayrımlaşmış bireyler samimi ilişkiler içinde özerklik ölçülerini korurken hem mantıksal hem de duygusal olarak eşit derecede işlev gösterirler (Kerr ve Bowen, 1988; Cho ve Murdock, 2017; Skowron ve Friedlander, 1998). Duygularının farkındadırlar, gerektiğinde sakin kalabilir ve başkalarıyla yakın ilişkiler kurarken kendi bağımsızlıklarını koruyabilirler. Zayıflatıcı korkular ve terk edilme endişesi yaşamadan ilişkilerinde daha fazla özerkliğe ve boğulmuş hissetmeden daha fazla samimiyete sahip olma eğilimindedirler. Stresin olumsuz etkilerine karşı daha dirençlidirler. Esnektirler ve sosyal çatışmalarda sakin kalırlar, uzlaşmaya yönelirler ve etkin bir ben pozisyonu alarak çözümün parçası olabilirler (Ross vd., 2016; Bowen, 1978; Peleg Popko, 2002; Murdock ve Gore, 2004; Lampis vd., 2017).

Ayrımlaşmada iyi olan bireyler kararlarını alırken mantıksal süreçlerini kullanırlar. Duygusal ilişkilerinde samimiyeti koruyarak iç içe geçmişlik olmadan yakınlık kurabilirler. Köken ailesinde ayrımlaşmayı sağlayabilen birey benzer ayrımlaşma düzeyine sahip birini eş olarak seçer (Bowen, 1976; Bridge, 2019). Bir çiftin ortalama benlik ayrımlaşma düzeyi ne kadar yüksek olursa, herhangi bir farklılığın evlilik uyumu üzerindeki etkisi o kadar düşük olur. Bu tür çiftlerin duygusal öz düzenleme için daha fazla kaynağı vardır ve bu nedenle iki birey arasındaki herhangi bir farklılık çiftin uyumu üzerinde daha düşük bir etkiye sahiptir (Rodríguez González vd., 2016).

Benliğin ayrımlaşma düzeyinin etkileri evlilik biçiminde ve evlilik süresi içinde kendini göstermeye devam etmektedir. Görücü usulü/tanıştırılarak evlenen bireylerin içinde yaşadıkları geleneksel ve toplulukçu kültürün bireyin, diğerleri ile olan yakın ilişkilerinde iç içe geçme yaşamasına, benlik sınırlarının esnemesine ve dolayısıyla ayrımlaşma düzeyinin

düşmesine neden olduğu söylenebilir. Severe/flört ederek evlenen bireylerin içinde yaşadıkları modern ve bireyci kültürün ise bireyin, diğerleri ile olan yakın ilişkilerinde daha iyi ben pozisyonu almasını, benlik sınırlarını korumasını ve dolayısıyla ayrımlaşma düzeyinin yükselmesini sağladığı söylenebilir (Polat ve İlhan, 2018). Daha az ayrımlaşma sergilenen evliliklerde eşlerin daha az olgunluğa ve sınırlı bir yakınlık ve ayrılık kapasitesine sahip oldukları düşünülmektedir; bu da eşlerin evlilik istikrarını korumak için kendilerinden fedakarlık etmelerini gerektirir. Ayrımlaşma düzeyi yüksek olan evliliklerde, daha fazla rol esnekliğine izin verildiği, görüş farklılıklarının tolere edildiği, daha sakin kaldığı düşünülmektedir (Kerr, 1988; Schnarch, 1997; Skowron, 2000). Çiftin birbiriyle yakınlık kurması ve aynı zamanda bireyselliklerini koruması, iyi bir evliliğin önemli bir bileşenidir (Skowron, 2000). Bowen (1978), benliğin ayrımlaşmasının evlilik uyumunu arttırdığını ve eş seçimini etkilediğini ortaya koymaktadır. Bireylerin benzer ayrımlaşma düzeyinde eş seçtiğini ifade etmektedir (Rodríguez González vd., 2016).

Bir sistem olarak tanımlanan aile, birden fazla alt sistemi içerir. Alt sistemler arasındaki sınırların nasıl düzenlendiği, her üyenin bireysellik ve özerkliğinin aile içinde tolere edilme derecesine yansır. Ailedeki sınırlar tıkandığında aile, kaynaşmaya yönelik etkileşimlere girer ve bireylerin özerklik-bireysellik dengesi sınırlandırılmış olur (Sabatelli ve Bartle, 1995). Evlilik çatışması eş ile iç içe geçme dürtüsü ile mücadele etmede bir yol olarak işlev görmektedir. Kronik evlilik çatışması, hem birbirine sınır koymaya hem de ilişkiyi sağlamlaştırmaya ve eşin hala ilişkide olup olmadığını kontrol etmeye yönelik döngüsel bir modeldir (Kerr, 1988; Schnarch, 1997; Skowron, 2000).

Belirgin sınırlar, aile üyelerini diyalog kurmaya teşvik ettiğinden, onların birbirleriyle olan iletişim ve ilişkilerini geliştirmelerine izin veren kural ve alışkanlıklardan oluşur. Belirgin sınırları olan ailelerde üyeler, özgürce bilgi alışverişinde bulunur, düzeltici bir şekilde geribildirim alır ve verirler. Katı sınırlar, bireyleri birbirinden ayrı tutan esnek olmayan sınırlardır. Katı sınırları olan ailelerde üyeler, birbirleriyle yakın bir şekilde ilişki kurmada güçlük yaşarlar ve buna bağlı olarak da bireyler duygusal olarak diğer aile üyelerinden ya ilişkisi kopmuş ya da kesilmiş hale gelirler. Uzak (kopuk) sınırlar otonomi için, aidiyet duygusunu feda eder. İnsanlar arasındaki aşırı derecede katı ya da geçirgen olmayan sınırlar, iletişimi engeller ve ailenin ihtiyaç duyduğu karşılıklı desteğini ellerinden alır. Mahremiyet uç noktalara taşınır. Belirsiz sınır durumunda ise aile üyeleri arasında yeterince ayrılık yoktur. Bu düzende, bazı üyelerin birleşik (fused) olduğu söylenebilir.

Bireyler arasında, belirgin sınırlarda olduğu gibi bağımsızlık ve özerklik yaratma yerine, belirsiz sınırlar bağımlı olmaya teşvik ederler. Aşırı yakın yapılar, sınırları bulandırır, açıkça görülmelerini engeller. Bu yapılara sahip ailelerin, nesil hiyerarşisine (büyük ebeveynler-ebeveynler-çocuklar) yönelik açık bir çerçeveleri, sınırları yoktur. Dolayısıyla, aile üyelerinin otonomi duyguları, aidiyet hissinin bedeline kurban gider. Ailenin ihtiyaçlarının karşılanması, bireysel isteklerden ya da arzularından daha öne geçer (Gladding, 2012; Worden, 2013).

2.1.3. Gelin-Kayınvalide İlişkileri

Kayın terimi, menşe ailenin üyeleriyle ilişkiler ve evlilik yoluyla kurulan ilişkiler arasında bir ayırım yapar. Bu ayırım kayın ilişkilerinin ilgili taraflarca yeni kurulan ailenin bir parçası mı yoksa ayrı bir aile birimi olarak mı algılanıp algılanmayacağı sorusunu akla getirir (Rittenour ve Soliz, 2009). Kayınlık, hayat döngüsünün herhangi bir aşamasında bireyin kendi seçimi olmadan veya başka bir seçimin sonucu olarak edinilebilir. Aile ilişkisi otomatik bir ilişki değildir. Bireyler kayınlarını diğer bir bireyle evliliği sonucunda tanır ve bu kişilerle etkileşime ve toplumsal rollere girer (Lopata, 1999). Kayın ilişkileri kendi başına önemlidir ve aynı zamanda daha büyük bir aile sistemindeki diğer ilişkilerin ayrılmaz bir parçasıdır (Rittenour, 2012).

Evlilik, her biri kendi aile kimliğine sahip iki ayrı ve farklı ailenin birleşmesine işaret eder (Rittenour ve Soliz, 2009). Yeni kurulan aile, çiftlerin köken ailelerinden daha güçlü özerk bir bağ kurma görevine sahiptir (Bryant vd., 2001). Köken aileye büyük derecede bağımlı olmak, eş ve eşin köken ailesiyle iyi ilişkiler kurulmasını olumsuz etkileyebilmektedir (Jackson ve BergCross, 1988). Güçlü bir köken aile özdeşimi, gelinin eşinin ailesiyle ilişkisine engel olabilir. Gelinin kendi ailesiyle olan ilişkisinin niteliği, kayınvalidesiyle olan ilişkisinde uyum açısından önemli bir faktördür (Rittenour ve Soliz, 2009).

Aile ilişkileri açısından kayınvalide ve gelinlerin bir aile olduğuna dair geleneksel bir inanç vardır; ancak gelin ve kayınvalide farklı aile örüntülerine sahiptir (Song, 2009). Kadın açısından annesiyle olan ilişkisi daha önceden beri var olduğu için kadınlar, anneleriyle olan ilişkilerini kayınvalideleriyle olan ilişkilerini geliştirmede model olarak alırlar. Bu durum kuşaklararası kadın bağlarını ifade etmektedir (Jackson ve BergCross, 1988). Çiftlerden birinin ailesinden bağlayıcılık anlamında daha güçlü olmaması ve çiftlerden birinin kendi ailesine bağlayan aileden daha güçlü bir aile birimi oluşturamaması

durumunda yeni kurulan aile, kendini tehdit altında hisseder. Güçlü bir aile kurmak için yeni evli çift, kendi kurdukları ailenin bağılılığının köken ailelerine olan bağılılıklarından daha öncelikli olması şeklinde yeniden düzenlemelidir. Evlenen yetişkin çocukların özerkliği ne kadar çok olursa ve ebeveynler ile çocuklar arasındaki çatışmalar ne kadar az olursa yetişkin çocukların evliliği o kadar tutarlı olmaktadır (Marotz Baden ve Cowan, 1987).

Cotterill'e (1994) göre gelin-kayınvalide ilişkisindeki gizil kural ve beklentiler iki kadın için oldukça önem taşır. Bu kural ve beklentilerden bazıları değişen aile yapısını yeniden düzenlemeye atıfta bulunurken bazıları duygu ve davranışlar, yakınlık ve sıcaklık, samimiyet, işbirliği gibi durumlar için neler beklendiğine dair yönergeler oluşturur. Çekirdek aile sisteminde sevgi bağları çekirdek aile üyeleri arasındadır. Bu ailelerde kadının kendi annesini kayınvalidesinden daha çok sevmesi kabul edilebilir. Buna karşılık geniş aile yapısında kadın, eşinin ailesinin bir üyesidir. Bu durumda kayınvalidesiyle olan bağlarını ve sevgisini güçlendirmesi daha tutarlıdır (Allendorf, 2015).

Fischer (1983), kadınların anneleriyle ilişkilerinin kayınvalideleriyle olan ilişkilerinden daha güçlü olduğunu öne sürmektedir. Çünkü biyolojik bağlar, kayın bağlardan daha güçlüdür. Cotterill (1994), kadın için eşinin annesini "kayınvalide" olarak adlandırma durumunu, birçok kadın için anne-kızı yansıtan ama aslında öyle olmayan bir ilişkinin belirsizliği ile ilişkili olduğunu öne sürmüştür. Birçok kadın, imkânsız olmasa bile, biyolojik annelerine ait bir isim ile başka bir kadına hitap etmeyi zor bulmaktadır. Bazı kadınlar belirli bir terimi benimseyerek bu durumla başa çıkabilirken bazı kadınlar ise herhangi bir hitap kullanmaktan kaçınır. Aynı şekilde bazı kadınlar ilişkinin belirli bir aşamasında uygun bir adlandırma ile hitap etmeyi planlarken bazı kadınlar da bu konuda eşinin annesinin tavırlarına göre kendi tavırlarını şekillendirir.

Kayınvalideler ataerkil sosyal normların uygulanmasında kilit unsur olarak tanımlanmaktadır. Kayınvalideler gelinlerini oğullarının hayatında ikincil pozisyonda olduklarını kabul etmeye zorlayabilirler, gelinlerini kendilerine itaat etmeleri konusunda mecbur bırakabilirler (Allendorf, 2015). Kayınvalidenin gelini kabul etmedeki duyguları, gelininin oğluna ve torunlarına ne kadar iyi davrandığına dair algısı, ekonomik güvence gibi konular kuşaklararası mutluluk açısından önemlidir (Marotz Baden ve Cowan, 1987). Kayınvalide, hâlihazırda sahip olduğu sosyal ağı sürdürmeyi ve yaşlılıkta kendisini güvence altına almayı amaçlarken, gelinler ise kendileri ve evlilikleri için özerklik hedeflerler. Eski zamanların kayınvalideleri zaten inşa edilmiş sosyal ağlarıyla devam etmek için itaatkar bir

gelini tercih ederlerken günümüzdeki kayınvalideler bu tür taleplerden daha uzaktırlar (Ekal, 2006).

Ataerkil sistemler kadının ailesinin kocası için bir akrabalık bağının bulunmadığını düşünebilir. Böylece kadının annesi kocası için bir kayınvalide niteliği taşımaz (Lopata, 1999). Geleneksel olarak bakıldığında, genç bir kadın evlendiğinde eşinin ailesinin bir üyesi olur. Eşinin ailesiyle birlikte ortak/geniş bir ailede yaşamaya başlar. İlerleyen zamanlarda kayınvalide ile kayınpederin hayattan ayrılmasıyla aile, çekirdek aileye dönüşür. Çiftin çocukları büyüüp evlendiklerinde, eğer erkekse, eşi de gelin olarak o aileye dâhil olur ve aile yeniden ortak/geniş bir aileye dönüşür. Böylelikle genç kadın ilk başta ailede hiyerarşik olarak en alt konumdayken artık kayınvalide olmuştur ve kuşak hiyerarşisinin üstündedir (Merrill, 2007). Kimi toplumlarda ataerkil ideolojiler oldukça güçlüdür. Ataerkil düzen kadın ve erkeklere eşit olmayan bir statü verir. Sonuç olarak kadınların çıkarları ve birbirleriyle olan ilişkileri sekteye uğrar. Bu da onları erkeklerle (oğul, sevgili, eş) değerli ilişkiler için rekabet etmeye yönlendirir. Bu nedenle kayınvalide ve gelinler arasındaki kıskançlık, bir erkeğin sevgisi için rekabete dönebilmektedir (Cotterill, 1994).

Merrill (2007), kayınvalide-gelin ilişkisinin zor olduğunu öne sürmektedir; çünkü bir yandan kadınların birbirlerine aile üyeleri gibi davranmaları beklenirken öte yandan aralarında kan bağı ve paylaşan bir geçmiş yoktur. Kayınvalide ile gelinin ilişkisindeki zorlukların bir kısmı, gelinin köken ailesine olan bağlılığından ve annesine olan aşırı sadakat duygusundan kaynaklanabilir. Gelinin eşinin ailesini nasıl algıladığı, kendi ailesiyle ne derece özdeşleştiği ile ilişkili olabilir. Kayınvalideler ve gelinler arasında farklı aile gruplarını, yani menşe aileye karşı kayın aile, sürdürme mücadelesi potansiyel bir çatışma için bir temel oluşturur (Rittenour ve Soliz, 2009). Geleneksel bağlamda gelinin eşinin ailesine entegrasyonunu yöneten kişi kayınvalidedir. Gelin ve kayınvalide eşinin/oğlunun dikkatine ve sevgisine bağlıdır ve bu nedenle çoğu zaman bu iki kadın rakip olarak görülür (Allendorf, 2015). Gelin ve kayınvalidenin eşe/oğula yaptıkları duygusal yatırım ve iki kadının birbirlerine yönelik beklentilerinin gerçekleşip gerçekleşmemesi göz önüne alındığında çatışmalar, ailenin hayatında önemli bir yer tutar. Gelin ve kayınvalide arasında açık bir iletişim ve kendini ifade etme örüntüsü yoksa pek çok konuşulmamış, çözüme kavuşmamış çatışma ve birbirini ailede kabul etmekte zorlanan iki kadın aile içi ilişkilerde varlığını sürdürmeye devam eder (Cotterill, 1994).

Genel olarak toplumsal yapı ve kanaatler düşünülduğünde, en nihayetinde özellikle gelin-kaynana çatışmaları göz önüne alındığında toplumda var olan geleneksel aile tipinin karı-koca arasındaki iletişimi etkilediği görülmektedir. Evlilik yoluyla kendi ailesini kuran ve kendi dünyasını oluşturmaya başlayan bireylerin bu dünya ile ilgili kararları alırken, adım atarken kendi başına karar vermesi ve dışarıdan yapılan müdahalelere kapalı olması beklenir. Ancak özellikle geleneksel aile yapısında aile büyükleri ile birlikte yaşamak zorunda olan aileler kendi başlarına hareket edememektedir. Bu durum, daha bağımsız olma beklentisi içerisinde olan çiftleri olumsuz etkilemekte ve çatışmalara neden olmaktadır (Karadağ, 2015).

Bir gelinin evlilikle ailesinden ayrılması ve kayın ailesine bağlı olmasını gerektiren bir aile sistemi, çoğunlukla Doğu kültürlerinde belirgindir (Lopata, 1999). Birçok Doğu kültürü, gelin-kayınvalide ilişkisi için açık rol beklentilerine sahiptir. Çin’de evli bireyler, yaşlanan ebeveynlerini ekonomik, fiziksel ve psikolojik olarak destekleme yükümlülüğüne sahiptir. Bu yükümlülük kanunla sabittir ve bu yükümlülüğe uymayan, kayınvalidesini ihmal eden gelinlere dava açılabilir. Ayrıca hukuksal boyutunun yanında toplumsal olarak da kınanmaya maruz kalırlar. Çin’de gelin-kayınvalide çatışmalarına aracılık ederken oğul/koca, uyumu sağlamak için her iki tarafla ayrı ayrı ve özel olarak bir iletişim kurar (Song, 2009). *Çift taraflı bant* metaforu genellikle Çin kültüründe evli bir erkeğin karısının ve annesinin ilişkisel mesafelerini yönetmesi ve güçlerini müzakere etmesine yardımcı olması durumundaki aracı rolüne atıfta bulunmak için kullanılır. Çift taraflı bantın iki yüzeyi birbirine yapıştırdığı gibi evli bir adam, annesini ve eşini bir ilişkiye sokan kişidir. Genellikle iki kadının ilişkisel mesafeyi yönetmesine ve iktidarı müzakere etmesine yardımcı olur. Çin’de genel olarak yaşça daha büyük olan aile üyeleri (örneğin kayınvalideler), gelinler gibi daha genç aile üyelerinden daha yüksek statüye ve daha fazla güce sahiptir (Song ve Zhang, 2012; Serewicz, 2006; Song, 2009). Chen (1999), Çin’de kadınların, eşin ailesindeki bireylere bakmakla yükümlü olduğunu ve ev işlerini yapmaktan sorumlu kişiler olduklarını, ayrıca evliliklerinin ilk yıllarında eşlerinden çok kayınvalideleri ile birlikte vakit geçirdiklerini belirtmiştir. Çinli kadınların kayınvalideleriyle olan etkileşimini Çin tarihinde ömür boyu süren acı bir savaş olarak nitelendirildiğini belirten Chen (1999), yaptığı araştırmada son yıllarda var olan sosyal değişimin Çinli kadınların aile içerisindeki statüsünün zamanla değiştiğini ve bunun da gelin-kayınvalide ilişkisini etkilediğini belirtmiştir. Sonuçlara göre, iyi bir ilişki kurabilmenin karşılıklı bir çabanın sonucunda oluştuğu; kayınvalidenin kabul edici, gelinlerin de kişisel bağlantı kurma konusunda ekstra

çaba gösterdiğini belirtmiştir. Buna rağmen araştırmadaki kişilerin nadiren birbirlerine kaşı olumlu duygularını dile getirdiğini göstermektedir. Gelinlerin çoğu teşekkürlerini yüksek sesle söylemek istedikleri halde bu tarz tatlı kelimeleri nasıl ve ne zaman söyleyeceklerini bilmediklerini belirtmişlerdir (Karakaş Uslu, 2019).

Geleneksel Hindistan'da kayınvalidenin gelinden aldığı çeyiz, aileler arasında uç noktalara varabilecek sorunlar yaratmaktadır. Geleneksel Hindistan'da kayınvalide sıra dışı ve yaygın bir biçimde gelinin hayatı üzerinde etkilidir. Bunun bir diğer yansıması gelinin *dul* kalması durumunda görülür. Eğer gelinin kocası vefat ederse ve kayınvalidenin başka oğlu yoksa gelin için büyük bir statü düşüşü meydana gelir. Bu gelinler çoğu zaman evde hizmetçi olarak yaşamaya devam eder. Modern zamandaki Hint gelinleri kayınvalideleriyle tamamen özdeşleşmek ve kaynaşmak zorunda değildir, gelinin kendi annesiyle anne-kız bağı daha çok teşvik edilir. Bu değişim ise kocayı, karısının kendi ebeveynleriyle olan ilişkisinin dışında bırakır (Lopata, 1999). Gangoli ve Rew (2011), Hindistan'da genç evli birçok kadının kayınvalidesinden şiddet gördüğünü ifade etmektedir. Hindistan'da aile içi şiddet vakalarının büyük bir kısmı, kocanın kadın akrabalarının geniş bir hane halkı çerçevesinde geline şiddet uygulamaları şeklinde gerçekleşmektedir.

Japon kültüründe de benzer durumla karşılaşılmaktadır. Evli bir Japon kadının, iki temel görevi vardır: Kocasının ana-babasına bakmak ve kocasının soyuna çocuk doğurmak. Japonya'da kocanın yaşlı ana-babasına bakmak ailenin büyük oğluya evlenen gelinin görevi olarak görülür. Bu yüzden, Japon ailesinin büyük erkek çocukları Japon kızları için ideal koca adayı değildir. Japon toplumunda aile başkanlığı, babadan sonra 35-40 yaşına gelen büyük oğula geçer. Aile başkanlığının büyük oğula geçmesiyle, kaynana da hane yönetiminin simgesi olan pirinç kaşığını gelinine bırakır. Ailede önemli olan karı-koca ilişkisi değil ana-baba ve çocuk ilişkisidir (Güvenç, 2002; Kaya, 2019).

Tayvan toplumunda insanların evlilik yaşamları geniş aileleriyle güçlü bir şekilde bütünleşmiştir. Evlendikten sonra ailelerine çok bağlı ve sadık kalmaya teşvik edilirler. Evli bir kadının kocasının ailesiyle uyumlu ve yakın bir ilişki kurması beklenir. Kayınvalideyle çatışma yaşanırsa yaşadıkları stresi, toplumun beklentilerini ihlal etme korkusuyla, kayınvalidelerine anlatamazlar. Bu stresi kocalarıyla tartışılırsa kocayla çatışma yaşanma olasılığı doğabilir ve evlilik memnuniyeti olumsuz etkilenebilir (Wu vd., 2010).

Aileler geleneksel olarak doğum, evlilik veya evlat edinme yoluyla formüle edilmiştir. Zaman içinde bireyler doğum, ölüm ve evlilik yoluyla aileye katılıp ayrılmakta ve aile sistemleri arasında bir geçiş oluşturmaktadır (Allendorf, 2015; Lopata, 1999). Cotterill (1994), aile sistemleri arasındaki geçişi şu şekilde açıklamaktadır. Yapılmak istenen bir evliliğin erkek tarafından anneye açıklanması, kayınvalideler için farklı anlamlara gelebilmektedir. Bu durum, aile yapısının bozulup yeniden düzenlenmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelin-damat ve ebeveynleri arasında yeni ilişkiler kurulur ve ebeveynler ile çocukları arasındaki mevcut ilişki değişime uğrar. Bu ilişki değişimini kabul edemeyen damat anneleri, nişan-evlilik arasındaki sürede çiftin bir araya gelememesi yönünde açık ya da gizli davranışlarda bulunabilmektedir. Damat annelerinin buradaki ilk endişesi ailedeki ve oğlunun sevgisindeki statüsünü kaybetmektir. Bu sebeple nişanlılık dönemiyle birlikte anne için stresli bir dönem başlar ve endişeleri oğlunun partnerine yönelik agresif davranışlarla kendini gösterir. Nişan ve evlilik arasındaki süre ebeveynler ve çocukları için bir uyum sürecini içermektedir. Bazı anneler oğullarının evlenip kendi yuvasını kurması yönünde kendisini hazırlarken bazı anneler git gide kızgınlık ve üzüntü duyabilmektedir. Oğlunun evliliğine karşı öfke duyan anneler müstakbel gelinlerine düşmanca tavırlar sergileyebilir ya da oğlunun yeni yuva kuracak olması durumuna akut bir yas duygusu geliştirebilir. Kayınvalide ve gelin birbiriyle anlaşır ve birbirlerini severlerse aileleri daha uyumlu olur ve ailenin ayakta kalma olasılığı artar (Allendorf, 2015).

Gelinler ve kayınvalideler dışında kocalar da gelin-kayınvalide ilişkisi içerisinde rol almaktadır. Kocaların bu ilişki içerisinde genellikle arabulucu rolünde bulunduğu görülmektedir. Gelinler için bu durum her ne kadar yararlı olsa da bu ilişki dinamiği kocaya bir yük getirebilir, aradaki bölünmeyi daha da arttırabilir. Bu durum gelin-kayınvalide arasındaki doğrudan iletişimi engellediği için gerginliğe de yol açabilir (Rittenour ve Soliz, 2009). Gelinler, kayınvalidelerinin incitici mesajlarını anlamak için eşlerine yönelebilmektedir. Bunu yaparken eşlerinin düşünceleri hakkında bir fikir sahibi olurlar ve bu düşünceleri kendi düşünceleriyle karşılaştırma olanağı bulurlar (Rittenour ve Kellas, 2015). Özellikle kuşaklararası çatışmalarda gelin, kayınvalidesine yönelik yüksek düzeyde ortak aile kimliği algılsa kayınvalidesini daha olumlu ve daha işbirlikçi bir şekilde algılar ve yorumlar. Çünkü güçlü bir aidiyet duygusu hisseder. Gelin kayınvalidesine yönelik daha düşük düzeyde ortak aile kimliği algılsa kocasının kendi çıkarlarını desteklemesini bekler; çünkü kayınvalidesiyle olan çatışmalarda kendi çıkarlarını feda etmede daha az istekli olur (Song ve Zhang, 2012).

Kayınvalide ve gelinler arasındaki ilişkiler iktidar alanıdır. Kayınvalideler Türk ailesinde güçlü görünse de otoriteleri aslında eşlerine/oğullarına aittir. Bir erkeğin gücü ile otorite taşır. Böylece sevgi, evde güç ve otorite meselesi haline gelir. Kayınvalideler sevginin bir sonucu olarak oğulları ve gelinleri üzerindeki gücü kaybetmekten korkarlar (Yakalı Çamoğlu, 2007). Gelinler kendi eşleri ve onların ailesi ile evlilik yolu ile kurdukları bu ilişkide bazen, kaynanalar tarafından sonradan gelip oğulları ile ilişkilerini bozan, otoritelerini sarsan kişiler olarak da görülebilmektedirler (Altunsu Sönmez, 2019). Çekişmenin nedeni aynı erkeğin sevgisini paylaşma konusundaki kıskançlık olduğu ve anneye olan sevginin bir eşin sevgisinin yerini aldığı varsayımdır (Yakalı Çamoğlu, 2007). Eğer kayınvalide oğlu için özel olan yerini kaybettiğini düşünürse kendisi kadar deneyimli olmayan gelini ile oğlunun sevgisi uğruna yemek pişirme, temizlik yapma gibi konularda rekabete girebilir (Marotz Baden ve Cowan, 1987).

Kayınvalidenin gelin olduğu zamanlardaki deneyimlerinde kendi kayınvalidesi tarafından kendisine müdahale edilmişlik varsa kayınvalide, oğlu evlendiğinde gelinine karşı bu rolü üstlenme ve sürdürme ihtiyacı duyabilmektedir. Müdahale, kayınvalidenin gelini kendisinden ve ailenin kültüründen farklı olarak algıladığında ya da çiftin yaşam tarzı geleneksel aile formuna uymadığında ortaya çıkar (Cotterill, 1994). Çocuk yetiştirme, değerler ve yaşam tarzındaki kuşaklararası farklılıklar geniş aile üyeleri arasında çatışmalara neden olabilmektedir (Jackson ve BergCross, 1988). Kayınvalide ve çift aynı evde yaşadıklarında aile planlamasının benimsenmesi üzerine olumsuz etkileri olabilmektedir. Kayınvalide, çiftin sahip olmak istediği çocuk sayısını etkileyebilmektedir. Örneğin Cezayir’de kadınların doğurganlıkları, geniş ailede daha iyi bir statü elde etmek için bir araç olmaktadır. Gelin için tek güç kaynağı, o aileye bir erkek çocuk dünyaya getirmektir (Armitage, 1993; Kadir vd., 2003).

Kayınvalidenin ev içi konularda yaşı gereği gelininden daha fazla tecrübesi, gücü ve etkisi vardır. Bilgi ve deneyimleri kendisi için doğru ve geçerli sayılmaktadır ve bu birikimlerini gelinleriyle paylaşmak isteyebilirler. Bunu yaparken gelinlerine tavsiyelerde ve öğütlerde bulunabilmektedirler. Gelinin herhangi bir konuda tavsiyeye ihtiyacı varsa bunu hoş karşılayabilir; ancak tavsiye ve öğüte dair bir ihtiyacı yoksa ve kayınvalidesinden bu konuda yoğun mesajlar alıyorsa bunu müdahale etmek olarak algılayacaktır. Her iki durumda da kayınvalidesinin tavsiyelerini kabul edip etmemeyi seçmek gelinin kararıdır. Bu sebeple ebeveynler, evli olan çocuklarının yaşamlarına müdahale etmemelidirler.

Müdahalenin aşırı olduğu durumlarda iki kadın arasındaki ilişki ciddi boyutta zarara uğrayacaktır (Cotterill, 1994).

2.2. İlgili Araştırmalar

2.2.1. Evlilik ve Evlilik Uyumuyla İlgili Yapılan Çalışmalar

Evlilik ve evlilik uyumu konusu günümüze kadar pek çok araştırmacı tarafından ele alınmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalarda evlilik ve evlilik uyumu ebeveyn-çocuk ilişkisi, bağlanma, cinsellik, kişilik özellikleri, iletişim ve problem çözme becerileri, fiziksel çekicilik, psikolojik sağlamlık, empati, aile değerlendirme yöntemleri ve evlilik eğitim ve programları gibi konular kapsamında incelenmiştir.

Evlilik uyumunu ebeveyn-çocuk bağlamında ele alan temel çalışmalardan birisi Yılmaz (2001) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada eşler arasındaki uyumun ve ebeveyn-çocuk etkileşiminin çocukların benlik algısı ve akademik başarıları ile olan ilişkileri incelenmiştir. Eşler arasındaki uyum arttıkça anne babanın çocuğuna gösterdiği ilgi artmakta ve çocuklar bu ilgiyi fark etmektedir. Eşler arasındaki uyum ile ilköğretim ve üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumunun boyutları arasındaki ilişki yaşa göre farklılaşmaktadır. Benzer bir çalışma Kabadayı (2019) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada evlilik uyumunun annenin çocuk yetiştirme tutumuna etkisi incelenmektedir. Araştırmanın sonuçlarına göre evlilik uyumu, annenin demokratik ebeveyn tutumu sergileme düzeyini arttırmaktadır. Bir diğer çalışma Orleans vd. (1989) tarafından yapılmıştır. Çalışmada üvey baba-üvey çocuk etkileşimi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi ele almışlardır. Elde edilen sonuçlara göre üvey babaların üvey çocuklarına ilişkin olumsuz düşünce ve davranışları evlilik uyumlarını olumsuz etkilerken üvey babaların üvey çocuklarına yakınlık göstermeleri ve arkadaşça yaklaşmaları evlilik uyumlarını olumlu etkilemektedir. Üvey babaların genel aile kararlarına katılımı evlilik uyumlarını arttırmaktadır. Erel ve Burman (1995) ise evlilik ilişki kalitesi ile ebeveyn-çocuk ilişki kalitesi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonucunda daha olumlu evlilik ilişkisi olan ailelerde daha pozitif ebeveyn-çocuk ilişkisi ve daha olumsuz evlilik ilişkisi olan ailelerde daha olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisi gözlemlenmiştir.

Evlilik uyumuyla ilgili yapılan çalışmaların bir diğer konusu da evliliğe dair uygulanan eğitim programlarının evlilik uyumu üzerindeki etkileridir. Bu çalışmalardan biri Kalkan (2002) tarafından yapılmıştır. Çalışmada evlilik ilişkisi geliştirme programının evli

bireylerin evlilik uyumlarına etkisini ele almıştır. Elde ettiği sonuçlara göre uygulanan evlilik ilişkisi geliştirme programı, hem kadın hem erkek, evli çiftlerin evlilik uyum düzeylerini arttırmıştır. Benzer bir çalışma Kalkan ve Ersanlı (2008) tarafından ele alınmıştır. Çalışmada bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı evlilik zenginleştirme programının evlilik uyumuna etkisi incelenmektedir. Elde edilen sonuçlara göre bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı evlilik zenginleştirme programının bireylerin evlilik uyum düzeylerini önemli ölçüde arttırdığı saptanmıştır. Bir diğer çalışma ise Kahraman (2011) tarafından yapılmıştır. Çalışmada evlilik ve aile hayatı eğitim programının evli kadınların evlilik uyumuna etkisini ele almıştır. Elde edilen sonuçlara göre uygulanan program, evlilik uyum düzeyini arttırmıştır. Ayrıca uygulama, aile içinde yaşanan olaylara uygun duygusal tepki verebilme becerisini de önemli ölçüde desteklemiştir.

Evlilik uyumunu ele alan çalışmaların bir bölümünün konusu bağlanma stillerinden oluştuğu görülmektedir. Örneğin Çakır (2008), evli bireylerin evlilik uyumlarını anne babalarına bağlanma düzeyi açısından ele almıştır. Elde edilen sonuçlara göre anne babalarına farklı düzeylerde bağlanan bireylerin evlilik uyumları arasında bir fark bulunamamıştır. Özer ve Cihan Güngör (2012) ise yapmış oldukları çalışmada kişilik özellikleri, yükleme tarzları ve bağlanma stillerinin evlilik uyumunu yordama gücünü ele almışlardır. Aycanoğlu (2017), evlilik uyumunu bağlanma tarzları ve internet bağımlılığı açısından incelemiştir. Yürütülen çalışma sonucunda kaygılı ve kaçınan bağlanma tarzına sahip olan bireylerin evlilik uyumunun daha düşük olduğu ve internet bağımlılığının evlilik uyumunu olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır. Bir diğer çalışmada ise Yıldırım (2018), evli bireylerin ilişkiye dair bilişsel çarpıtmaları, bağlanma biçimleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Elde ettiği sonuçlara göre evli bireylerin kaçınma ve kaygılı bağlanma düzeyleri evlilik uyumlarını olumsuz etkilemektedir. Bunun yanında gerçekçi olmayan ilişki beklentileri ve zihin okuma davranışı evlilik uyum düzeylerini olumsuz etkilemektedir. Çocuk sahibi olmayan bireylerin evlilik uyumları, çocuk sahibi olan bireylere göre daha yüksek bulunmuştur. Yaman Akpınar (2019) ise bağlanma stilleri ve affetme düzeyinin evlilik uyumuna etkisini incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre evli bireylerin evlilik süreleri açısından 21 yıl ve üzeri süredir evli olan bireylerin kaçınma stili, 3-6 yıldır evli olan bireylerin kaçınma stilinden daha fazladır. Öte yandan evlilik süresi arttıkça çiftlerin anlaşma düzeyinde kısmi azalmalar gözlemlenmektedir. Evlilikte anlaşma düzeyi arttıkça dargınlık-kaçınma ve kaygı azalmaktadır.

Evlilik uyumuna dair yapılan çalışmaların bir diğ er konusunu da cinsellik oluşturmaktadır. Bu çalışmalardan biri Hasdemir (2014) tarafından yapılmıştır. Çalışmada evli bireylerin evlilik uyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Elde edilen bulgulara göre cinsel yaşamdan memnuniyet duyma, evlilik uyumunu arttırmaktadır. Aynı şekilde, evlilik uyumu yüksek olan bireylerin cinsel doyumları da yüksek bulunmuştur. Bir diğ er çalışmada ise Kumkale (2015), cinsel işlev bozukluğ una sahip bireylerin evlilik uyumları ve bağlanma stillerini incelemektedir. Elde edilen sonuçlara göre cinsel işlev bozukluğ una sahip olan bireylerin kaygılı bağlanma stiline sahip oldukları ve evlilik uyum düzeylerinin düşük olduğ u saptanmıştır. Cinsel yaşamlarından memnun olan bireylerin diğ er bireylere oranla evlilikte uyum düzeylerinin daha yüksek olduğ u bulunmuştur. Ayrıca güvenli bağlanmaya sahip olan bireylerin güvensiz bağlanmaya sahip olan bireylere oranla evlilik uyum düzeylerinin daha yüksek olduğ u saptanmıştır.

Evlilik uyumunu kişilik özellikleri, mizah, değerler ve toplumsal etkenler bağlamında ele alan çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmaların birinde Chen vd. (2007), evlilik uyumunda kişilik özelliklerinin rolünü incelemiştir. Elde ettikleri sonuçlara göre nevrotik kişilik özelliğ i düşük evlilik memnuniyetiyle ve dışadönük kişilik özelliğ i yüksek evlilik memnuniyetiyle ilişkili bulunmuştur. Eşlerin kişilik özellikleri evlilik uyumlarını tahmin etmektedir. Eşleri dışadönük olan erkeklerin evliliklerinden daha memnun olduğ u; eşleri dışadönük olan kadınların ise evlilik memnuniyetleri üzerinde bir farklılık olmadığ ı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer bir çalışma Blum ve Mehrabian (1999) tarafından yapılmıştır. Çalışmada evlilik memnuniyetini kişilik ve mizaç özellikleri açısından ele almışlardır. Elde edilen sonuçlara göre başkaları/dış olaylar tarafından kontrol edildiğ ini ve yönetildiğ ini düşünen çiftlerin evlilik tatminleri, evliliklerinin kontrolünün kendi ellerinde olduğ unu düşünen çiftlerin evlilik tatminlerine göre daha düşük düzeyde seyretmiştir. Daha iyimser ve besleyici mizaç özelliğ ine sahip olan bireylerin evlilik memnuniyetleri daha yüksek, daha karamsar ve yalnız kalma özelliğ ine sahip olan bireylerin evlilik memnuniyetleri daha düşük bulunmuştur. Ünal ve Akgün (2019) ise evli çiftlerin mizah tarzlarının evlilik uyumu ve evlilik doyumunu ile ilişkisini aktör ve partner etkileri açısından incelemiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre erkekler hem olumlu hem olumsuz mizahı kadınlardan daha fazla kullanmaktadır. Kadınlar ise erkeklere kıyasla daha yüksek düzeyde olumlu ve olumsuz partner mizahı bildirmektedir. Sonuç olarak mizah kullanımı evlilik uyumunu ve evlilik doyumunu yordamaktadır. Toplumsal etkenler bağlamında yapılan evlilik uyumu çalışmalarının konu kapsamında cinsiyet rol tutumları olduğ u görülmektedir. McGovern ve

Meyers (2002), cinsiyet rol tutumları, ev içi işler ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. Elde edilen sonuçlara göre cinsiyet rol tutumları ile erkeklerin evlilik uyumları arasında ilişki bulunurken cinsiyet rol tutumları ile çiftlerin toplam evlilik uyumları arasında bir ilişki bulunmamıştır. Ev içinde erkeklere uygun görülen görevlerin erkekler tarafından yerine getirilmesi kadınların evlilik uyumu düzeylerini arttırmaktadır. Kadınlara uygun görülen görevlerin kadınlar tarafından yerine getirilip getirilmemesi ile evlilik uyumu arasında bir ilişki bulunmamaktadır. Bu konuda Erzeybek ve Gökçearsan Çiftçi (2019), akademisyen kadınların toplumsal cinsiyet bakış açısıyla evlilik uyumlarını ve ev ve iş yaşamında karşılaştıkları güçlükleri ele almışlardır. Elde edilen sonuçlara göre ev içi ve ev dışı sorumluluklar için eş ile işbirliğinin olması evlilik uyumunu arttırmaktadır ve bu sonuç kendisini karı-koca tartışmalarının azalması olarak göstermektedir. Evlilik süresi uzadıkça eşler arasındaki iş bölümü, özellikle çocuk doğumundan sonra, artmaktadır; bu durum katılımcıların evlilik uyumlarına olumlu yansımaktadır. Sat (2020) ise topluluk içi ve topluluk dışı evlilik yapan bireylerin evlilik uyumları, evlilik doyumları ve yaşam doyumlarını ele almaktadır. Etnisite temelinde, en yüksek evlilik doyumu, en yüksek evlilik uyumu ve en yüksek yaşam doyumu topluluk içi evlilik yapan bireylerde gözlemlenmektedir. Eşlerin mezhep temelinde grup içi veya dışı evlilik yapmalarının yaşam doyumlarını, evlilik uyumlarını ve evlilik doyumlarını etkilemediği gözlenmektedir.

Evlilik uyumunun literatürdeki çalışmalarda ele alındığı bir diğer bağlam iletişim ve problem çözme becerileridir. Murphy ve Mendelson (1973) ve Navran (1967) tarafından yapılan çalışmalarda evlilikte iletişim ve evlilik uyumu arasındaki ilişki ele alınmaktadır. Çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre çiftlerin sağlıklı bir iletişim halinde olması evlilik uyumlarını arttırmaktadır. Janicki vd. (2006), eş etkileşimleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre eş etkileşiminin sıklığı ile evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yüksek eş etkileşimi ile düşük çatışma seviyesinin evlilik uyumunu olumlu yönde etkilediği saptanmıştır. Karadağ (2015), evli bireylerde evlilik uyumu ilişkisinde aile içi iletişimin rolünü ele almaktadır. Elde edilen sonuçlara göre eşler arası paylaşımı düşük olan ve birbirine yeterince vakit ayırmayan çiftlerin evlilik uyum düzeyleri düşük bulunmuştur. Aile içi iletişim ile evlilik uyumu arasında güçlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bir diğer çalışmada Mackey vd. (2000), istikrarlı evliliklerde çatışma yönetim tarzlarını ele almışlardır. Elde edilen sonuçlara göre kadınlara kıyasla erkekler yüz yüze çatışma yönetme tarzlarını kullanmakta daha fazla zorluk çekmektedir. Özellikle çocuk yetiştirme yıllarında çatışmayı yüz yüze yürütme oranı

daha düşük iken evliliklerinin son zamanlarında bu oran hem kadınlarda hem de erkeklerde daha yüksek bulunmuştur. Şendil ve Korkut (2008), evli çiftlerde çift uyumu ve evlilik çatışmasını bazı demografik değişkenler bazında ele almışlardır. Elde edilen sonuçlara göre anlaşarak evlenen bireylerin görücü usulü evlenen bireylere göre çift uyumları, fikir birlikleri, çift tatminleri ve duygu ifadeleri daha yüksek düzeyde bulunmuştur. Bu sonuç, anlaşarak evlenen bireylerin görücü usulü evlenen bireylere göre daha uyumlu bir evliliğe sahip olması şeklinde yorumlanmaktadır. Evlilik süresi arttıkça bireylerin sevgi gösterme davranışlarında azalma gözlemlenmiştir. Çocuk sayısı arttıkça bireylerin çift uyumunda, çift tatminlerinde, fikir birliklerinde ve duygu ifadelerinde azalma gözlemlenmiştir. Evlilik süresinin çift uyumunu yordayıcı bir gücü olmadığı ortaya çıkmıştır. Evlilik çatışması ve çocuk sayısındaki artış ise çift uyumundaki düşüşü yordamaktadır. Yılmaz vd. (2018), evli bireylerin problem çözme becerileri ve evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Araştırmanın sonuçlarına göre problem çözmede aceleci, düşünen ve kaçınan yaklaşım sergileyen bireylerin evlilik uyum düzeyleri daha düşük; kendine güvenen ve planlı problem çözme yaklaşımı sergileyen bireylerin evlilik uyum düzeyleri daha yüksektir. Bunun yanında kendine güvenen problem çözme tutumunu erkek bireyler kadınlardan daha fazla tercih etmektedir. Problem çözme yaklaşımlarından aceleci, kaçınan ve düşünen yaklaşımlar evlilik uyumunu olumsuz etkilerken; kendine güvenen ve planlı sorun çözme yaklaşımları evlilik uyumunu olumlu yönde etkilemektedir.

Literatürde evlilik uyumu ile fiziksel çekiciliği ele alan çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalardan birinde Kirkpatrick ve Cotton (1951) fiziksel çekicilik, yaş ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre evlilik uyumu yüksek olan çiftlerin daha yüksek fiziksel çekicilik derecesine sahip olma eğiliminde olduğu ve bu durumun kadınlarda daha belirgin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak bakıldığında yaş farklılığı olmaksızın yüksek düzeyde evlilik uyumuna sahip kadın ve erkeklerin fiziksel çekicilik dereceleri de daha yüksek bulunmuştur. Murstein ve Christy (1976) ise orta yaşlı çiftlerde fiziksel çekicilik ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Fiziksel çekicilik ile evlilik uyumu arasında güçlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu ilişkinin gücünün bireyin evliliği değerlendirmesinde fiziksel çekiciliğe verdiği öneme bağlı olduğunu açıklamışlardır.

Evlilik uyumunu psikolojik kavramlarla ilişkilendiren çalışmaların da literatürde yer aldığı saptanmıştır. Örneğin Murstein ve Beck (1972), kendini kabul etme, rol uyumluluğu

ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre kendini kabul etme ve rol uyumluluğu kavramlarının evlilik uyumuyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer çalışma Özmen Süataç (2010) tarafından yapılmıştır. Çalışmada evlilik uyumu kişilerarası tarz ve öfke açısından ele alınmıştır. Sonuçlara göre eşlerin birbirini tanıması, birlikte zaman geçirmeleri, ortak karar almaları evlilik uyumlarını yükseltmektedir. Evlilik uyumu yüksek ve düşük olan erkeklerin daha olumsuz iletişim tarzları kullandıkları saptanmış; evlilik ilişkilerinde alaycı, baskın, manipülatif, öfkeli tarzları kullanan erkeklerin evlilik uyumları da olumsuz yönde etkilenmiştir. Evlilik uyumu düşük ve yüksek olan kadınlar öfkeyle ilgili duygularını haksızlığa uğrama, eleştirilme, ciddiye alınmama gibi durumlarda göstermişlerdir. Tutarel Kışlak ve Göztepe (2012) ise duygu dışavurumu, empati, depresyon ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Elde edilen sonuçlara göre empati düzeyinin artması ve depresyon düzeyinin düşmesi evlilik uyumunu da arttırmaktadır. Evlilik uyumu daha düşük olan bireyler daha fazla olumsuz duygusal tepki göstermektedir ve daha düşük hoşgörü düzeyine sahiptir. Duygusal tepki düzeyi arttıkça evlilik uyumu azalmaktadır. Evlilik uyumu düşük olan grubun duygusal tepki, hoşgörü/beklenti ve depresyon puanları, evlilik uyumu yüksek olan gruptan daha yüksektir. Benzer bir çalışma Özen ve Sümer (2013) tarafından yapılmıştır. Çalışmada evli çiftlerin çatışma anında yaşadıkları kızgınlık, üzüntü ve suçluluk gibi duygularını eşlerine nasıl ifade ettiklerini incelemektedirler. Elde edilen sonuçlara göre Kızgınlık duygusunun ifadesi açısından pasif ve kaçınmacı davranış stilleri bulunan kadınların evlilik uyumu olumsuz etkilenirken, olumlu/bütünleyici davranış biçimine sahip olan kadınların evlilik uyumu olumlu etkilenmektedir. Üzüntünün ifadesi açısından yalnız kalma ve yıkıcı davranış stiline sahip olan kadın ve erkeklerin evlilik uyumları olumsuz etkilenirken, sosyal destek arama ve eşe bağımlı davranış stillerine sahip kadın ve erkeklerin evlilik uyumlarını olumlu etkilenmektedir. Suçluluk ifadesi açısından kadınlarda ve erkeklerde inkâr davranışı evlilik uyumlarını olumsuz etkilerken, özür dileme/affettirme ve açıklama getirme davranış stilleri kadın ve erkeklerin evlilik uyumunu olumlu etkilemektedir. Ümmet (2017) ise evli bireylerin genel psikolojik sağlıkları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkide evlilik uyumlarının aracı rolünü incelemektedir. Elde edilen sonuçlara göre evli bireylerin genel psikolojik sağlıklarındaki olumsuzluklar arttıkça yaşam doyumları ve evlilik uyumları azalmaktadır. Bunun yanında evli bireylerin evlilik uyumları arttıkça yaşam doyumları da artış göstermektedir. Ayrıca evlilik uyumunun, bireylerin genel psikolojik sağlıkları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkiye kısmi aracılık ettiği; yaşam doyumunun önemli bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Evlilik uyumu kapsamında yapılan çalışmaların bir kısmı da aileyi değerlendirme yöntemleriyle ele alınmaktadır. Wilkinson (1987), aileyi değerlendirmede bağlam, öykü alma ve bilgi edinme, bilgiyi düzenleme, kuramsal değerlendirme ve terapötik süreç gibi noktalarda inceleme ve değerlendirmelerde bulunmuştur. Sabatelli (1988), evlilik araştırmalarında ölçme ve değerlendirme yöntemleriyle ilgili yapılan araştırmaları incelemiş ve değerlendirmiştir. Sporakowski (1995), evlilik ve aile danışmanlığında değerlendirme ve teşhis üzerine bir derleme ortaya koymuş ve alanda çalışan danışmanlara öneriler sunmuştur. Bradbury vd. (2000), biliş, sosyal destek, şiddet, çocuk sahibi olma durumu, eşlerin geçmiş yaşantıları, yaşam stresörleri, ekonomik durum ve iş hayatı gibi evlilik memnuniyetini farklı çerçevelerde ele alan çalışmaları derlemişler ve üzerine tartışmışlardır.

Literatürde yer alan diğer çalışmalarda evlilik uyumunun farklı değişkenler açısından ele alındığı görülmektedir. Örneğin Larson ve Holman (1994), evlilik kalitesi ve evlilik istikrarının evlilik öncesi faktörlerini ele alan bir derleme çalışması gerçekleştirmiştir. Evlilik kalitesini ve evlilik istikrarını evlilik öncesinde yordayan değişkenleri menşe aile, sosyokültürel faktörler, fiziksel özellikler, kişilik özellikleri, zihinsel sağlık, geleneksel tutumlar, eşlerin birbirlerine benzeme durumu, etkileşim ve cinsiyet rolleri şeklinde sıralamışlardır. Hashmi vd. (2007), çalışan ve çalışmayan evli kadınlarda evlilik uyumu, stres ve depresyon düzeylerini ele almışlardır. Elde edilen sonuçlara göre her iki kadın grubunda da depresyon seviyesi yüksek olan kadınların evlilik uyum düzeyleri daha düşük bulunmuştur. Çalışan ve çalışmayan kadın grubu arasında evlilik uyumları ve depresyon düzeyleri açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Yalçın (2014), kadınların sosyo-demografik özelliklerinin evlilik uyumlarına etkisini araştırmıştır. Araştırmanın sonucuna göre 41 yaş ve üzerindeki kadınların evlilik uyum düzeyleri 21-30 yaş aralığındaki kadınların evlilik uyum düzeylerinden daha yüksek bulunmuştur. Kadınların iş yaşantıları ve ev yaşantıları birbirini etkilemekte ve sonuç olarak evlilik uyumları da buna göre şekillenmektedir. Aile tipi çekirdek aile ya da geniş aile olma durumuna göre kadınların evlilik uyumları anlamlı bir fark göstermemiştir. Evlilik süresi arttıkça problemler karşısında konuşarak tartışma azalmakta, şiddet ve kavga artmaktadır. Bunun yanında katılımcıların evlilik süresi ile evliliklerini değerlendirmeleri, cinsel yaşamlarını değerlendirmeleri ve eşlerine karşı hissettikleri duygular arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

2.2.2. Benliğin Ayrışmasıyla İlgili Yapılan Çalışmalar

Benliğin ayrışması kavramı yerli ve yabancı literatürde yer edinmiş bir diğer konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalarda benliğin ayrışması psikolojik iyi oluş, somatizasyon, stres, kaygı, depresyon, bağlanma, eş seçimi, evlilik uyumu ve aile fonksiyonları gibi konular kapsamında incelenmiştir.

Benliğin ayrışmasının ele alındığı en temel konulardan birisi stres, kaygı ve depresyon düzeyleri olarak görülmektedir. Bu çalışmalardan biri Peleg Popko (2002) tarafından yapılmıştır. Araştırmada üniversite öğrencileri arasında benliğin ayrışması, sosyal kaygı ve somatizasyon arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Elde edilen sonuçlara göre yüksek düzeyde benlik ayrışma düzeyine sahip olan öğrencilerin daha düşük seviyede sosyal kaygı ve daha az sayıda fizyolojik semptom gösterdiği saptanmıştır. Düşük benlik ayrışma düzeyine sahip öğrencilerin ise daha yüksek seviyede sosyal kaygı yaşadıkları bildirilmiştir. Diğer bir çalışmada Murdock ve Gore (2004), stres, stresle başa çıkma ve benliğin ayrışması arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. Elde edilen sonuçlara göre daha yüksek benlik ayrışma düzeyine sahip olan bireyler daha az sayıda psikolojik semptom bildirmekte ve bu bireylerin algılanan stres düzeyleri daha düşük seviyede seyretmektedir. Benliğin ayrışması, algılanan stres düzeyi ve psikolojik işlevsellik arasındaki ilişkide düzenleyici rol oynamaktadır. Bir başka çalışmada Peleg (2014), çocukluk ve ergenlik dönemindeki stresli yaşam olayları ile yetişkinlikteki benlik ayrışması ve kuşaklararası üçgenleşme arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Elde edilen sonuçlara göre çocuklukta ve ergenlikte yaşanan stresli yaşam olaylarının fazla olması, yetişkinlikte diğerleriyle daha fazla iç içe geçmeyi yordamaktadır. Çocuklukta ve ergenlikte yaşanan stresli yaşam olayları, yetişkinlikte daha düşük düzeyde benlik ayrışması ve daha fazla kuşaklararası üçgenleşmeyi beraberinde getirmektedir. Choi ve Murdock (2017) ise benliğin ayrışması, öfkenin ifadesi ve kişilerarası çatışma ve depresyon arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Elde edilen bulgulara göre duygularını düzenlemekte güçlük çeken bireyler, başkalarına karşı öfke dışavurumunda bulunmakta ve daha düşük duygusal tepkisellik gösteren bireylere kıyasla daha fazla kişilerarası çatışma yaşamaktadırlar. Duygusal kopma boyutunda yüksek sonuçlara sahip bireyler ise diğerlerinden uzaklaştığı için öfkelerini ifade etme eğiliminde olmamakta ve sonuç olarak depresif belirtiler sergilemektedirler.

Benliğin ayrışmasını psikolojik iyi oluş bağlamında ele alan çalışmalara da literatürde rastlanmaktadır. Örneğin Skowron vd. (2009), genç yetişkinlikte ilişkisel ve

bireysel psikolojik iyi oluş ile benliğin ayrılaşması arasındaki ilişkiyi zamana göre ele almışlardır. Elde edilen sonuçlara göre genç yetişkinlik döneminin başında olan ve benlik ayrılaşması düzeyi daha yüksek olan öğrenciler, daha az kişilerarası problem yaşamakta ve daha az psikolojik belirti göstermektedir. Duygusal tepkisellik, duygusal kopma ve iç içe geçme düzeyleri daha yüksek olan öğrenciler daha fazla kişilerarası problem yaşamaktadır. Duygusal kopma düzeyi yüksek ve ben pozisyonu alma düzeyi düşük öğrenciler ise zaman geçtikçe ilişkilerinde daha fazla kişilerarası problem yaşamakta ve daha fazla psikolojik problem göstermektedirler. Bir diğer çalışma Karababa vd. (2018) tarafından ele alınmaktadır. Çalışmada üniversite öğrencilerinde benliğin ayrılaşmasının psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre benliğin ayrılaşması kişinin psikolojik iyi oluş düzeyini anlamlı derecede yordamaktadır. Ayrıca bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyi üzerinde etkili olan en önemli boyutun ise ben pozisyonu alma boyutu olduğu saptanmıştır. Benzer bir çalışma da Erdem Özyurt (2019) tarafından ele alınmıştır. Çalışmada üniversite öğrencilerinde psikolojik iyi oluş kavramını benliğin ayrılaşması açısından ele almıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre benliğin ayrılaşması düzeyi azaldıkça psikolojik iyi oluş düzeyi de azalmakta ve psikolojik semptom düzeyinde artış olmaktadır. Benliğin ayrılaşması kavramının alt boyutlarından özellikle ben pozisyonu ve duygusal kopma psikolojik iyi oluş üzerinde anlamlı bir yordayıcı rolüne sahip olmuştur.

Benliğin ayrılaşması kavramına dair literatürde yer alan bir diğer temel konunun aile bağlamı ve aile fonksiyonları konusu olduğu görülmektedir. Örneğin Tuason ve Frienlander (2000), ebeveynlerin benlik ayrılaşma düzeylerinin onların çocukları üzerindeki etkisini incelemiştir. Yetişkin çocuklar için yüksek benlik ayrılaşma düzeyi daha az psikolojik sorun ile ilişkili bulunmuştur. Hem anneler hem babalar için yüksek benlik ayrılaşma düzeyi daha az psikolojik sorun ile ilişkili bulunmuştur. Bir diğer çalışma Gubbins vd. (2010) tarafından yapılmıştır. Çalışmada eşlerin köken ailelerinden ayrılaşma düzeyleri ile Gottman tarafından evlilikte risk ve koruyucu faktörler olarak tanımlanan çatışma kalıpları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre çiftlerin köken ailelerinden ayrılaşma düzeyleri, çatışma anındaki dolup taşma dereceleri ve evlilikteki memnuniyet düzeyleri ile ilişkili bulunmuştur. Katılımcıların duygusal tepkisellik ve üçgenleşme ile ilgili davranışları, Gottman'ın dolup taşma kavramıyla ilişkili bulunmuştur. Ayrıca bireylerin net düşünebilme ve ilişkilerindeki birliktelik/bireysellik dengesini kurabilme yetenekleri ile evlilik kalitesi düzeyleri arasında bir ilişki olduğu

sonucuna ulaşılmıştır. Lampis vd. (2017) ise bireylerin köken ailelerinden ayrımlaşma düzeyleri, çift işlevleri ve karşılıklı bağımlılık davranışları arasındaki ilişkiyi ve bağımlı davranışları öngörmede ve çift uyumunda benlik ayrımlaşmasının rolünü değerlendirmişlerdir. Benliğin ayrımlaşması ile bağımlı davranışlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Benliğin ayrımlaşması alt boyutlarında ben pozisyonu ve bağımlı davranışlar arasında ters yönde ilişki; duygusal kopma, duygusal tepkisellik ve i içe geçme alanlarıyla bağımlı davranışlar arasında doğrusal bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer bir alışma Skowron (2000) tarafından yapılmıştır. Araştırmada Bowen Aile Sistemleri Teorisinin evlilik kalitesini tahmin etme düzeyini ele alınmıştır. Yaptığı incelemeler sonucunda evli çiftlerde daha tamamlayıcı benlik ayrımlaşma stilleri olduğunu saptamıştır. Duygusal kopma düzeyi yüksek olan erkekler, duygusal tepkisellik düzeyi yüksek olan kadınlarla evli idi. Benlik ayrımlaşmasında çiftlerin birbirini tamamlayıcı olmaları, evlilik memnuniyetlerini azaltmaktaydı. Öte yandan kadınlarda ve erkeklerde yüksek benlik ayrımlaşma düzeyi, evlilik memnuniyetini beraberinde getirmiştir.

Benliğin ayrımlaşması bağlamında evlilikte aile işlevleri kapsamında yapılan bir diğer alışma Kalkan ve Aydoğan (2018) tarafından yapılmıştır. Çalışmada evlilik ilişki kalitesini benliğin ayrımlaşması ve ilişkisel özgünlük bağlamında incelemişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre benliğin ayrımlaşması düzeyi yükseldikçe evlilik ilişki kalitesi artmaktadır. Bunun yanında ilişkide zgn olma evlilik ilişki kalitesini olumlu anlamda etkilemektedir. Bir diğer çalışmada Boldaz Telli (2019), evli çiftlerin benlik ayrımlaşmaları ile ilişkide affedicilik, kıskançlık ve çatışma çözme tepkileri arasında ilişki doyumunu, ilişki uyumu ve eşe duygusal bağlılığın aracılık rolünü incelemiştir. Benlik ayrımlaşma düzeyi daha yüksek olan bireylerin evliliklerinde daha yüksek doyum ve uyum düzeyine sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca benlik ayrımlaşması ile ilişkide affedicilik ve çatışma çözme tepkileri arasında da anlamlı ilişkiler elde etmiştir. Değirmenci ve Demirli (2019) ise çekirdek ailede ve geniş ailede yetişen bireylerin sosyal onay ihtiyaı ile benlik ayrımlaşmaları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre bireylerin yetiştikleri aile tipi benlik ayrımlaşmaları üzerinde özellikle ben pozisyonu ve duygusal kopma alanlarında etkili olmaktadır. Ayrıca benliğin ayrımlaşma düzeyi artarken sosyal onay ihtiyaı azalmaktadır.

Literatürde benliğin ayrımlaşmasıyla birlikte ele alınan bir diğer konunun bağlanma olduğu görülmektedir. Örneğin Hainlen vd. (2015) yardım mesleklerinde yer alan lisansüstü

öğrencilerinin kişilerarası affetmeyi, olumlu duygusallığı ve yetişkin bağlanmasını tahmin eden bir modelde benliğin ayrılaşmasının boyutlarının aracılık rolünü incelemiştir. Araştırmanın sonucunda yetişkin bağlanma biçimleri ile benliğin ayrılaşmasının birbiriyle ilişki olduğu bulunmuştur. Bağlanma kaygısı ile affetme arasındaki ilişkide artan duygusal tepkisellik aracılık rolü oynamıştır. Artan duygusal kopma düzeyi ve azalan ben pozisyonu alma düzeyi, daha düşük düzeyde pozitif ruh halini beraberinde getirmiştir. Yüksek bağlanma kaygısı, daha düşük benlik ayrılaşma düzeyi ile ilişkili bulunmuştur. Ayrıca benliğin ayrılaşmasının artan güvensiz yetişkin bağlanması ve azalmış pozitif ruh hali arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı saptanmıştır. Ross vd. (2016) ise benliğin ayrılaşması, üçgenleşme, bağlanma stilleri ve deneyimsel kaçınma kavramları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Elde edilen sonuçlara göre kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleri, daha yüksek üçgenleşme ile ilişkili bulunmuştur. Kaygılı ve kaçınan bağlanma, benliğin ayrılaşması ve üçgenleşme arasındaki ilişkide aracılık rolü oynamıştır.

Eş seçimi konusu ile benliğin ayrılaşmasını birlikte ele alan çalışmalar da literatürde bulunmaktadır. Bu çalışmalardan biri Bartle (1993) tarafından yapılmıştır. Araştırmasında bireylerin kendileriyle aynı düzeyde benlik ayrılaşma düzeyine sahip olan kişileri eş olarak seçip seçmediğini araştırmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre birbiriyle evli olan çiftlerde bir ebeveyne göre benlik ayrılaşma düzeyi arttıkça diğer ebeveynden de ayrılaşma düzeyi artmaktadır. Flört eden/nişanlı eşlerde ise bir eşin her iki ebeveyne de duygusal tepkisel davranması ile diğer eşin de o ebeveyne yönelik duygusal tepkisel davranması ilişkili bulunmuştur. Bir diğer çalışma Rodríguez González vd. (2016) tarafından ele alınmıştır. Çalışmada benliğin ayrılaşması, eş seçimi ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre çiftlerin benlik ayrılaşma düzeylerinin benzer olması eş seçimlerinde önemli bir rol oynamamaktadır; ancak benzer benlik ayrılaşma düzeyi ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Çömlekçiler (2019) ise üniversite öğrencilerinin benlik ayrılaşmasının öğrencilerin eş seçimi tutumlarına etkisini incelemiştir. Elde ettiği sonuçlara göre benlik ayrılaşma düzeyi yüksek olan üniversite öğrencileri daha az evlilik mitine inanmakta ve mantık yönünde eşler seçme eğilimindedirler. Benliğin ayrılaşması alt boyutları açısından bakıldığında ise öğrencilerin ben pozisyonu alma düzeyleri arttıkça romantizm ve eş seçme düzeylerinin de arttığı, duygusal kopma ve duygusal tepkisellik düzeyleri arttıkça romantizm ve eş seçim düzeylerinin azaldığı sonucu elde edilmiştir.

Romantik ilişki kapsamında benliğin ayrımlaşmasını ele alan çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin Peleg (2008), benliğin ayrımlaşması ile evlilik memnuniyeti arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Elde edilen sonuçlara benliğin ayrımlaşması ile evlilik memnuniyeti arasında doğrusal bir ilişki ortaya çıkmıştır. Kadınların evlilik memnuniyetleri duygusal kopma davranışıyla ilişkili bulunurken erkeklerin evlilik memnuniyetleri duygusal tepkisellik, duygusal kopma ve ben pozisyonu alma davranışlarıyla ilişkili bulunmuştur. Bir diğer çalışmada ise Kurt ve Gündüz (2020), genç yetişkinlerde akılcı olmayan romantik ilişki inançları, bilişsel esneklik ve benliğin ayrımlaşması arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Elde edilen sonuçlara göre bireylerin benlik ayrımlaşmalarının sağlıklı düzeyde olması ve bilişsel esneklik gösterebilmeleri, romantik ilişkilerinde akılcı olmayan inançların azalmasında etkili olmaktadır. Akılcı olmayan romantik ilişki inançları benliğin ayrımlaşmasını ve bilişsel esnekliği anlamlı derecede yordamaktadır.

2.2.3. Gelin-Kayınvalide İlişkileriyle İlgili Yapılan Çalışmalar

Gelin-kayınvalide ilişkilerinin, yerli ve yabancı literatürde genel olarak köken aileyle ilişkiler, kuşaklararası ilişkiler, kayınvalideye yönelik gelin tutumları, ilişkisel faktörler ve çatışma, bağlanma ve kültürel etmenler kapsamında ele alındığı görülmektedir.

Köken aile ilişkileri ve kuşaklararası ilişkiler bazında ele alınan gelin-kayınvalide ilişkileri konulu çalışmalardan birinde Çoğalan (2017), evli bireylerin köken aileleriyle ilişkileri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. Elde edilen sonuçlara göre köken ailelerle ilişkinin sağlıklı olması evlilik uyumunu arttırmaktadır. Araştırmaya katılan kadın ve erkekler arasında köken aileyle ilişkiler ve evlilik uyumu arasındaki ilişki için anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bir diğer çalışmada Altunsu Sönmez (2019), gelin kayınvalide çatışmalarını sosyolojik ve kuşaklararası bağlamda incelemektedir. Gelinler üç kuşağa ayrılarak incelenmiştir; birinci kuşakta 60 yaş ve üstü kadınlar, ikinci kuşakta 40-59 yaş aralığındaki kadınlar ve üçüncü kuşakta 18-39 yaş aralığındaki kadınlar bulunmaktadır. Birinci kuşak kadınlarının en çok belirttiği problem kayınvalide ile birlikte aynı evde yaşamak şeklinde; ikinci kuşak kadınlarının en çok belirttiği problem kayınvalide ile aynı evde yaşamak ve kayınvalidenin her şeye karışması şeklinde; üçüncü kuşak kadınlarının sorunları ise aynı evde yaşamak, kayınvalidenin oğlunu kıskanması, anlaşamama, kayınvalidenin her şeye karışması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Üçüncü kuşak, kayınvalidesiyle en az sorun yaşayan kuşak olmuştur.

Literatüre bakıldığında kayınvalide olgusuna yönelik tutumları ele alan pek çok çalışma bulunmaktadır. Örneğin Hiatti (1984), Avustralya Aborjinleri kültüründe kayınvalide olgusunu incelemektedir. Bu kültürde damatlar ve kayınvalideler birbirlerine bakmaz, birbirleriyle konuşmaz ve birbirlerine yaklaşmazlar. Kayınvalide eğer çok yaşlanmışsa ve bakıma muhtaçsa bu kısıtlamalar ancak o zaman bir miktar esnetilebilmektedir. Bir erkek evlendiğinde eşinin ailesiyle sosyal bir ilişki içine girmekte; ancak o ailenin bir üyesi olmamaktadır. Bu ilişkide hem sosyal bir birleşme hem de bir kopukluk bulunmaktadır. Benzer bir çalışmada Adler vd. (1989) ABD, Mısır, Kuveyt ve Sudan'da kayınvalidelere yönelik gelin tutumlarını incelemişlerdir. Genellikle olumsuz tutumlarla karşılaşılan sonuçlara göre kayınvalideye yönelik olumsuz tutumların nelerden kaynaklandığını sevgi eksikliği, kayınvalideden gelen tavsiyelerin kabul edilip edilmemesi, eleştirilerin reddedilmesi, aileye yeni katılan bir birey olan geline karşı olumsuz tutum sergileme, gelinin kendi akrabalarına daha yakın olması ve onlara daha olumlu duygular beslemesi şeklinde açıklamışlardır. Tayvan kültürü için yine benzer bir çalışma da Gallin (1994) tarafından yürütülmüş, 1950-1980 yılları arasında Tayvan kültüründe gelin-kayınvalide ilişkileri incelenmiş ve Tayvan kültüründe gözlemlenen gelin-kayınvalide ilişki örüntüleri hakkında görüşler sunulmuştur.

Farklı kültürlerde gelin-kayınvalide ilişkilerini ele alan çalışmalardan biri Pini (2007) tarafından yapılmıştır. Çalışmada Avustralya'da şeker endüstrisindeki aile çiftliklerinde çalışan gelinlerin durumu hakkındaki araştırma sonuçlarına yer vermiştir. Bu çiftliklerde gelinler genellikle arazi mülkiyetinin dışında tutulmaktadır. Çiftlik işlerindeki katkılarına rağmen aile içinde ikinci plandadırlar. Gelinler bu durum için duygularını hayal kırıklığı, öfke ve üzüntü şeklinde ifade etmektedir. Kadının çiftlikte toprak ya da ekin sahibi olduğu durumlarda bile çiftlik hakkında karar alma süreçlerine katılımları sınırlandırılmıştır. Gelin olarak bu çiftliğe gelen kadınlar, çiftliğin gelecekteki istikrarlı gelişimi için potansiyel bir tehdit olarak algılanmaktadır. Bir diğer çalışmada ise Gangoli ve Rew (2011), Hindistan'da 1980'lerden 2000'li yıllara kadar olan zaman diliminde kayınvalidesinden şiddet gören gelinlerin durumunu incelemektedir. Bu dönemde kadınlar evlendiklerinde eşinin ailesiyle birlikte onların evinde yaşamaya başlamaktaydı. Aile yapısında güçlü bir ataerkillik ve cinsiyet ayrımcılığı söz konusuydu. Ailenin erkekleri oldukça değerli görülmekteydi ve erkeklerin evli olduğu gelinler anne-oğul ilişkisi için bir tehdit olarak algılanmaktaydı. Karı-koca arasında mahremiyet sınırlarının oluşturulması zaman zaman anne-oğul arasında gerilim yaratmakta; hatta bu gerilim eğer çok büyükse çiftin evlerini ayırmasıyla

sonuçlanmaktaydı. Gelin-kayınvalide arasında yaşanan tüm bu dinamiklerde erkekler yaşananlardan tamamen muaf tutulmaktaydı. Yine Hint kültürünü ele alan benzer bir çalışmada Allendorf (2015), bir Hint köyünde yaşayan ailelerle gelin-kayınvalide idealleri ve deneyimleri hakkında görüşmeler gerçekleştirmiştir. Görüşülen ailelerdeki kadınlar evlendikten sonra kocalarının ailesiyle birlikte yaşamaktadır. Görüşmelerin sonuçlarına göre gelin-kayınvalide ilişkilerine yönelik idealler gelinin öz kız gibi/kayınvalidenin öz anne gibi olması, birbirine ilgi ve şefkat duymak ve barış içinde yaşamak şeklindeyken kadınların gelin-kayınvalide ilişkilerindeki deneyimleri hem olumlu hem olumsuz yaşantılar bulundurmaktadır. Olumsuz etkileşim ifade eden kadınlar kendi ailesi olmadıkları için ideal olan öz anne/kız imajını oluşturamadıklarını, para kazanma ve çocuk bakımı konularında sürekli çatışma yaşadıklarını ve bazı gelinler de kayınvalidelerinden fiziksel şiddet gördüklerini belirtmektedir.

Türk kültüründe ve Türk aile yapısında gelin-kayınvalide ilişkilerini ele alan çalışmalar da literatürde yer almaktadır. Örneğin Ekal (2006), İstanbul'da iki farklı gün grubuna dahil olarak gruptaki kayınvalideler ile gelinlerini gözlemlemiştir. Bunun yanında Yakalı Çamoğlu (2007), Erken Cumhuriyet Dönemi'nde gelin-kayınvalide ilişkileri ve Türk aile yapısını incelemektedir. Katılımcıların anlatımları genellikle güzellik, kültürel ve ekonomik sermaye ve sevgi temalarından oluşmaktadır ve bu temalar kayınvalide-gelinler arasında bir güç ve çatışma kaynağı olmaktadır. Gelin ile kayınvalidenin hayat görüşü ne kadar paralel ise gelinin evlilik memnuniyeti de o kadar yüksektir. Gelinler kayınvalideleri sebebiyle özgürlüklerinin sınırlı olduğunu ve özellikle evliliğin ilk yıllarında evdeki karar alma süreçlerinde söz haklarının olmadığını belirtmektedir. Evde genellikle temizlik ve hizmet alanlarında rolleri olduğunu ifade etmektedirler. Kayınvalidelerini gelinini istediği gibi eleştirme hakkına sahip kişiler olarak tanımlamaktadırlar. Gelin-kayınvalide arasındaki çekişmeler aynı erkeği paylaşamamaktan kaynaklanmaktaydı. Aynı erkeğin gelin ve kayınvalide olarak iki kadın tarafından sevilmesi beraberinde kıskançlık, nefret ve düşmanlık gibi duyguları da getirmektedir. Kuru (2016), Türk aile yapısında bir karakter ve toplumsal tip olan kayınvalide ve kayınvalidelik rolünü incelemiştir. Kayınvalidelere ilişkin en çok öne çıkan özellikler otoriter, sözünün üstüne söz söyletmeyen, sinirli, titiz, yanlış anlayan, diktatör, anlayışlı ve çekingen şeklindedir. Kayınvalideyle birlikte yaşamının olumlu yanlarını çocuk bakımında destek alma, maddi destek, hayat tecrübesinden faydalanmak ve dua almak olarak ifade ederken birlikte yaşamının olumsuz yanlarını eş ile yalnız kalamama, gidilecek yere kayınvalide ya da görümcenin de gelmek istemesi, eşini

eve geldiğinde kendisinin karşılayamaması, misafir geldiğinde kayınvalidesini de çağırmak zorunda olması ve özgürlük ve rahatlığın olmaması şeklinde ifade etmişlerdir. Çekiç Akyol vd. (2019) ise Türkiye’de yayınlanmış olan gelin kayınvalide ilişkilerini konu edinen reklamları incelemişlerdir. İncelenen reklamların çoğunda gelin ve kayınvalide karakterleri birbirlerine üstünlük sağlama yarışındadır. Gelinler kayınvalidelerinin söylediklerini onaylasalar bile kendi bildikleri yoldan giden bireyler olarak yansıtılmıştır.

Gelin-kayınvalide ilişkilerini konu edinen çalışmaların bir diğer bağlamı ilişkisel faktörler ve çatışma olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Bryant vd. (2001), uzun süredir evli olan çiftlerin kayınlarla olan ilişkilerinin uzun vadede evlilik ilişki kalitesini nasıl etkilediğini araştırmışlardır. Gelinlerin kayınvalideleriyle ve kayınpederleriyle yaşadıkları fikir ayrılığı zaman içinde çiftin evlilik kalitesinde olumsuz değişimler yaratmaktadır. Benzer bir çalışmada Turner vd. (2006), gelin ve kayınvalideler arasındaki ilişki dinamiklerine odaklanmışlardır. Sonuç olarak; gelinlerin ve kayınvalidelerin çatışma esnasında kendilerini savunmasız hissettikleri, evlilik sıhhatine ve ilişkiye önem verdikleri, bu sebeple eş ile ilişkiler, aile rollerini oluşturma ve evliliği devam ettirme konularında çatıştıklarını saptamışlardır. Kayınvalidelerin evlenmeden önce gelinlerine nazik davranan ve evlendikten sonra adeta *kılık değiştiren* biri olduğundan, gelinlerini kabul etmekte direndiklerinden, *gerginlik* kavramına benzetildiğinden bahseden bakış açıları çoğunlukta bulunmuştur. Rittenour (2012) ise gelin-kayınvalide ilişkisinde iletişim standartlarının gelin tarafından nasıl algılandığı üzerine bir inceleme yapmıştır. Elde edilen sonuçlara göre yüksek kalitede gelin-kayınvalide ilişkilerinin gelinin standartlarını karşılayan kayınvalide davranışlarıyla ilişkili olduğu saptanmıştır. Sıcak ve kapsayıcı bir gelin-kayınvalide iletişimi için gelinin iletişim standartları, daha fazla gelin memnuniyeti ve kayınvalideyle uyum ile ilişkili bulunmuştur.

Gelin-kayınvalide ilişkisi içerisindeki çatışmalarda oğulun/kocanın rolünü ele alan çalışmalara da literatürde rastlanmaktadır. Bu çalışmalardan biri Song (2009) tarafından yapılmıştır. Çalışmada gelin-kayınvalide çatışmasında oğulun arabuluculuk tarzının gelin ve kayınvalide tarafından nasıl algılandığı incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre her iki kadın grubu da oğulun/kocanın en çok problem çözme arabuluculuk tarzını kullandığını ifade etmektedir. Katılımcıların bakış açısına göre problem çözme arabuluculuk tarzı, gelin-kayınvalide çatışmalarını uygun ve etkili bir biçimde yönetmek için kullanılan yapıcı bir arabuluculuk tarzıdır. Bir diğer çalışmada Wu vd. (2010), Tayvanlı kadınların

kayınvalideleriyle çatışmalarının evlilik doyumlarıyla ilişkisini ve gelin-kayınvalide çatışmasında koca desteğinin rolünü ele almaktadır. Çalışmanın sonuçlarına göre çatışmada eşinin tarafını tutan ve problem çözen koca davranışları kadınların evlilik memnuniyetini olumlu etkilerken annenin tarafını tutan ve çatışmayı görmezden gelen koca davranışları kadınların evlilik memnuniyetini olumsuz etkilemektedir. Song ve Zhang (2012) ise Çin'deki gelinlerin kayınvalideleriyle olan çatışmalarında eşlerinin çatışmayı nasıl yönettiklerine dair algılarını ele almaktadır. Çalışmanın sonuçlarına göre gelin-kayınvalide çatışmalarında eşinin çatışmadan kaçınan ve rekabet oluşturan stilde olduğunu düşünen gelinlerin evlilik memnuniyeti ve kayınvalideyle ilişkisel memnuniyetleri daha düşük iken, eşinin uzlaşmacı ve problem çözme stilini kullandığını düşünen gelinlerin evlilik memnuniyetleri ve kayınvalideyle ilişkisel memnuniyetleri daha yüksek bulunmuştur.

Gelin-kayınvalide ilişkilerinin ele alındığı bir diğer konu bağlanma konusudur. Örneğin Jackson ve BergCross (1988), Washington DC'deki siyahi kadınlar ve kayınvalideleri arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. Çalışmada kadınların anneleriyle olan problem çözme stilleri, kayınvalideyle olan problem çözme stilleri, anneye ve kayınvalideye bağlılıkları gibi noktalar incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre anneleriyle kaçınan bir problem çözme stiline sahip olan kadınların ve kayınvalideleriyle çatışmalarında uzlaşmacı problem çözme stilini kullanan kadınların kayınvalideleriyle ilişkileri daha uyumlu bulunmuştur. Bir diğer çalışmada Aydın ve Canel (2017), anne-oğul bağlanmasının gelin-kayınvalide ilişkisi ve çiftin evlilik doyumu üzerine etkisini ele almışlardır. Elde edilen bulgulara göre evli çiftlerde erkeklerin anneleriyle bağlanma düzeyinde oğlunun ihtiyaçlarına duyarlı oluş düzeyinin yüksek olması gelin kayınvalide ilişkisini olumlu yönde etkilerken erkeklerin anneleriyle bağlanma düzeyinde bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme düzeyi gelin kayınvalide ilişkisini olumsuz yönde etkilemektedir. Karakaş Uslu (2019) tarafından yapılan çalışmada ise gelin kayınvalide ilişkisi, anne kız bağlanması ve birtakım demografik değişkenler çerçevesinde incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre evli kadınların anneleriyle bağlanma düzeyinde ihtiyaçlarına duyarlı oluş düzeyi kadınların kayınvalideleriyle olan ilişkisinde bir etken iken, bağlanma düzeyinde bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme düzeyinin gelin kayınvalide ilişkisi üzerinde bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları ile verilerin analiz edilmesi ve yorumlanmasında kullanılan istatistiksel yöntemler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Söz konusu araştırmada gelin kayınvalide ilişkileri ve çift uyumu arasında benliğin ayrılaşmasının düzenleyici rolü incelenmektedir. Bu bağlamda bağımsız değişken gelin kayınvalide ilişkisi, bağımlı değişken çift uyumu ve düzenleyici (moderatör) değişken ise benliğin ayrılaşması olmaktadır. Araştırmada ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır ve ayrıca bu araştırma betimsel bir araştırmadır.

3.2. Evren ve Örneklem

Söz konusu araştırmanın evreni, en az 1 yıldır evli olan kadın bireylerden oluşmaktadır. Bireylerin en az 1 yıldır evli olma şartının sebebi; çiftlerin evliliğe adapte olabilmeleri, evliliğin belli bir düzeyde oturmuş olması, çiftlerin birbirlerinin ailelerini belli bir düzeyde tanımış ve çiftlerin birbirlerinin aileleriyle belirli bir ilişki biçimi oluşturmuş olmaları varsayımdır.

Araştırmaya 18 yaşından büyük, en az 1 yıldır evli ve kayınvalidesi hayatta olan 1701 kadın katılmıştır. Katılımcılardan bir kişinin 1 çocuğunun olması ve ikinci çocuğuna hamile olması sebebiyle çocuk sayısı 2 olarak belirtilmiştir. Katılımcılardan 1 kişinin ilk çocuğuna hamile olması sebebiyle yine çocuk sayısı 1 olarak hesaba katılmıştır. Katılımcılardan 1 kişi 5 yıldır 2 çocuğa koruyucu ailelik yapmaktadır, bu sebeple çocuk sayısı 2 olarak alınmıştır.

Katılımcılardan 5 kişi yaşı yerine ismini yazması, 2 kişi evlilik yaşı konusunda eksik bilgi vermesi, 3 kişi evlilik süresi ve çocuk sayısı arasındaki ilişkinin uyumsuz olması, 2 kişi evlenme yaşı ile güncel yaşının uyumsuz olması ve 25 kişi yaşıyla uyuşmayan evlilik süresi bildirmesi sebepleriyle araştırmadan çıkarılmıştır. Ayrıca 4 kişi ankete iki kez giriş yapmıştır ve aynı yanıtları vermiştir, bu sebeple tekrar eden yanıtlar araştırmadan elenmiştir.

Sonuç olarak; 1701 yanıt içerisinde yukarıdaki sebeplerden dolayı toplam 41 yanıt çıkarılmıştır ve araştırmanın örneklemini 1660 katılımcı olarak belirlenmiştir.

Araştırma örneklemine ait demografik değişkenlere ilişkin veriler Tablo 3.1.'de gösterilmektedir.

Tablo 3.1. *Örnekleme Oluşturan Katılımcıların Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı*

<i>Demografik Değişkenler</i>		<i>Frekans (n)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Çalışma Durumu	Çalışan	882	53.1
	Çalışmayan	778	46.9
Eğitim Durumu	İlkokul	28	1.7
	Ortaokul	54	3.3
	Lise	333	20.1
	Üniversite	956	57.6
	Lisansüstü	289	17.4
Evlilik Süresi	1-5 yıl	438	26.4
	6-10 yıl	714	43.0
	11-15 yıl	324	19.5
	16 ve üzeri yıl	184	11.1
Evlilik Biçimi	Görücü usulü	254	15.3
	Anlaşarak	1406	84.7
Çocuğu Olma Durumu	Var	1466	88.3
	Yok	194	11.7
Yaşam Yeri	Kırsal	98	5.9
	Kent	1562	94.1
Göç Etme Durumu	Evet	584	35.2
	Hayır	1076	64.8
Eşinin Ailesiyle Aynı Evde Yaşama Durumu	Evet	150	9.0
	Hayır	1510	91.0
Eşinin Ailesiyle Aynı Site/Apartmanda Oturma Durumu	Evet	285	17.2
	Hayır	1375	82.8
Eşinin Ailesiyle Görüşme Sıklığı	Her gün	283	17.0
	Haftada 1 ya da daha fazla	505	30.4
	Ayda 1 ya da daha fazla	399	24.0
	Yılda 1 ya da daha fazla	473	28.5
Kendi Ailesiyle Görüşme Sıklığı	Her gün	181	10.9
	Haftada 1 ya da daha fazla	546	32.9
	Ayda 1 ya da daha fazla	429	25.8
	Yılda 1 ya da daha fazla	504	30.4

Araştırma örnekleminin yaş aralığı 19-60 olup yaş ortalaması 33.82 ve evlenme yaş aralığı 15-45 olup evlenme yaşı ortalaması 24.89 olarak saptanmıştır. Katılımcılardan 882 kişi (%53.1) çalışmaktadır. Eğitim durumuna bakıldığında 28 kişi (%1.7) ilkokul, 54 kişi (%3.3) ortaokul, 333 kişi (%20.1) lise, 956 kişi (%57.6) üniversite ve 289 kişi (%17.4) lisansüstü eğitim derecesine sahiptir. Katılımcılardan 254'ü (%15.3) görücü usulü ve 1406'sı (%84.7) anlaşarak evlenmiştir. Katılımcıların 1466'sının (%88.3) çocuğu vardır. 1562 kişi (%94.1) kentte yaşamaktadır. 1076 kişi (%64.8) hiç göç etmemiştir. Katılımcıların 150'si

(%9) eşinin ailesiyle aynı evde yaşamaktadır, 285'i (%17.2) de eşinin ailesiyle aynı site/apartmanda yaşamaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcıların kayınvalideleriyle ilişkilerini ölçmek amacıyla Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği (GKİÖ), benlik ayrımlaşma düzeylerini ölçmek amacıyla Benliğin Ayrımlaşması Ölçeği (BAÖ), evlilik uyumlarını ölçmek amacıyla Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği (YÇUÖ) ve demografik bilgilerini almak amacıyla Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formunda katılımcılara ait yaş, çalışma durumu, eğitim durumu, evlenme yaşı, evlilik süresi, evlilik biçimi, çocuk sayısı, yaşam yeri, göç durumu, eşinin ailesiyle yaşayıp yaşamadığı, eşinin ailesiyle görüşme sıklığı ve kendi ailesiyle görüşme sıklığı gibi bilgileri içeren sorular bulunmaktadır.

3.3.2. Gelin Kayınvalide İlişkileri Ölçeği (GKİÖ)

Aydın (2017) tarafından geliştirilen GKİÖ, gelinlere uygulanmak üzere hazırlanmıştır ve gelin-kayınvalide ilişkilerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçek 40 maddeden oluşmaktadır ve 5'li likert tipindedir. Altı alt boyutu bulunmaktadır: Olumlu etkileşim (kayınvalidenin ilişkideki uyumlu tarafları, empati, sevgi, oğlunun olumsuz davranışlarına karşı gelinini savunma vb. durumlar), kayınvalidenin müdahale/evliliğe etkisi (karı-koca arasında sorunlar yaratacak davranışlar gösterme), olumsuz etkileşim (kayınvalidenin gelini ile sorunlara yapıcı çözümler bulamaması, gelinini istememe gerilimli ilişki vb. durumlar), kocanın rolü (kocanın annesinin etkisiyle eşine karşı olumsuz tavır sergilemesi, anne-oğul ilişkisinin aşırı koruyucu olması vb. durumlar), psikolojik saldırganlık (kayınvalidenin başkalarının varlığı/bilgisi dahilinde psikolojik zorbalık yaptığı durumlar) ve kocanın tarafsızlığı (kocanın gelin-kayınvalide ilişkisinde tarafsız olup olmaması).

Ölçeğin toplam iç tutarlılık (Spearman Brown ve Guttman) katsayıları .60'ın üzerindedir. Ölçeğin toplam puan ve alt ölçek puan Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları .96 ve .70 arasında bulunmuştur. Ölçekten alınan puan arttıkça gelin tarafından algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi olumlu yönde artmaktadır (Aydın, 2017; Aydın ve Canel, 2017).

3.3.3. Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği (YÇUÖ)

Gündoğdu (2007) tarafından uyarlanan YÇUÖ, evlilik ya da benzer ikili ilişkilerde evli ya da birlikte yaşayan çiftlerin ilişki kalitesini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir ve 14 maddeden oluşmaktadır. Doyum, uzlaşım ve çatışma olarak toplamda 3 alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 70 puandır, alınan puan ilişki kalitesini göstermektedir. Ölçeğin toplam güvenirlik katsayısı (Cronbach alfa) .87 olarak bulunmuştur (Bayraktaroğlu ve Tansel Çakıcı, 2017).

3.3.4. Benliğin Ayrışması Ölçeği (BAÖ)

Işık ve Bulduk (2014) tarafından uyarlanan BAÖ, 20 maddeden oluşmaktadır ve 6'lı likert tipindedir. Ölçeğin 4 alt boyutu bulunmaktadır: Duygusal tepkisellik, ben pozisyonu, duygusal kopma ve başkalarına bağımlılık. Ölçekten alınabilecek puan 20-120 arasındadır. 20 maddenin toplamı "Toplam Benliğin Ayrışması" puanını, alt ölçeklerin toplamı ise her bir alt ölçeğe ilişkin benliğin ayrışması puanını vermektedir. Puanın yüksekliği, benliğin ayrışma düzeyinin yüksekliğini ifade etmektedir. BAÖ'nün iç tutarlılık güvenirlik katsayısı ölçeğin tamamı için .81 olarak bulunmuştur. 5 hafta ara ile elde edilen test-tekrar test güvenirlik katsayısı ise $r = .74$ olarak hesaplanmıştır (Işık ve Bulduk, 2014).

3.4. Veri Toplama Süreci ve Yöntemi

Pamukkale Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli izinler alındıktan sonra verilerin toplanması COVID-19 süreci sebebiyle Google Forms üzerinden gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Gelin Kayınvalide İlişkileri Ölçeği, Benliğin Ayrışması Ölçeği ve Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen veriler 'SPSS Statistics 22' paket programında analiz edilmiştir.

3.5. Verilerin Analiz Edilmesi

Öncelikle araştırma değişkenlerine ait betimleyici istatistikler analiz edilmiştir. Analizde değişkenlerin ortalama değerleri, standart sapmaları, minimum ve maksimum değerleri ile basıklık ve çarpıklık değerleri belirlenmiştir. Araştırma değişkenlerinin korelasyon değerlerini belirlemek için Pearson Korelasyon Katsayısı yöntemi kullanılmıştır. Pearson Korelasyon Katsayısı, iki sürekli değişkenin doğrusal ilişkisinin derecesinin ölçümünde kullanılır. Başka bir deyişle, iki değişken arasında anlamlı bir ilişki var mıdır sorusunun cevabı alınır. Pearson Korelasyon Katsayısı r ile gösterilir ve -1 ile +1 arasında değerler alır (Kalaycı, 2014).

Araştırmada gelin-kayınvalide ilişkisi ve benliğin ayrılaşmasının evlilik uyumunu yordayıp yordamadığını, gelin-kayınvalide ilişkisinin alt boyutlarının evlilik uyumunu yordayıp yordamadığını ve benliğin ayrılaşmasının alt boyutlarının evlilik uyumunu yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi yöntemi kullanılmıştır. Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi, birden fazla değişkenin bağımlı değişkeni ne derece yordadığını araştırmada kullanılır. En az iki bağımsız ve bir bağımlı değişken olmalıdır (Sönmez ve Alacapınar, 2018).

Araştırmada evlilik uyumunun ve gelin-kayınvalide ilişkilerinin çocuk sahibi olma, çalışma durumu, evlilik biçimi, göç etme durumu ve eşinin ailesiyle yaşama durumunda farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız İki Örneklem T Testi kullanılmıştır. Bağımsız İki Örneklem T Testi iki farklı örneklem grubunun ortalamalarını karşılaştırır. İki grubun da üyeleri birbirinden ayrıdır. Gruplar arasında kesinlikle ortak üye olmamalıdır (Kalaycı, 2014).

Araştırmada evlilik uyumunun ve gelin-kayınvalide ilişkilerinin eğitim durumu, evlilik süresi, kadının eşinin ailesiyle görüşme sıklığı ve kendi ailesiyle görüşme sıklığına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü ANOVA Varyans Analizi yapılmıştır. Varyans analizi iki ya da daha fazla ortalama arasında fark olup olmadığı ile ilgili hipotezi test etmek için kullanılır. Tek Yönlü ANOVA analizinde iki tane değişken vardır. Bunlardan birisi kategorik özellik gösteren bağımsız değişkendir ve diğeri de metrik özellik gösteren bağımlı değişkendir. Tek Yönlü ANOVA gruplara göre bağımlı değişkendeki ortalamalar arasında fark olup olmadığını test eder (Kalaycı, 2014).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın değişkenleri ile ilgili betimleyici istatistikler, değişkenler arası korelasyon analizi, Bağımsız İki Örneklem T Testi, Tek Yönlü ANOVA analizleri ve çoklu regresyon analizi sonuçları sunulmaktadır.

Araştırmada incelenen değişkenlere ait betimleyici istatistikler Tablo 4.1.'de yer almaktadır.

Tablo 4.1. *Araştırma Değişkenlerine Ait Betimleyici İstatistikler*

	\bar{x}	Ss	Minimum	Maksimum	Çarpıklık	Basıklık
Evlilik Uyumu	50.25	10.12	15	70	-.775	.083
Doyum	18.00	4.20	5	25	-.627	-.194
Uzlaşım	22.95	4.75	7	30	-.812	.317
Çatışma	9.29	2.33	3	15	-.389	-.265
Gelin-Kayınvalide İlişkileri	125.62	41.13	40	200	-.019	-1.146
Olumlu Etkileşim	42.40	18.36	15	75	.194	-1.257
Psikolojik Saldırganlık	14.50	5.22	4	20	-.550	-1.013
Müdahale	28.37	9.53	8	40	-.543	-.922
Olumsuz Etkileşim	17.57	6.75	6	30	.108	-1.034
Kocanın Rolü	16.77	6.38	5	25	-.406	-1.109
Kocanın Tarafsızlığı	6.00	2.64	2	10	-.089	-1.105
Benliğin Ayrışması	79.92	13.91	30	120	-.246	-.037
Duygusal Tepkisellik	12.77	4.90	5	30	.590	-.066
Ben Pozisyonu Alma	21.91	5.28	5	30	-.457	-.291
Duygusal Kopma	23.69	4.66	5	30	-.684	.235
Başkalarına Bağlılık	24.56	5.66	5	30	-.557	-.255

Tablo 4.1.'e bakıldığında tüm değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 2 arasında değer aldığı görülmektedir. Çelik ve Yılmaz (2013)'a göre tüm değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 3 arasında olması, verilerin normal dağıldığı anlamına gelmektedir. Ayrıca Merkezi Limit Teoremine göre, anakütle dağılımları ne olursa olsun, örnek hacimleri yeteri kadar büyükse ($n \geq 30$) örnek ortalamaların örnekleme dağılımları normal dağılıma uyduğu varsayılmaktadır (Kalaycı, 2014). Dolayısıyla araştırma verilerinin normal dağılım varsayımını karşıladığı saptanmıştır.

Araştırmada ele alınan değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson Korelasyon Katsayısı yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Yapılan analize ilişkin korelasyon katsayıları Tablo 4.2.'de yer almaktadır.

Tablo 4.2. Araştırma Değişkenlerine Ait Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Evlilik Uyumu (1)	1												
Olumlu Etkileşim (2)	.383*	1											
Psikolojik Saldırganlık (3)	.301*	.696*	1										
Müdahale (4)	.389*	.685*	.659*	1									
Olumsuz Etkileşim (5)	.292*	.706*	.641*	.623*	1								
Kocanın Rolü (6)	.503*	.533*	.481*	.722*	.502*	1							
Kocanın Tarafsızlığı (7)	.402*	.505*	.358*	.478*	.349*	.579*	1						
Gelin-Kayınvalide İlişkileri (8)	.451*	.925*	.793*	.866*	.806*	.741*	.593*	1					
Duygusal Tepkisellik (9)	.152*	.111*	.136*	.177*	.258*	.217*	.087*	.190*	1				
Ben Pozisyonu Alma (10)	.165*	.093*	.006	.092*	.092*	.117*	.140*	.106*	.183*	1			
Duygusal Kopma (11)	.203*	.143*	.180*	.204*	.209*	.222*	.117*	.210*	.237*	.061*	1		
Başkalarına Bağımlılık (12)	.121*	.013	.045	.092*	.141*	.152*	.031	.082*	.475*	.351*	.330*	1	
Benliğin Ayrışması (13)	.234*	.128*	.129*	.203*	.253*	.257*	.136*	.211*	.694*	.607*	.576*	.818*	1

* $p < .01$

Tablo 4.2.'de görüldüğü gibi araştırmanın yordanan değişkeni Evlilik Uyumu ile Olumlu Etkileşim ($r = .383, p < .01$), Psikolojik Saldırganlık ($r = .301, p < .01$), Müdahale ($r = .389, p < .01$), Olumsuz Etkileşim ($r = .292, p < .01$), Kocanın Rolü ($r = .503, p < .01$), Kocanın Tarafsızlığı ($r = .402, p < .01$), Duygusal Tepkisellik ($r = .152, p < .01$), Ben Pozisyonu Alma ($r = .165, p < .01$), Duygusal Kopma ($r = .203, p < .01$) ve Başkalarına Bağımlılık ($r = .121, p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca Evlilik Uyumu ile Gelin-Kayınvalide İlişkileri ($r = .451, p < .01$) ve Benliğin Ayrışması ($r = .234, p < .01$) arasında da pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır.

Evli kadınların çocuk sahibi olma durumuna göre evlilik uyumlarının farklılaşma durumuna ilişkin bulgular Tablo 4.3.'te yer almaktadır.

Tablo 4.3. *Evlilik uyumu kadının çocuk sahibi olma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?*

<i>Çocuk sahibi olma durumu</i>	<i>n</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Evet	1466	49.75	10.243	6.616	.000*
Hayır	194	54.04	8.211		

* $p < .01$

Evlilik uyumunun çocuk sahibi olma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız İki Örneklem T Testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre çocuğu olan kadınların evlilik uyumu ile çocuğu olmayan kadınların evlilik uyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p = .000$). Çocuk sahibi olan evli kadınların ($\bar{x} = 49.75$) çocuğu olmayan evli kadınlara ($\bar{x} = 54.04$) göre evlilik uyumu daha düşük bulunmuştur ($p < .01$).

Evli kadınların eğitim düzeyine göre evlilik uyumlarının farklılaşma durumuna ilişkin bulgular Tablo 4.4.'te yer almaktadır.

Tablo 4.4. *Evlilik uyumu kadının eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?*

<i>Eğitim Durumu</i>	<i>n</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Farklılık</i>
İlkokul (1)	28	46.82	12.199			1-5
Ortaokul (2)	54	45.94	10.843			2-5
Lise (3)	333	48.51	10.643	8.625	.000*	3-5
Üniversite (4)	956	50.64	9.846			2-4
Lisansüstü (5)	289	52.11	9.489			3-4

* $p < .01$

Evlilik uyumunun eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü ANOVA Testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre kadının eğitim durumuna göre evlilik uyumu farklılaşmaktadır ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p

= .000). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD'nin önerdiği Post Hoc işlemine göre eğitim durumu lisansüstü ($\bar{x} = 52.11$) olan kadınların evlilik uyumu ilkökul ($\bar{x} = 46.82$) olan kadınların evlilik uyumundan daha yüksek bulunmuştur. Eğitim durumu üniversite ($\bar{x} = 50.64$) ve lisansüstü ($\bar{x} = 52.11$) olan kadınların evlilik uyumu eğitim durumu ortaokul ($\bar{x} = 45.94$) ve lise ($\bar{x} = 48.51$) olan kadınların evlilik uyumundan daha yüksek bulunmuştur.

Evli kadınların çalışma durumuna göre evlilik uyumlarının farklılaşma durumuna ilişkin bulgular Tablo 4.5.'te yer almaktadır.

Tablo 4.5. *Evlilik uyumu kadının çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?*

<i>Çalışma Durumu</i>	<i>n</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Evet	882	50.80	9.718	-2.317	.021**
Hayır	778	49.64	10.526		

** $p < .05$

Evlilik uyumunun kadının çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız İki Örneklem T Testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre çalışan kadınların evlilik uyumu ile çalışmayan kadınların evlilik uyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p = .021$). Çalışan kadınların evlilik uyumu ($\bar{x} = 50.80$) çalışmayan kadınların evlilik uyumundan ($\bar{x} = 49.64$) daha yüksek bulunmuştur ($p < .05$).

Evli kadınların evlilik sürelerine göre evlilik uyumlarının farklılaşma durumuna ilişkin bulgular Tablo 4.6.'da yer almaktadır.

Tablo 4.6. *Evlilik uyumu evlilik süresine göre farklılaşmakta mıdır?*

<i>Evlilik Süresi</i>	<i>n</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Farklılık</i>
1-5 yıl (1)	438	52.84	9.097	13.638	.000*	1-2 1-3 1-4
6-10 yıl (2)	714	49.17	10.254			
11-15 yıl (3)	324	49.83	10.012			
16 ve daha fazla yıl (4)	184	49.04	10.024			

* $p < .01$

Evlilik uyumunun evlilik süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü ANOVA Testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre evlilik süresine göre evlilik uyumu farklılaşmaktadır ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p = .000$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD'nin

önerdiği Post Hoc işlemine göre 1-5 yıl aralığında evlilik süresi olan kadınların evlilik uyumu ($\bar{x} = 52.84$); 6-10 yıl aralığında evlilik süresi olan ($\bar{x} = 49.17$), 11-15 yıl aralığında evlilik süresi olan ($\bar{x} = 49.83$) ve 16 yıl ve daha fazla süredir evli olan kadınların evlilik uyumundan ($\bar{x} = 49.04$) daha yüksek bulunmuştur.

Evli kadınların evlilik biçimine göre evlilik uyumlarının farklılaşma durumuna ilişkin bulgular Tablo 4.7.'de yer almaktadır.

Tablo 4.7. *Evlilik uyumu kadının evlilik biçimine göre farklılaşmakta mıdır?*

<i>Evlilik Biçimi</i>	<i>n</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Görücü Usulü	254	46.54	11.134		
Anlaşarak	1406	50.92	9.779	-5.875	.000*

* $p < .01$

Evlilik uyumunun evlilik biçimine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız İki Örneklem T Testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre görücü usulü evlenen kadınların evlilik uyumu ile anlaşarak evlenen kadınların evlilik uyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p = .000$). Anlaşarak evlenen kadınların evlilik uyumu ($\bar{x} = 50.92$) görücü usulü evlenen kadınların evlilik uyumundan ($\bar{x} = 46.54$) daha yüksek bulunmuştur ($p < .01$).

Evli kadınların eğitim düzeyine göre gelin-kayınvalide ilişkilerinin farklılaşma durumuna ilişkin bulgular Tablo 4.8.'de yer almaktadır.

Tablo 4.8. *Gelin-kayınvalide ilişkileri kadının eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?*

<i>Eğitim Durumu</i>	<i>n</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Farklılık</i>
İlkokul (1)	28	125.64	43.631			
Ortaokul (2)	54	119.11	38.403			
Lise (3)	333	122.65	40.731	1.092	.359	
Üniversite (4)	956	126.26	40.596			
Lisansüstü (5)	289	128.10	43.473			

Gelin-kayınvalide ilişkilerinin kadının eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü ANOVA Testi yapılmıştır. Elde edilen

bulgulara göre gelin kayınvalide ilişkileri kadının eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p = .359$)

Evli kadınların çalışma durumuna göre gelin-kayınvalide ilişkilerinin farklılaşma durumuna ilişkin bulgular Tablo 4.9.'da yer almaktadır.

Tablo 4.9. *Gelin-kayınvalide ilişkisi kadının çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?*

<i>Çalışma Durumu</i>	<i>n</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Evet	882	128.29	40.996	-2.830	.005*
Hayır	778	122.58	41.088		

* $p < .01$

Gelin-kayınvalide ilişkilerinin kadının çalışma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız İki Örneklem T Testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre çalışan kadınların gelin-kayınvalide ilişkileri ile çalışmayan kadınların gelin-kayınvalide ilişkileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p = .005$). Çalışan kadınların gelin-kayınvalide ilişkileri ($\bar{x} = 128.29$) çalışmayan kadınların gelin-kayınvalide ilişkilerinden ($\bar{x} = 122.58$) daha yüksek bulunmuştur ($p < .01$).

Evli kadınların göç etme durumuna göre gelin-kayınvalide ilişkilerinin farklılaşma durumuna ilişkin bulgular Tablo 4.10.'da yer almaktadır.

Tablo 4.10. *Gelin-kayınvalide ilişkisi kadının göç etme durumuna göre farklılaşmakta mıdır?*

<i>Göç Durumu</i>	<i>n</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Evet	584	120.29	41.193	3.902	.000*
Hayır	1076	128.51	40.818		

* $p < .01$

Gelin-kayınvalide ilişkilerinin kadının göç etme durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız İki Örneklem T Testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre göç eden kadınların gelin-kayınvalide ilişkileri ile göç etmeyen kadınların gelin-kayınvalide ilişkileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p = .000$). Göç eden kadınların gelin-kayınvalide ilişkileri ($\bar{x} = 120.29$) göç etmeyen kadınların gelin-kayınvalide ilişkilerinden ($\bar{x} = 128.51$) daha düşük bulunmuştur ($p < .01$).

Evli kadınların evlilik biçimine göre gelin-kayınvalide ilişkilerinin farklılaşma durumuna ilişkin bulgular Tablo 4.11.'de yer almaktadır.

Tablo 4.11. Gelin-kayınvalide ilişkisi kadının evlilik biçimine göre farklılaşmakta mıdır?

<i>Evlilik Biçimi</i>	<i>n</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Görücü usulü	254	114.30	40.337	-4.799	.000*
Anlaşarak	1406	127.66	40.948		

* $p < .01$

Gelin-kayınvalide ilişkilerinin kadının evlilik biçimine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız İki Örneklem T Testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre görücü usulü evlenen kadınların gelin-kayınvalide ilişkileri ile anlaşarak evlenen kadınların gelin-kayınvalide ilişkileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p = .000$). Anlaşarak evlenen kadınların gelin-kayınvalide ilişkileri ($\bar{x} = 127.66$) görücü usulü evlenen kadınların gelin-kayınvalide ilişkilerinden ($\bar{x} = 114.30$) daha yüksek bulunmuştur ($p < .01$).

Evli kadınların eşinin ailesiyle yaşama durumuna göre gelin-kayınvalide ilişkilerinin farklılaşma durumuna ilişkin bulgular Tablo 4.12.'de yer almaktadır.

Tablo 4.12. Gelin-kayınvalide ilişkisi kadının eşinin ailesiyle yaşama durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

<i>Eşinin ailesiyle yaşama durumu</i>	<i>n</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Evet	150	126.45	41.392	-.259	.795
Hayır	1510	125.53	41.112		

Gelin-kayınvalide ilişkilerinin kadının eşinin ailesiyle birlikte yaşayıp yaşamama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız İki Örneklem T Testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre eşinin ailesiyle yaşayan kadınların gelin-kayınvalide ilişkileri ile eşinin ailesiyle yaşamayan kadınların gelin-kayınvalide ilişkileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p = .795$).

Evli kadınların eşinin ailesiyle görüşme sıklığına göre gelin-kayınvalide ilişkilerinin farklılaşma durumuna ilişkin bulgular Tablo 4.13.'te yer almaktadır.

Tablo 4.13. *Gelin-kayınvalide ilişkileri kadının eşinin ailesiyle görüşme sıklığına göre farklılaşmakta mıdır?*

<i>Eşinin ailesiyle görüşme sıklığı</i>	<i>n</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Farklılık</i>
Her gün (1)	283	131.13	42.003			
Haftada 1 ya da daha fazla (2)	505	131.32	40.254			1-4
Ayda 1 ya da daha fazla (3)	399	123.72	40.626	11.078	.000*	2-4
Yılda 1 ya da daha fazla (4)	473	117.82	40.642			

* $p < .01$

Gelin-kayınvalide ilişkilerinin kadının eşinin ailesiyle görüşme sıklığına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü ANOVA Testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre kadının eşinin ailesiyle görüşme sıklığına göre gelin-kayınvalide ilişkileri farklılaşmaktadır ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p = .000$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD'nin önerdiği Post Hoc işleme göre eşinin ailesiyle yılda 1 ya da daha fazla sıklığında görüşen kadınların gelin-kayınvalide ilişkileri ($\bar{x} = 117.82$), her gün ($\bar{x} = 131.13$) ve haftada 1 ya da daha fazla sıklığında ($\bar{x} = 131.32$) görüşen kadınların gelin-kayınvalide ilişkilerinden daha düşük bulunmuştur.

Evli kadınların kendi ailesiyle görüşme sıklığına göre gelin-kayınvalide ilişkilerinin farklılaşma durumuna ilişkin bulgular Tablo 4.14.'te yer almaktadır.

Tablo 4.14. *Gelin-kayınvalide ilişkileri kadının kendi ailesiyle görüşme sıklığına göre farklılaşmakta mıdır?*

<i>Kendi ailesiyle görüşme sıklığı</i>	<i>n</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Farklılık</i>
Her gün (1)	181	127.80	41.321			
Haftada 1 ya da daha fazla (2)	546	130.46	40.466			2-3
Ayda 1 ya da daha fazla (3)	429	121.59	40.331	4.771	.003*	2-4
Yılda 1 ya da daha fazla (4)	504	123.01	41.967			

* $p < .01$

Gelin-kayınvalide ilişkilerinin kadının kendi ailesiyle görüşmek sıklığına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü ANOVA Testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre kadının kendi ailesiyle görüşme sıklığına göre gelin-kayınvalide ilişkileri farklılaşmaktadır ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p = .003$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD'nin önerdiği Post Hoc işlemine göre kendi ailesiyle haftada 1 ya da daha fazla sıklığında görüşen kadınların gelin-kayınvalide ilişkileri ($\bar{x} = 130.46$), kendi ailesiyle ayda 1 ya da daha fazla ($\bar{x} = 121.59$) ve yılda 1 ya da daha fazla sıklığında ($\bar{x} = 123.01$) görüşen kadınların gelin-kayınvalide ilişkilerinden daha yüksek bulunmuştur.

Gelin-kayınvalide ilişkileri ve benliğin ayrılaşmasının evlilik uyumunu yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 4.15.'te verilmektedir.

Tablo 4.15. *Gelin-Kayınvalide İlişkileri ve Benliğin Ayrılaşmasının Evlilik Uyumunu Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları*

	<i>B</i>	<i>Standart Hata</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>
Sabit	28.828	1.343		21.471	.000
Gelin-Kayınvalide İlişkileri	.103	.005	.420	18.984	.000
Benliğin Ayrılaşması	.106	.016	.145	6.550	.000

R=.473 R²=.223 Düzeltilmiş R²=.223
F_(2,1657)=238.408 p=.000

Tablo 4.15.'teki çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre gelin-kayınvalide ilişkileri ve benliğin ayrılaşmasının evlilik uyumuna ilişkin açıklanan toplam varyansa istatistiksel olarak anlamlı bir katkısı bulunmaktadır ($R^2 = .223$, $F_{(2,1657)} = 238.408$, $p < .01$). Gelin-kayınvalide ilişkileri ve benliğin ayrılaşmasının evlilik uyumunda gözlemlenen toplamı, varyansın %22'sini açıklamaktadır.

Tablo 4.15.'te verilen regresyon katsayısına (*B*) göre, yordayıcı değişkenler olan gelin-kayınvalide ilişkileri ve benliğin ayrılaşmasının yordanan değişken olan evlilik uyumu üzerindeki önem sırasına bakıldığında önce benliğin ayrılaşması ($B = .106$, $p < .01$), ardından gelin-kayınvalide ilişkileri ($B = .103$, $p < .01$) gelmektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t istatistiğine göre gelin-kayınvalide ilişkileri ve benliğin

ayırışması, evlilik uyumunu pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı olarak yordamaktadır.

Evli kadınların gelin-kayınvalide ilişkilerinin alt boyutlarının evlilik uyumunu yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 4.16.'da verilmektedir.

Tablo 4.16. *Gelin-Kayınvalide İlişkileri Alt Boyutlarının Evlilik Uyumunu Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları*

	<i>B</i>	<i>Standart Hata</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>
Sabit	35.340	.748		47.230	.000
Olumlu Etkileşim	.091	.020	.165	4.580	.000
Psikolojik Saldırganlık	.021	.062	.011	.338	.735
Müdahale	-.052	.039	-.049	-1.332	.183
Olumsuz Etkileşim	-.063	.047	-.042	-1.331	.183
Kocanın Rolü	.624	.052	.393	12.000	.000
Kocanın Tarafsızlığı	.481	.103	.126	4.676	.000

R=.532 R²=.283 Düzeltilmiş R²=.281
F_(6,1653)=108.902 p=.000

Tablo 4.16.'daki çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre gelin-kayınvalide ilişkilerinin alt boyutlarının evlilik uyumuna ilişkin açıklanan toplam varyansa istatistiksel olarak anlamlı bir katkısı bulunmaktadır ($R^2 = .283$, $F(6,1653) = 108.902$, $p < .01$). Gelin-kayınvalide ilişkilerinin alt boyutlarının evlilik uyumunda gözlemlenen toplamı, varyansın %28'ini açıklamaktadır.

Tablo 4.16.'da verilen regresyon katsayısına (*B*) göre, yordayıcı değişken olan gelin-kayınvalide ilişkilerinin alt boyutlarının yordanan değişken olan evlilik uyumu üzerindeki önem sırasına bakıldığında sıralama kocanın rolü ($B = .624$, $p < .01$), kocanın tarafsızlığı ($B = .481$, $p < .01$), olumlu etkileşim ($B = .091$, $p < .01$), olumsuz etkileşim ($B = -.063$, $p > .01$), müdahale ($B = -.052$, $p > .01$) ve psikolojik saldırganlık ($B = .021$, $p > .01$) şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t istatistiğine göre kocanın rolü, kocanın tarafsızlığı ve olumlu etkileşim evlilik uyumunu pozitif yönde anlamlı olarak yordarken; psikolojik saldırganlık, olumsuz etkileşim ve müdahale evlilik uyumunu anlamlı düzeyde yordamamaktadır.

Benliğin ayrımlaşması alt boyutlarının evlilik uyumunu yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 4.17.'de verilmektedir.

Tablo 4.17. *Benliğin Ayrımlaşması Alt Boyutlarının Evlilik Uyumunu Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları*

	<i>B</i>	<i>Standart Hata</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>
Sabit	33.400	1.567		21.311	.000
Duygusal Tepkisellik	.205	.056	.099	3.666	.000
Ben Pozisyonu Alma	.287	.049	.150	5.907	.000
Duygusal Kopma	.399	.055	.184	7.268	.000
Başkalarına Bağımlılık	-.069	.052	-.039	-1.327	.185

R=.269 R²=.072 Düzeltilmiş R²=.070
F_(4,1655)=32.298 p=.000

Tablo 4.17.'deki çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre benliğin ayrımlaşması alt boyutlarının evlilik uyumuna ilişkin açıklanan toplam varyansa istatistiksel olarak anlamlı bir katkısı bulunmaktadır ($R^2 = .072$, $F(4,1655) = 32.298$, $p < .01$). Benliğin ayrımlaşması alt boyutlarının evlilik uyumunda gözlemlenen toplamı, varyansın %7'sini açıklamaktadır.

Tablo 4.17.'de verilen regresyon katsayısına (*B*) göre, yordayıcı değişken olan benliğin ayrımlaşması alt boyutlarının yordanan değişken olan evlilik uyumu üzerindeki önem sırasına bakıldığında sıralama duygusal kopma ($B = .399$, $p < .01$), ben pozisyonu alma ($B = .287$, $p < .01$), duygusal tepkisellik ($B = .205$, $p < .01$) ve başkalarına bağımlılık ($B = -.069$, $p > .01$) şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t istatistiğine göre duygusal tepkisellik, ben pozisyonu alma ve duygusal kopma evlilik uyumunu pozitif yönde anlamlı olarak yordarken; başkalarına bağımlılık evlilik uyumunu anlamlı düzeyde yordamamaktadır.

Benliğin ayrımlaşması alt boyutlarının gelin-kayınvalide ilişkilerini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 4.18.'de verilmektedir.

Tablo 4.18. *Benliğin Ayrışması Alt Boyutlarının Gelin-Kayınvalide İlişkilerini Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları*

	<i>B</i>	<i>Standart Hata</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>
Sabit	65.007	6.357		10.226	.000
Duygusal Tepkisellik	1.447	.227	.172	6.386	.000
Ben Pozisyonu Alma	.758	.197	.097	3.846	.000
Duygusal Kopma	1.733	.223	.196	7.786	.000
Başkalarına Bağımlılık	-.720	.212	-.099	-3.393	.001

R=.276 R²=.076 Düzeltilmiş R²=.074
F_(4,1655)=34.106 p=.000

Tablo 4.18.'deki çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre benliğin ayrışması alt boyutlarının gelin-kayınvalide ilişkilerine ilişkin açıklanan toplam varyansa istatistiksel olarak anlamlı bir katkısı bulunmaktadır ($R^2 = .076$, $F(4,1655) = 34.106$, $p < .01$). Benliğin ayrışması alt boyutlarının gelin-kayınvalide ilişkilerinde gözlemlenen toplamı, varyansın %8'ini açıklamaktadır.

Tablo 4.18.'de verilen regresyon katsayısına (*B*) göre, yordayıcı değişken olan benliğin ayrışması alt boyutlarının yordanan değişken olan gelin-kayınvalide ilişkileri üzerindeki önem sırasına bakıldığında sıralama duygusal kopma ($B = 1.733$, $p < .01$), duygusal tepkisellik ($B = 1.447$, $p < .01$), ben pozisyonu alma ($B = .758$, $p < .01$) ve başkalarına bağımlılık ($B = -.720$, $p < .01$) şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t istatistiğine göre duygusal tepkisellik, ben pozisyonu alma ve duygusal kopma gelin-kayınvalide ilişkilerini pozitif yönde anlamlı olarak yordarken; başkalarına bağımlılık gelin-kayınvalide ilişkilerini negatif yönde anlamlı olarak yordamaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma verilerinin analizi sonucunda elde edilen bulgular tartışılmış ve bulgulara yönelik önerilerde bulunulmuştur. Tartışma, bulgular bölümündeki sıralamaya yönelik olarak düzenlenmiştir.

5.1. Tartışma

Araştırmada ilk olarak alt problemler ele alınmış ve daha sonrasında ana problemler analiz edilmiştir. Bu bölümde de öncelikli olarak araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgular ve ardından araştırmanın ana problem bulguları tartışılmıştır.

Çalışmada yanıt aranan ilk alt problem evlilik uyumunun kadının çocuk sahibi olma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı sorusudur. Araştırma bulgusuna göre çocuk sahibi olma durumuna göre evlilik uyumu farklılaşmaktadır ve çocuk sahibi olan kadınların evlilik uyumu, çocuk sahibi olmayan kadınların evlilik uyumundan daha düşük bulunmuştur. Çocuk sahibi olmak, evli çiftlerin yaşamını temelden değiştiren bir olgudur. Çiftin hayatına olumlu ya da olumsuz birçok değişikliği beraberinde getiren çocuk doğumu çiftler için aile yaşam döngüsünde zorlayıcı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Ailenin dengesi bir süreliğine geçici ya da kalıcı olarak bozulabilmektedir. Çiftin yaşamında çocuk sahibi olmayla birlikte fiziksel, psikolojik ya da sosyal alanlarda değişiklikler olmaktadır. Yaşanılan evdeki fiziksel değişiklikler (bebeğe dair materyaller, çocuk odasının düzenlenmesi vb.), kadının fizyolojik olarak geçirdiği değişim, kadın ve erkeğin eş rolüne ebeveynlik rolünün eklenmesi, anne ve babanın bebeğe uyum sağlaması, evlilik ilişkisinde meydana gelen değişimler, çiftin cinsel yaşamı, ailenin finansal durumundaki değişiklikler, çocuk büyütmeyle ilgili sorumluluklar ve stres kaynakları gibi yeniden uyum sağlamayı gerektiren bir süreç meydana gelmektedir (Gladding, 2012). Özellikle ilk çocuğun, evlilik ilişkisi içerisinde önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir; çünkü ilk çocukla birlikte çiftler ilk kez ebeveynlik rollerine geçişte bulunurlar. Çiftlerin ebeveynlik rollerinin getirdiği sorumluluklarla birlikte zaten var olan karı-koca rolünü de sürdürüyor olmaları onlara yeni görev ve sorumluluklar getirmektedir. Yenidoğan bakımı, bebeğin bakım ve ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik bilgi ve becerilerin edinimi, daha ileriki dönemlerde çocuğun okula başlaması, ergenlik dönemi, üniversite hayatı ve çocuğun/çocukların evlenmesi gibi bir dizi süreç beraberinde gelmektedir. Ailenin yeniden uyum sağlamak ve denge kurmak durumunda kaldığı tüm bu geçişler ve süreçler aile sistemi içerisinde eş alt sistemi ve ebeveynlik sistemi olarak birbiriyle ilişkili bir biçimde kendisini devam ettirir. Anne ve baba

tüm bu süreçlerde evi çocuklar için uygun hale getirme, ekonomik yükümlülükleri yönetebilme, bebeğe/çocuğa/çocuklara yeterli ve zamanında bakımı verebilme gibi sorumlulukları yerine getirirken bir yandan aileye yeni katılan üye olan bebeğe/çocuğa alışma ve onu kabul etme, çocuk ile bağ kurabilme ve aynı zamanda evlilik bağına koruma ve çift uyumunu yeniden düzenleme çabasında olmaktadır. Bu süreçler evlilik ilişkisi bakımından evlilik uyumunun kötüye gitmesi, evlilik bağının korunamaması ve evlilik doyumunun yitirilmesi gibi olası krizleri beraberinde getirebilmektedir. Çiftin bu krizlerle ve stresle baş etme biçimi, çocuk doğduktan sonraki çift uyumunu etkileyebilmektedir. Çocuk sahibi olduktan sonra evlilik uyumunun düşmesinin nedenlerinin bu bağlamda etkili iletişim örüntülerinin sekteye uğraması, kriz durumlarında aile dışına yönelmek/eşten uzaklaşmak, rollerin açık seçikliğini yitirmesi, çiftin eş alt sisteminden vazgeçip sadece ebeveynlik alt sistemine yönelmesi olduğu düşünülebilir. Literatüre bakıldığında çocuk sahibi olmanın evlilik uyumunu nasıl etkilediğine dair sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Yıldırım (2018) yapmış olduğu çalışmada çocuk sahibi olmayan bireylerin evlilik uyumunun çocuk sahibi olan bireylerin evlilik uyumundan daha yüksek olduğunu saptamıştır. Şendil ve Korkut (2008) tarafından yapılan çalışmada ise çocuk sayısındaki artış evlilik uyumundaki düşüşü yordamaktadır. Sonuç olarak elde edilen bulgular, ilgili araştırmalarla tutarlılık göstermektedir.

Çalışmada yanıt aranan diğer alt problem evlilik uyumunun kadının eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı sorusudur. Araştırma bulgusuna göre evlilik uyumu kadının eğitim durumuna göre farklılaşmaktadır. Eğitim durumu lisansüstü olan kadınların evlilik uyumu, eğitim durumu ilkokul olan kadınların evlilik uyumundan yüksek bulunmuştur ve eğitim durumu üniversite ve lisansüstü olan kadınların evlilik uyumu, eğitim durumu ortaokul ve lise olan kadınların evlilik uyumundan yüksek bulunmuştur. Bu bulguya göre eğitim seviyesindeki artışın kadını evlilik uyumunu arttırdığı söylenebilir. Eğitim düzeyinin yüksekliği evlilik uyumunu etkileyen faktörlerden biridir (Özgüven, 2001). Evlilik olgusuna bakıldığında çiftler bu yaşantı içerisinde mutlu olmayı hedeflerler ve bu beklenti ile evlilik gerçekleştirirler. Evlilik içerisindeki beklentilerin gerçekçi olup olmaması, evliliğin genel geçer olgular üzerinden değil çiftin durumuna ve dinamiğine özgü olarak kurulması, şiddetin aile içinden uzak tutulması, sağlıklı cinsel yaşam, aile planlaması gibi noktalarda çiftlerin bilgi sahibi olmasının evlilik uyumunu olumlu yönde etkilediği düşünülebilmektedir. Evliliğe ve eşe yönelik gerçekçi beklentiler, kurulan her ailenin kendine özgü özelliklerinin fark edilmesi, şiddet unsurları içeren söylem ve davranışların evlilikten uzak tutulması,

çiftlerin sağlıklı ve güvenli bir cinsel yaşama sahip olması ve ne zaman ve ne kadar sayıda çocuk sahibi olunacağına karar verilmesi gibi süreçlerde çiftlerin sağlıklı adımlar atabilmesi eğitim düzeyiyle bu bağlamda ilişkilendirilebilir.

Evlilik uyumunun kadının çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı çalışmada yanıt aranan diğer alt problem sorusudur. Araştırmanın bulgularına göre çalışan kadınların evlilik uyumu, çalışmayan kadınların evlilik uyumundan daha yüksek bulunmuştur. Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinde kadın daha çok ev içi rollerle ilişkilendirilirken erkek daha çok ev dışı rollerle ilişkilendirilmektedir. Geleneksel olarak bakıldığında kadına dair toplumsal cinsiyet rolü görevleri evin temizliği ve bakımı, çocukların bakım ve ihtiyaçlarının yerine getirilmesi, diğer aile üyelerinin bakım ve ihtiyaçlarının karşılanması vb. olarak karşımıza çıkarken erkeğe dair toplumsal cinsiyet rolü görevleri evin ve aile üyelerinin geçimini sağlama, maddi gelir sağlama, evde tamirat gerektiren işleri temin etme vb. olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel kadın rolü çocuk bakımı ve beslenmesi, geride durma, saygı ve hürmet duyma gibi özelliklerle karakterize edilirken güç, hakimiyet, özerklik, saldırganlık ve başarı daha çok erkek rolüne ilişkin özellikleri temsil etmektedir (Best ve Williams, 1993; Worden, 2013). Günümüzde ise kadınların da artık çoğunlukla iş hayatında yer aldığını ve ev dışı rollerde bulunduğunu görebilmekteyiz. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet rollerinde de birtakım değişiklikler meydana geldiği söylenebilmektedir. Kadının da artık ev dışında da bir çalışan olarak yer almasının enerjisini yalnızca evine, eşine ve çocuklarına değil aile hayatı dışına da harcamasını beraberinde getirdiği gözlemlenebilmektedir. Bu durumda kadının ev hayatı dışında da bir iş hayatının olması ev içi sorumluluklar için eşler arasında paylaşımı öngörebilmektedir. Örneğin erkekler de mutfak alışverişine çıkma, çocukları okula bırakma/okuldan alma, çocuk bakımına ortak olma gibi ev içi rollerde etkin olmaktadır. Ev içi sorumlulukların paylaşılmasının kadında eşinden destek gördüğüne dair bir bakışı geliştirebilir ve bunun da eş ilişkisine olumlu bir biçimde sirayet ettiği söylenebilir. Ayrıca hem erkeğin hem kadının çalıştığı ailelerde tek üyenin çalıştığı ailelere kıyasla ailenin finansal yönetiminde daha az zorluk yaşanması da söz konusu olabilmektedir.

Çalışmada yanıt aranan diğer alt problem evlilik uyumunun evlilik süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığı sorusudur. Araştırmanın bulgularına göre evlilik uyumu evlilik süresine göre farklılaşmaktadır; evliliğinin ilk beş yılında olan kadınların evlilik uyumu, evliliği beş yıldan daha uzun olan kadınların evlilik uyumundan daha yüksek bulunmuştur.

Bir diğere deyişle, evliliğın ilk beş yılında evlilik uyumu yüksekken beşinci yıldan sonra evlilik uyumunda düşüş meydana gelmiştir. Evlilik eşlerin bireysel farklılıklarıyla bir araya gelerek kendilerini aile ilişkisi içerisinde yeniden var ettiğı bir süreç olarak ifade edilebilir. Bu süreç içerisinde bireylerin farklılıkları birtakım değışikliklere uğramaktadır. Bireysel farklılıkların değışime uğraması, evlilik ilişkisi içerisinde de etkili olabilmektedir. En nihayetinde, evlilikte geçen süre ilerledikçe dinamiklerde de değışimlerin yaşanacağı ve bu nedenle evlilik uyumunda düşüş meydana gelebileceğı düşünülebilir. Literatüre bakıldığında Yaman Akpınar (2019) yapmış olduğı çalışmasında çiftlerin evlilikte geçirdiğı süre arttıkça çiftlerin anlaşma düzeyinde azalma olduğunu ifade etmiştir. Bir başka çalışmada Şendil ve Korkut (2008), evlilik süresi uzadıkça bireylerin sevgi gösterme davranışlarında azalma gözlemlenmiştir. Yalçın (2014) ise evlilik süresi arttıkça problemler karşısında konuşarak tartışmanın azaldığını, şiddet ve kavganın arttığını saptamıştır. Sonuç olarak elde edilen bulgular, ilgili araştırmalarla tutarlılık göstermektedir.

Çalışmada yanıt aranan bir diğere alt problem evlilik uyumunun evlilik biçimine göre farklılaşıp farklılaşmadığı sorusudur. Araştırma bulgularına göre evlilik uyumu kadının evlilik biçimine göre farklılaşmaktadır; anlaşarak evlenen kadınların evlilik uyumu, görücü usulü evlenen kadınların evlilik uyumundan daha yüksek bulunmuştur. Görücü usulü gerçekleşen ve anlaşarak gerçekleşen evliliklerin oluşum aşamasında farklı dinamiklerle karşılaşabilmekteyiz. Görücü usulü evlenen çiftlerin çift olma yolundaki dinamiklerine bakıldığında bireylerin çift olması çiftin dışındaki kişiler vesilesiyle gerçekleşir. Aile büyükleri ya da eş dost/akraba, bireyin bir evlilik gerçekleştirmesi için ona uygun olduğunu düşündükleri bir kadın/erkek belirlerler. Kadın ve erkeğın bu noktada bir araya gelmesi kendilerinin gerçekleştirdiğı bir süreç değıl, başkalarının gerçekleştirdiğı bir süreç haline gelir. Özellikle geleneksel toplumlarda görücü usulü olarak çiftleri bir araya getirmenin daha yaygın ve daha katı uygulamalarla gerçekleştirildiğı gözlemlenebilmektedir. Bu durumda çiftin birbirini tanıması ve anlaması, evliliğe dair ihtiyaç ve beklentilerini konuşması, evlilik yaşamını planlaması ve kuracakları aile hakkında söz sahibi olması çoğunlukla evlilik gerçekleştikten sonra söz konusu olabilmektedir. Anlaşarak gerçekleşen evliliklerin çift olma yolundaki dinamiklerine bakıldığında ise çift olma yolundaki adımlar öncelikle kendileri tarafından atılmaktadır. Başka bir deyişle, verilecek evlilik kararı kendilerinin olmaktadır. Bu dinamikte bir çift evlenmeden önce birbirini tanıma fırsatı bulabilmekte, evliliğe dair ihtiyaç ve beklentilerini konuşabilmekte, evlilik yaşamlarını planlayabilmekte ve kuracakları aileye dair daha fazla söz sahibi olabilmektedir. Bu nedenle anlaşarak evlilik

gerçekleştirmenin, evlilik uyumunun yüksek olmasında önemli bir etken olduğu söylenebilir. Literatüre bakıldığında Şendil ve Korkut (2008) anlaşarak evlenen bireylerin evlilik uyumlarının ve ilişki tatminlerinin daha yüksek olduğunu saptamıştır. Daha net bir ifade ile anlaşarak evlenen bireylerin görücü usulü evlenen bireylere göre daha uyumlu bir evliliği olmaktadır. Sonuç olarak elde edilen bulgular, ilgili araştırmalarla tutarlılık göstermektedir.

Kadının eğitim durumuna göre gelin-kayınvalide ilişkilerinin farklılaşp farklılaşmadığı araştırmada yanıt aranan bir diğer alt problem sorusudur. Elde edilen bulgular, kadının eğitim durumuna göre gelin-kayınvalide ilişkilerinin farklılaşmadığını göstermektedir. Çiftler evlilik yaşamına kendi köken ailelerinden birtakım örüntülerle adım atmaktadırlar. Çiftlerin köken aileleri ve onlardan önceki kuşaklarda var olan örüntüler, çiftin evlilik yaşamında kendisini göstermektedir. Bu örüntüler içerisinde çiftin ebeveynlerinin evliliklerinin onlara nasıl bir model olduğu, çiftlerin anne babalarının kayın ilişkilerinin nasıl olduğu, çiftlerin köken aile alışkanlıklarının/geleneklerinin/ritüellerinin benzerliği ya da farklılığı ve bunun çiftin evliliğine nasıl yansıdığı gibi birçok dinamik bulunmaktadır (Kalkan vd., 2015). Bowen aile sistemi teorisinde ifade edilene göre bireylerin evlilik yaşamı içerisindeki eş ilişkisinde ve diğer bireylerle ilişkilerde kendi ailelerinden getirdikleri iletişim örüntülerinin etkili olduğu söylenmektedir. Bu nedenle köken aile ya da kayın bireylerle yaşanan ilişki problemlerde bireylerin eğitim düzeyleri gözletilmeksizin çok kuşaklı bir bakış açısıyla yaklaşılmasının daha işlevsel olacağı düşünülebilir.

Çalışmada yanıt aranan diğer alt problem gelin-kayınvalide ilişkisinin kadının çalışma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı sorusudur. Elde edilen bulgulara göre çalışan kadınların kayınvalideleriyle olan ilişkilerinin çalışmayan kadınların kayınvalideleriyle olan ilişkilerine göre daha olumlu olduğu saptanmıştır. Günümüzde birçok evli kadının iş hayatında yer aldığını görmekteyiz. Özellikle çalışan anneler için ev içinde ve ev dışında birçok sorumluluk bulunmaktadır. Çalışan anneler için, çocuk eğer okul çağında değilse, isteyken çocuğa kimin bakacağı bir sorun haline gelebilmektedir. Bu noktada büyük ebeveynler, çalışan anneler için akla gelen ilk kişiler olabilmektedir. Gelin-kayınvalide ilişkisi açısından ele alındığında mesai saatleri içerisindeyken çocuğunu kayınvalidesine emanet eden birçok kadın bulunmaktadır. Böylelikle aile içinden bir kişi çocuğa bakım verir ve annenin de gözü arkada kalmaz. Kayınvalide tarafından baktığımızda;

torunuyla birlikte vakit geçirmek, ona bakım vermek, annelik tecrübesini oğlunun çocuğunda yeniden icra etmek kültürümüzde kayınvalideler için doyum verici bir faaliyet olarak düşünülebilmektedir. Annenin çalışıyor olmasıyla kayınvalidenin torununa bakım vermesinin yanında hayat tecrübeleriyle de çifte destek olmasının gelin-kayınvalide ilişkisi üzerinde olumlu bir etkisi olduğu düşünülebilir. Bunun yanında kadının çalışıyor olması kayınvalide tarafından evlilikte oğluna destek olunduğu şeklinde algılanabilir. Literatüre bakıldığında Kuru (2016) tarafından yapılan çalışmada kayınvalidenin çocuk bakımında destek olmasının, maddi destek sağlamasının, hayat tecrübesini sunmasının ve hayır duası etmesinin gelinler tarafından olumlu karşılandığı ifade edilmektedir.

Araştırmada yer verilen bir diğer alt problem gelin-kayınvalide ilişkisinin kadının göç etme durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığıdır. Araştırmanın bulgularına göre gelin-kayınvalide ilişkileri kadının göç etme durumuna göre farklılaşmaktadır; göç eden gelinlerin gelin-kayınvalide ilişkileri göç etmeyen gelinlerin gelin-kayınvalide ilişkilerinden daha düşük bulunmuştur. Bir başka ifadeyle, göç etmek gelin-kayınvalide ilişkisini olumsuz yönde etkilemiştir. Araştırma bulgularının bu sonucunun Türk kültürüne özgü bir sonuç olduğu akla getirilebilir. Kültürümüze bakıldığında Türk toplumunda bireycilikten çok toplulukçuluğun izlerini görmekteyiz. Bireyler doğumlarından itibaren mensubu olduğu aileye/topluma duygusal açıdan oldukça güçlü bir aidiyet ve sadakat duymaktadırlar. *Biz* bilinci hakimdir ve ortak davranış ve ritüeller sergilenmektedir. Ait olunan aileye/topluma karşı yükümlülükler barındırır ve karşılıklı bağımlılık beklenir. Ailenin/toplumun çıkarları, bireysel çıkarlardan daha ön plana çıkmaktadır (Sakal ve Aytakin, 2014). İç içe olmak aile işlevleri bakımından her ne kadar sağlıklı olsa da kültürümüzde iç içe olmamanın sağlıklı/işlevsiz olarak kabul gördüğü söylenebilir. Kayın ilişkileri bağlamında değerlendirildiğinde iş fırsatları, geçim kaynakları, eğitim kaynaklarına ulaşma, tıbbi kaynaklara ulaşma gibi nedenlerle göç etmek fiziksel olarak aileden ayrılmak olarak gerçekleşebilmektedir. Ancak toplulukçuluğun getirdiği yükümlülükler içerisinde olan ortak hareket etme durumunun ve iç içe geçme halinin göç etmekle beraber sekteye uğradığı söylenebilir. Gelin-kayınvalide ilişkisi içerisinde evli çiftin göç etmiş olması da aynı şekilde sekteye uğrayan bir süreci oluşturabilmektedir. Çift göç etmekle beraber aileden ayrılaşma sürecine girerken bu durum aile büyükleri açısından endişe ve öfke ile karşılanabilmekte, çift açısından da hayat karşısında bocalamaya başlamakla kendisini gösterebilmektedir. Türk kültüründe göç etmenin her iki taraf için de kalıplaşmış belli başlı normları engelleme

olasılığı olduğu için göçün gelin-kayınvalide ilişkisi üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu düşünülebilir.

Çalışmada yanıt aranan diğer alt problem gelin-kayınvalide ilişkisinin evlilik biçimine göre farklılaşıp farklılaşmadığı sorusudur. Elde edilen bulgulara göre gelin-kayınvalide ilişkileri evlilik biçimine göre farklılaşmaktadır; anlaşarak evlenen kadınların kayınvalideleriyle olan ilişkileri, görücü usulüyle evlenen kadınların kayınvalideleriyle olan ilişkilerinden daha olumlu bulunmuştur. Gelin-kayınvalide ilişkisi iki kadın için birtakım gizli kural ve beklentiler barındırır. Bu kural ve beklentiler evlilik hayatı ile değişime uğrayan aile yapılarını düzenlemeye ve sıcaklık, samimiyet, saygı, işbirliği gibi durumlar açısından iki kadının birbirinden beklentilerine dair dinamikleri içerir (Cotterill, 1994). Anlaşarak yapılan evliliklerde tıpkı çiftin evlilik öncesinde birbirini tanıyıp anlama fırsatı olması gibi gelin ve kayınvalidenin de birbirini tanınması, anlaması ve aralarındaki ilişkiye dair beklenti ve ihtiyaçlarını değerlendirme fırsatının olması söz konusu olabilmektedir. Çiftin aile büyükleri tarafından bir araya getirildiği görücü usulü yapılan evliliklerde ise beklentilerin ifadesi tek taraflı olabilmekte, bu taraf da çoğunlukla kayınvalide olabilmektedir. Görücü usulü evliliklerin daha çok görüldüğü ataerkil sosyal normların uygulanmasında kayınvalideler kilit unsur olarak görülmektedir. Kayınvalideler bu bağlamda gelinlerini oğullarının hayatında ikincil pozisyonda olduklarını kabul etmeye zorlayabilirler, gelinlerini kendilerine itaat etmeleri konusunda mecbur bırakabilirler (Allendorf, 2015). Bu noktada gelin ve kayınvalide arasında açık bir iletişim ve kendini ifade etme örüntüsü oluşmamışsa pek çok konuşulmamış ve çözüme kavuşmamış çatışma ve birbirini ailede kabul etmekte zorlanan iki kadın aile içi ilişkilerde varlığını sürdürmeye devam eder (Cotterill, 1994).

Çalışmada yanıt aranan diğer alt problem gelin-kayınvalide ilişkisinin kadının eşinin ailesiyle yaşama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığıdır. Elde edilen bulgularda göre gelin-kayınvalide ilişkilerinin kadının eşinin ailesiyle birlikte yaşama durumuna göre farklılaşma göstermediği saptanmıştır. Araştırmada yer verilen bir diğer alt problem ise gelin-kayınvalide ilişkisinin kadının eşinin ailesiyle görüşme sıklığına göre farklılaşıp farklılaşmadığıdır. Araştırma bulgularına göre kadının eşinin ailesiyle görüşme sıklığına göre gelin-kayınvalide ilişkisi farklılaşmaktadır; eşinin ailesiyle yılda bir ya da daha fazla kez görüşen gelinlerin gelin-kayınvalide ilişkileri eşinin ailesiyle her gün ya da haftada bir ya da daha fazla kez görüşen gelinlerin gelin-kayınvalide ilişkilerinden daha düşük

bulunmuştur. Bir başka ifadeyle, eşin ailesiyle görüşme sıklığının azalması gelin-kayınvalide ilişkisini olumsuz etkilemektedir. Bu durumun, tıpkı göç etmede olduğu gibi, kültürümüzün toplulukçu özellikler taşımasından etkilendiği düşünülebilir.

Çalışmada ele alınan bir diğer alt problem, gelin-kayınvalide ilişkisinin kadının kendi ailesiyle görüşme sıklığına göre farklılaşıp farklılaşmadığıdır. Araştırma bulgularında kadının kendi ailesiyle görüşme sıklığına göre gelin-kayınvalide ilişkilerinin farklılaştığı saptanmıştır. Kendi ailesiyle haftada bir ya da daha fazla kez görüşen kadınların gelin-kayınvalide ilişkileri, kendi ailesiyle ayda bir ya da daha fazla kez görüşen ve yılda bir ya da daha fazla kez görüşen kadınların gelin-kayınvalide ilişkilerinden daha yüksek bulunmuştur. Bir diğer deyişle, kadının kendi ailesiyle görüşme sıklığı arttıkça kayınvalidesiyle olan ilişkisi bundan olumlu etkilenmektedir. Aile sisteminde genç yetişkinliğe geçiş döneminde bireyler, köken ailelerinden ayrılma ve kendilerine dair sorumlulukları kabul etme ve yeni ilişkiler geliştirme gibi potansiyeller ile karşılaşmaktadır (Skowron vd., 2009). Gelinin kendi ailesiyle olan ilişkisinin niteliği, kayınvalidesiyle olan ilişkisinde uyum açısından önemli bir faktördür (Rittenour ve Soliz, 2009). Bu bağlamda bireyin köken ailesiyle sağlıklı ve ayrılmış bir ilişki geliştirmesinin, köken ailenin yaşanan olumlu ve olumsuz deneyimlerde bireyin evliliğine ve ilişkilerine müdahale etmeden bireye destek olmasının kayın ilişkilerini sekteye uğratmayacağı söylenebilir. Rittenour ve Soliz (2009), gelinin kocasının ailesini nasıl algıladığının, kendi ailesiyle ne derece özdeşleştiğiyle ilişkili olabileceğini ifade etmektedir. Marotz Baden ve Cowan (1987)'a göre ise güçlü bir aile kurmak için yeni evli çiftin kendi kurdukları ailenin bağlılığının köken aileleriyle olan bağlılıklarından daha öncelikli olması oldukça önemlidir. Ayrıca evlenen yetişkin çocukların özerkliğinin ve ebeveynler ve yetişkin çocukları arasındaki çatışmaların derecesinin yetişkin çocukların evliliğindeki uyum ve tutarlılık üzerinde etkili olacağını ifade etmektedirler.

Araştırmanın ana problemlerine gelindiğinde ise ele alınan ilk ana problem gelin-kayınvalide ilişkilerinin ve benliğin ayrılaşmasının evlilik uyumunu yordayıp yordamadığı sorusudur. Elde edilen bulgulara göre gelin-kayınvalide ilişkisi ve benliğin ayrılaşması, evlilik uyumunu pozitif yönde ve anlamlı olarak yordamaktadır. Bir başka ifadeyle, gelin-kayınvalide ilişkilerindeki olumlu yönde ilerleme ve benlik ayrılaşma düzeyindeki artış evlilik uyumunda artışı sağlamaktadır. Bu iki yordayıcı değişkenden benliğin ayrılaşmasının evlilik uyumu üzerinde daha güçlü bir yordama gücüne sahip olduğu saptanmıştır. Benliğin ayrılaşması; bireylerin kaygı ve stres yaratan durumlarla başa

çıkarken başkalarıyla olan ilişkilerinde yakınlık-özerklik dengesini kurabilme, kişilerarası alanda mantık ve duyguları arasında ayırım yapabilme, kendi kaygısını azaltma ve başkalarının kaygısı karşısında boğulmaya direnebilme kapasitesidir (Peleg ve Zoabi, 2014; Peleg, Miller ve Yitzhak, 2015; Bowen, 1978; Peleg Popko, 2002). Aile sisteminde genç yetişkinliğe geçiş döneminde bireylerin köken ailelerinden benliklerini ayırmlaştırabilmeleri, karşılaştıkları potansiyellerden biridir (Skowron vd., 2009). Bowen aile sistemi teorisine göre; ailenin yetişkinliğe başarılı bir şekilde geçişi destekleyen bir ortam yaratmasının en önemli yollarından biri ebeveynlerin çocuklarının aileye duygusal olarak bağlı kalma ihtiyaçları ile bireysellik ihtiyaçlarını dengelemelerine yardımcı olma dereceleridir. Genç yetişkinlikte bireyin elde etmiş olduğu benlik ayırmlaşma derecesi, köken ailesinde büyürken deneyimlediklerinin bir sonucudur (Bowen, 1978; Peleg Popko, 2002; Gubbins vd., 2010). Genç yetişkinlik çağındaki bireylerin köken aileden sağlıklı bir şekilde ayırmlaşabilmesi ve bir birey olarak fonksiyonlarını yerine getirebilmeyi başarması, romantik ilişkilerine olumlu bir şekilde yansımaktadır. Benlik ayırmlaşmasıyla birlikte bireylerin yeni durumlar karşısında alternatif düşünebilme yetenekleri, alternatif düşünmeye olan inançları ve esnek düşünme kabiliyetlerinin olması romantik ilişki içerisindeki iletişimi olumlu yönde etkileyecektir (Kurt ve Gündüz, 2020). Ayırmlaşma düzeyi yüksek bireylerin evliliklerinde daha fazla rol esnekliğine izin verilir, görüş farklılıkları daha iyi tolere edilir, çatışmalarda daha sakin bir duruş sergilenir. Bu bağlamda çiftin birbiriyle yakınlık kurması ve yakınlık içerisinde bireyselliklerini de korumaları, iyi bir evliliğin temel bileşenlerinden biridir. Bowen (1978), benliğin ayırmlaşmasının evlilik uyumunu arttırdığını ve eş seçiminin de benlik ayırmlaşmasından etkilendiğini ortaya koymaktadır (Kerr, 1988; Schnarch, 1997; Skowron, 2000; Rodríguez González vd., 2016). Bireyler yapacakları evliliklere yüksek bir benlik ayırmlaşma düzeyi ile girdiklerinde ve çift olarak benzer düzeyde bir benlik ayırmlaşma düzeyi sergilediklerinde evlilik uyumlarının da bundan olumlu etkileneceği söylenebilir. Literatürde benliğin ayırmlaşması ve evlilik ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların bulgularına bakıldığında yapılan bu çalışma, literatürdeki ilgili çalışmalarla (Gubbins vd., 2010; Lampis vd., 2017; Skowron, 2000; Kalkan ve Aydoğan, 2018; Boldaz Telli, 2019) tutarlılık göstermektedir.

Araştırmanın ele alınan diğer ana problem gelin-kayınvalide ilişkilerinin alt boyutlarının evlilik uyumunu yordayıp yordamadığı sorusudur. Araştırmanın bulgularına göre gelin-kayınvalide ilişkilerinin alt boyutlarından kocanın rolü, kocanın tarafsızlığı ve olumlu etkileşim evlilik uyumunu pozitif yönde anlamlı olarak yordarken; psikolojik

saldırganlık, olumsuz etkileşim ve müdahale evlilik uyumunu anlamlı düzeyde yordamamaktadır. Bir başka deyişle; evlilikte kocanın gelin-kayınvalide ilişkisi içerisindeki tarafsızlık rolünün sağlanması ve kayınvalide ve gelin arasındaki olumlu etkileşimdeki artış evlilik uyumunu olumlu yönde etkilemektedir. Çalışmada gelin-kayınvalide ilişkilerinin alt boyutlarından kocanın rolü ve kocanın tarafsızlığının evlilik uyumu üzerinde daha güçlü bir yordama gücüne sahip olduğu saptanmıştır. Evlilik, her biri kendi aile kimliğine sahip iki ayrı ve farklı ailenin birleşmesine işaret eder (Rittenour ve Soliz, 2009). Yeni kurulan aile, çiftlerin köken ailelerinden daha güçlü özerk bir bağ kurma görevine sahiptir (Bryant vd., 2001). Evlilikte hem erkeğin hem de kadının köken ailelerinden bağımsızlaşmasının evlilik uyumu için önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Koca rolü taşıyan erkeğin, hayatındaki iki kadın olan annesi ve eşi arasındaki ilişkide önemli bir yer tuttuğu düşünülebilmektedir. İki kadının da eşine/oğluna yönelik bir ilişkisinin bulunduğu düşünüldüğünde bu kompleks ilişkinin getirdiği olumlu ya da olumsuz iletişim örüntüleri ortaya çıkabilmektedir. Allendorf'a (2015) göre gelin ve kayınvalide eşinin/oğlunun dikkatine ve sevgisine bağlıdır ve bu durum zaman zaman iki kadın arasında rakip olma durumu yaratabilmektedir. Cotterill'e (1994) göre ise gelin ve kayınvalidenin eşine/oğluna yaptıkları duygusal yatırım düşünüldüğünde gelin-kayınvalide ilişkisindeki dinamikler, ailenin hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Gelin-kayınvalide ilişkisi içerisinde kocaların da rolü bulunmaktadır. Bu ilişki içerisinde kocaların genellikle arabulucuk rolünde bulunduğu görülmektedir. Gelinler için bu durum her ne kadar yararlı olsa da bu ilişki dinamiği kocaya bir yük getirebilir, aradaki bölünmeyi daha da arttırabilir. Bu durum gelin-kayınvalide arasındaki doğrudan iletişimi engellediği için gerginliğe de yol açabilir (Rittenour ve Soliz, 2009). Gelinler kayınvalidelerinden gelen mesajları anlamak için eşlerine yönelebilmektedir. Bunu yaparken eşlerinin düşünceleri hakkında bir fikir sahibi olurlar ve bu düşünceleri kendi düşünceleriyle karşılaştırırlar (Rittenour ve Kellas, 2015). Çatışma bağlamında ele alındığında bu dinamik içerisinde gelin, kayınvalidesine yönelik yüksek düzeyde ortak aile kimliği algılsa kayınvalidesini daha ılımlı ve işbirlikçi biri olarak algılar. Tam tersi durumda gelin, kayınvalidesine yönelik düşük düzeyde ortak aile kimliği algılsa kocasının kendi fikir ve çıkarlarını desteklemesini bekler. Bunun nedeni ise kayınvalidesiyle yaşadığı çatışmalarda kendi istek ve çıkarlarını feda etmek istememesidir (Song ve Zhang, 2012). Gelin-kayınvalide ilişkilerindeki koca rolünü ele alan araştırmalara literatürde rastlanmaktadır ve bu çalışmalar ülkemiz dışındaki farklı kültürleri de ele almaktadır. Örneğin Song (2009), Çin kültüründe *çift taraflı bant* metaforunun genellikle evli bir erkeğin karısının ve annesinin ilişkisel mesafelerini yönetmesi ve güçlerini müzakere etmesine

yardımcı olması durumundaki aracı rolüne atıfta bulunmak için kullanıldığını ifade etmektedir. Yapmış olduğu çalışmada ise gelin-kayınvalide çatışmasında oğulun arabuluculuk tarzının gelin ve kayınvalide tarafından nasıl algılandığını incelemiştir. Elde ettiği sonuçlara göre her iki kadın grubu da oğulun/kocanın en çok problem çözme arabuluculuk tarzını kullandığını ifade ettiğini ve bu tarzın gelin-kayınvalide çatışmalarını uygun ve etkili bir biçimde yönetebildiğini saptamıştır. Gangoli ve Rew (2011), Hindistan'daki aile içi şiddet vakalarının büyük bir kısmının kocanın kadın akrabalarının geline yönelik şiddet uygulamalarından oluştuğunu ifade etmektedir. Wu vd. (2010), Tayvan toplumunda gelinlerin kayınvalideleriyle yaşadıkları çatışmayı ve bu çatışmadan doğan stresi kocalarına ifade etmesi durumunda gelinlerin toplumun beklentilerini ihlal etmesi şeklinde aile içinde yargılandığını, bu durumun karı-koca arasında çatışma yarattığını ve evlilik memnuniyetinin de bundan olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Ayrıca Tayvanlı kadınların gelin-kayınvalide çatışmasında koca desteğinin rolünü ele aldığı çalışmalarında çatışmada eşinin tarafını tutan ve problem çözen koca davranışlarının kadınların evlilik memnuniyetini olumlu etkilerken annenin tarafını tutan ve çatışmayı görmezden gelen koca davranışlarının kadınların evlilik memnuniyetini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Song ve Zhang (2012) ise Çin'deki gelinlerin kayınvalideleriyle olan çatışmalarında eşlerinin çatışmayı nasıl yönettiklerine dair algılarını ele almaktadır. Çalışmanın sonuçlarına göre gelin-kayınvalide çatışmalarında eşinin çatışmadan kaçınan ve rekabet oluşturan stilde olduğunu düşünen gelinlerin evlilik memnuniyeti ve kayınvalideyle ilişkisel memnuniyetleri daha düşük iken, eşinin uzlaşmacı ve problem çözme stilini kullandığını düşünen gelinlerin evlilik memnuniyetleri ve kayınvalideyle ilişkisel memnuniyetleri daha yüksek bulunmuştur. Bir diğer çalışmada Aydın ve Canel (2017), anne-oğul bağlanmasının gelin-kayınvalide ilişkisi ve çiftin evlilik doyumu üzerine etkisini ele almışlardır. Elde edilen bulgulara göre evli çiftlerde erkeklerin anneleriyle bağlanma düzeyinde oğlunun ihtiyaçlarına duyarlı oluş düzeyinin yüksek olması gelin kayınvalide ilişkisini olumlu yönde etkilerken erkeklerin anneleriyle bağlanma düzeyinde bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme düzeyi gelin kayınvalide ilişkisini olumsuz yönde etkilemektedir. Sonuç olarak araştırmada elde edilen bulguların literatür ile uyumluluk gösterdiği ifade edilebilmektedir.

Benliğin ayrılaşmasının alt boyutlarının evlilik uyumunu yordayıp yordamadığı sorusu, araştırmanın bir diğer ana problem sorusunu oluşturmaktadır. Elde edilen bulgulara göre duygusal tepkisellik, ben pozisyonu alma ve duygusal kopma evlilik uyumunu pozitif yönde anlamlı olarak yordarken; başkalarına bağımlılık evlilik uyumunu anlamlı düzeyde

yordamamaktadır. Bir başka ifadeyle, benlik ayrımlaşması alt boyutlarındaki duygusal tepkisellik, ben pozisyonu alma ve duygusal kopma düzeylerindeki artış evlilik uyumunu olumlu yönde etkilemektedir. Çalışmada benliğin ayrımlaşması alt boyutlarından duygusal kopma ve ben pozisyonu almanın evlilik uyumu üzerinde daha güçlü bir yordama gücüne sahip olduğu saptanmıştır. Benliğin ayrımlaşması kavramı ben pozisyonu alabilme, başkalarıyla iç içe geçme/kaynaşma/füzyon/başkalarına bağımlılık, duygusal tepkisellik ve duygusal kopma olarak dört ana faktörden oluşmaktadır. Skowron ve Schmitt'e (2003) ben pozisyonu, dış baskılara rağmen kendi kararlarını verme yeteneği; duygusal tepkisellik, kişinin otomatik olarak verdiği duygusal tepki düzeyi; iç içe geçme, kişinin diğerlerinden ayrı olan istikrarlı bir benlik duygusu geliştirme düzeyi ve duygusal kopma, bireyin duygusal olarak diğerlerinden ne kadar uzaklaştığı şeklinde açıklanmaktadır. Daha ayrıntılı ele alındığında ben pozisyonu alma (I position), başkaları tarafından farklı davranması için baskı altına kaldığında açıkça tanımlanmış bir benlik hissini sürdürme ve bireyin isteklerinin, duygu ve düşüncelerini bağımsız bir biçimde ifade edebilme yeteneğidir (Bowen, 1978; Peleg Popko, 2002; Peleg, Miller ve Yitzhak, 2015; Peleg ve Zoabi, 2014). İlişkilerinde 'ben' pozisyonunu yitirmeden bireysellik-birliktelik dengesini doğru bir şekilde kuran bireylerin daha sağlıklı ilişkiler yaşayabileceği düşünülebilir (Kalkan ve Aydoğan, 2018). Duygusal tepkisellik bireyin ilişkisel stresin neden olduğu kaygıya duygusal olarak tepki verme derecesidir ve stres durumunda kişinin rasyonel olmayan bir duygusal taşma ile tepki verme eğilimini ifade eder (Skowron vd., 2003; Peleg ve Zoabi, 2014; Lampis vd., 2017). Duygusal kopma ise, kişinin kendini tecrit etme ve gerginlikle başa çıkmanın bir yolu olarak ilişkiyi kesme eğilimidir (Peleg ve Zoabi, 2014). Romantik ilişkiler bağlamında ele alındığında duygusal kopma durumundaki çiftlerden en az biri kendi duygularını kaybetme yönünde endişe duyar ve bu nedenle fiziksel ya da duygusal kaçınma yoluna gider ya da özerkliğine yönelik tehditle başa çıkmak için ilişkide çatışma yaratır (Lampis vd., 2017). Alan yazın dikkate alındığında duygusal kopma ve duygusal tepkisellik alt boyutlarının evlilik ilişkisinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu düşünülebilmektedir. Bu araştırmada elde edilen bulgularda duygusal kopma ve duygusal tepkiselliğin evlilik uyumunu pozitif yönde anlamlı olarak yordadığı sonucu elde edilmiştir. Literatürde ise duygusal kopma ve duygusal tepkisellik düzeylerinin artması halinde romantik ve sosyal ilişkilerin bundan olumsuz etkileneceğine yönelik bulgulara rastlanmıştır (Skowron vd., 2009; Lampis vd., 2017; Çömlekçiler 2019; Kurt ve Gündüz, 2020). Bu bağlamda araştırmanın sonuçları, alan yazın ile paralellik göstermemektedir. Bir başka ifadeyle, elde edilen bulgularda duygusal kopma ve duygusal tepkisellikteki artışın evlilik uyumunu olumsuz yönde yordayacağı yönündeki

beklentinin tam tersi bir sonuç elde edilmiştir. Evlilikteki eş ilişkileri farklı nitelikler gösterebilmektedir. Örneğin; bir çatışmada her iki eşin de birbirine yüksek perdeden tepki vermesi ya da birbirine küsmesi gibi simetrik ilişki özelliği gösteren çiftlerin davranışları aynı doğrultuda ve aynı düzeyde gerçekleşebilmektedir. Öte yandan çatışma anında eşlerden birinin öfke düzeyi yüksekken diğerinin daha sakin olması ya da birinin o an iletişimi koparıırken diğerinin iletişimi sürdürme çabasında olması gibi tamamlayıcı ilişki gösteren çiftlerin davranışları birbirine zıt tabanda gerçekleşerek birbirini tamamlayabilmektedir. Bu bağlamda duygusal tepkisellik ve duygusal kopma düzeyi yüksek bir birey, eşiyle olan romantik ilişkisi tamamlayıcı nitelikler gösterdiğinde kendi düşünce ve davranışlarına karşın eşinin tam tersi yönde davranmasıyla evlilik ilişkilerini bu tamamlayıcı özelliğiyle uyumlu bir evlilik olarak adlandırabilmektedir. Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu ise ben pozisyonu alma alt boyutundaki artışın evlilik uyumunu olumlu yönde yordadığı sonucudur. Literatürde ben pozisyonu alma alt boyutundaki artışın evlilik uyumunu olumlu yönde yordayacağına dair sonuçlara rastlanmıştır (Lampis vd., 2017; Çömlekçiler, 2019; Kurt ve Gündüz, 2020). Bu bağlamda araştırmadan elde edilen bu bulgular, alan yazın ile tutarlılık göstermektedir. Bir başka ifadeyle, elde edilen bulgularda ben pozisyonu alma alt boyutundaki artışın evlilik uyumunu olumlu yönde yordayacağı yönündeki beklentiye uygun sonuçlar elde edilmiştir.

Araştırmada ele alınan son problem sorusu benliğin ayrılaşmasının alt boyutlarının gelin-kayınvalide ilişkilerini yordayıp yordamadığı sorusudur. Elde edilen bulgulara göre benliğin ayrılaşmasının alt boyutlarından duygusal tepkisellik, ben pozisyonu alma ve duygusal kopma gelin-kayınvalide ilişkilerini olumlu yönde yordarken başkalarına bağımlılık alt boyutu gelin-kayınvalide ilişkilerini olumsuz yönde yordamaktadır. Çalışmada benliğin ayrılaşmasının alt boyutlarından duygusal kopma ve duygusal tepkiselliğin gelin-kayınvalide ilişkileri üzerinde daha güçlü bir yordama gücüne sahip olduğu saptanmıştır. Köken aileye büyük derecede bağımlı olmak, eş ve eşin köken ailesiyle iyi ilişkiler kurulmasını olumsuz etkileyebilmektedir (Jackson ve BergCross, 1988). Rittenour ve Soliz (2009), gelinin köken ailesiyle güçlü özdeşiminin kayınvalidesiyle ilişkisine engel olabileceğini ve gelinin köken ailesiyle olan ilişkisinin niteliğinin kayınvalidesiyle olan ilişkisinde uyum açısından önemli bir faktör olduğunu ifade etmektedir. Kadın açısından annesiyle olan ilişkisi daha önceden beri var olduğu için kadınlar, anneleriyle olan ilişkilerini kayınvalideleriyle olan ilişkilerini geliştirmede model olarak alırlar. Bu durum kuşaklararası kadın bağlarını ifade etmektedir (Jackson ve

BergCross, 1988). Fischer (1983), kadınların anneleriyle ilişkilerinin kayınvalideleriyle olan ilişkilerinden daha güçlü olduğunu öne sürmektedir. Çünkü biyolojik bağlar, kayın bağlardan daha güçlüdür. Rittenour ve Soliz (2009) ise gelin-kayınvalide ilişkisindeki zorlu dinamiklerin bir nedeninin de gelinin köken ailesine olan aşırı bağlılığı ve gelinin annesine olan aşırı sadakat duygusu olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca gelinin kayınvalidesini nasıl algıladığının kendi ailesiyle ne derece özdeşleştiğiyle ilişkili olduğunu ifade etmektedir.

Bu çalışmada gelin-kayınvalide ilişkileri ve çift uyumu arasında benliğin ayrımlaşmasının düzenleyici rolü ele alınmıştır. Elde edilen bulgular özetlenip toparlanacak olursa gelin-kayınvalide ilişkilerinin ve benliğin ayrımlaşmasının evlilik uyumu üzerinde oldukça anlamlı bir etkisi bulunmaktadır. Benliğin ayrımlaşması değişkeninin evlilik uyumu üzerindeki etkisinin, gelin-kayınvalide ilişkilerinin evlilik uyumu üzerindeki etkisinden daha güçlü olduğu saptanmıştır. Ayrıca evlilik uyumu üzerinde gelin-kayınvalide ilişkisi içerisindeki kocanın rolünün ve kocanın tarafsızlığının evlilik uyumu üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1. Öneriler

Bu bölümde araştırmanın bulgularına bağlı olarak uygulamaya ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulmuştur.

5.1.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Literatürde evlilik uyumuna dair pek çok çalışmaya rastlanırken gelin-kayınvalide ilişkileri ve benliğin ayrımlaşması konularındaki çalışmaların daha sınırlı sayıda olduğuna rastlanmıştır. Bu konuları ele alan benzer çalışmaların yapılmasının araştırma bulgularının genellenebilirliğine ve literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

2. Yapılan bu çalışmada evlilik uyumu ve gelin-kayınvalide ilişkileri gelinlerin katılımıyla gerçekleştirilmiş ve gelinlerin algılarıyla yürütülmüştür. Evlilik ve kayın ilişkilerine dair benzer konuların kocalar ya da diğer kayın bireyler yönünden araştırılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5.1.2. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Araştırmada elde edilen bulgular göstermektedir ki çiftin evlilik ilişkisi üzerinde gelin ve kayınvalide arasındaki ilişkinin ve bu ilişkinin dinamiklerinin önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bu bulgunun çift ve aile danışmanlığı üzerine hizmet veren kuruluş ve

meslek elemanlarına ışık tutacağı düşünülmektedir. Çiftlere ve ailelere yönelik verilen çift ve aile danışmanlığı uygulamalarında çiftlere yönelik köken aile ilişkileri, köken aile ilişkilerinde çiftlerin bireysel rolleri, köken aileler ile sınırlar, kuşaklararası ilişkiler gibi noktalarda çalışmalara ve müdahalelere yer verilmesinin verimli olabileceği düşünülmektedir.

2. Evlilik öncesi psikolojik danışmanlık hizmeti alma noktasında başvuruda bulunan çiftlere evlilik öncesinde ve evlilik süresi içerisinde köken aileyle sınırlar, kuşaklararası örüntüler, evlilik uyumunda etkili olan faktörler, aile içi iletişim, çatışma çözme becerileri gibi noktalarda psiko-eğitim çalışmalarının yapılması önerilebilir.

3. Ebeveynlere yönelik aile eğitimlerinin düzenlenmesi ve bu eğitimlerde ebeveynlerin evlenecek olan çocuklarının olumlu bir evlilik yaşantısı geliştirmelerine ve işlevsel roller edinmelerine dair çocuklarına nasıl model ve destek olacakları yönünde güçlendirilmesi sağlanabilir.

4. Bireylere henüz öğrenci oldukları dönem içerisinde başlayarak sağlıklı ve işlevsel aile dinamikleri konusunda örgün eğitim programları içerisinde eğitimlerin verilmesi ileride kuracakları aile birliğine olumlu katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Adler, L. L., Denmark, F. L., & Ahmed, R. A. (1989). Attitudes toward mother-in-law and stepmother: a cross-cultural study. *Psychological Reports*, 65, 1194.
- Allendorf, K. (2015). Like her own: ideals and experiences of the mother-in-law/daughter-in-law relationship. *Journal of Family Issues*, 38(15), 2102-2127.
- Altunsu Sönmez, Ö. (2019). Gelin kaynana çatışması üzerine sosyolojik bir analiz. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 1159-1201.
- Armitage, A. (1993) Family planning in Maghreb: Redefining responsibility. *Entre Nous* 24, 10-11.
- Aycanoğlu, C. (2017). *Bağlanma tarzları ve internet bağımlılığının evlilik uyumuna etkisi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, E. (2017). *Anne-oğul bağlanmasının gelin-kayınvalide ilişkisi ve evlilik doyumunu yordamadaki rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, E. ve Canel, A. N. (2017). Anne-oğul bağlanmasının gelin-kayınvalide ilişkisi ve evlilik doyumunu yordamadaki rolü. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 1-16.
- Aydoğmuş, K., Baltaş, A., Baltaş, Z., Davaslıgil, Ü., Güngörmüş, O., Konuk, E., Korkmazlar, Ü. Köknel, Ö., Navaro, L., Oktay, A., Razon, N. Ve Yavuzer, H. (1995). *Ana-baba okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bartle, S. E. (1993). The degree of similarity of differentiation of self between partners in married and dating couples: Preliminary evidence. *Contemporary Family Therapy*, 15(6), 467-484.
- Bayraktaroğlu, H. T. ve Tansel Çakıcı, E. (2017). Psychometric properties of revised form of dyadic adjustment scale in a sample from North Cyprus. *International Journal of Educational Science*, 19 (2,3), 113-119.
- Best, D. L. & Williams, J. E. (1993). *Cross-cultural wievpoint*. New York: Guilford Press.
- Blum, J. S., & Mehrabian, A. (1999). Personality and temperament correlates of marital satisfaction. *Journal of Personality*, 67(1), 93-125.
- Boldaz Telli, A. (2019). *Evli çiftlerde; benlik farklılaşmasının ilişki doyumu, ilişki uyumu, çatışma çözme tepkileri, ilişkide kıskançlık, ilişkide affedicilik ve eşe duygusal bağlılık açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bowen, M. (1976). Theory in the practice of psychotherapy. In P. J. Guerin (Ed.), *Family therapy: Theory and practice* (42-90). New York: Gardner Press.
- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. New York: Jason Aronson.

- Bradbury, T. N., Fincham, F. D., & Beach, S. R. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 964-980.
- Bray, J. H. (1995). Family assessment: current issues in evaluating families. *Family Relations*, 44(4), 469-477.
- Bridge, E. N. (2019). Review of a case study in light of theory: differentiation of self. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(5), 65-72.
- Brown, J. (1999). Bowen family systems theory and practice: illustration and critique. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 20(2), 94-103.
- Bryant, C. M., Conger, R. D., & Meehan, J. M. (2001). The influence of in-laws on change in marital success. *Journal of Marriage and Family*, 63(3), 614-626.
- Canel, A. N. (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sinanması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Charles, R. (2001). Is there any empirical support for Bowen's concepts of differentiation of self, triangulation and fusion? *The American Journal of Family Therapy*, 29, 279-292.
- Chen, M. H. (1999). *The relationship of mothers and daughters in-law in urban Chinese families* (Unpublished doctorate dissertation). The Texas Woman's University, USA.
- Chen, Z., Tanaka, N., Uji, M., Hiramura, H., Shikai, N., Fujihara, S., & Kitamura, T. (2007). The role of personalities in the marital adjustment of Japanese couples. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 35(4), 561-572.
- Choi, S. W., & Murdock, N. L. (2017). Differentiation of self, interpersonal conflict, and depression: the mediating role of anger expression. *Contemporary Family Therapy*, 39(1), 21-30.
- Cotterill, P. (1994). *Friendly relations?: Mothers and their daughters-in-law*. London: Taylor & Francis.
- Çakır, S. (2008). *Evli bireylerin evlilik uyumlarının ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelik, H. E. ve Yılmaz, V. (2013). *LISREL 9.1 ile yapısal eşitlik modellemesi*. İstanbul: Anı Yayınları.
- Çekiç Akyol, A., Akyol, M. ve Kılınç, Ö. (2019). toplumsal rollerdeki çatışmanın televizyon reklamlarında kullanımı: gelin-kaynana çatışmasının reklamlardaki sunumu üzerine bir değerlendirme. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(1), 131-154.
- Çoğalan, Y. (2017). *Evli bireylerin kök aileleriyle ilişkileri ve evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

- Çömlekçiler, F. (2019). *Üniversite öğrencilerinde benliğin ayrımlaşmasının eş seçimi tutumlarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Değirmenci, E. ve Demirli, C. (2019). Çekirdek veya geniş ailede yetişen bireylerde sosyal onay ihtiyacı ile benliğin farklılaşması arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 2(1), 79-95.
- Ekal, B. (2006). 'How a kaynana should behave?' Discussions on the role of mothers-in-law in two gün groups. *European Journal of Turkish Studies Social Sciences on Contemporary Turkey*. Thematic Issue No 4, The social practices of kinship. A comparative perspective. URL. <http://www.ejts.org/document/619.html>.
- Erdem Özyurt, Ş. (2019). *Üniversite öğrencilerinde psikolojik iyi oluşun benliğin ayrımlaşması açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erel, O., & Burman, B. (1995). Interrelatedness of marital relations and parent-child relations: a meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 118(1), 108-132.
- Erzeybek, B. ve Çifçi, E. G. (2019). Akademisyen kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ve evlilik uyumu. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 3(1), 61-80.
- Fischer, L. R. (1983). Mothers and mothers-in-law. *Journal of Marriage and the Family*, 45, 187-192.
- Gallin, R. S. (1994). The intersection of class and age: mother-in-law/daughter-in-law relations in rural Taiwan. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*, 9(2), 127-140.
- Gangoli, G., & Rew, M. (2011). Mothers-in-law against daughters-in-law: domestic violence and legal discourses around mother-in-law violence against daughters-in-law in India. In *Women's Studies International Forum*, 34(5), 420-429.
- Gladding, S. T. (2012). *Aile terapisi: tarihi, kuram ve uygulamaları*. (çev. İ. Keklik ve İ. Yıldırım). Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Gubbins, C. A., Perosa, L. M., & Bartle-Haring, S. (2010). Relationships between married couples' self-differentiation/individuation and Gottman's model of marital interactions. *Contemporary Family Therapy*, 32(4), 383-395.
- Gündoğdu, A. (2007). *Relationships between self-construals and marital quality*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güvenç, B. (2002). *Japon Kültürü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Hainlen, R. L., Jankowski, P. J., Paine, D. R., & Sandage, S. J. (2015). Adult attachment and well-being: dimensions of differentiation of self as mediators. *Contemporary Family Therapy*, 38(2), 172-183.
- Hasdemir, K. (2014). *Evlilik uyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Hashmi, H. A., Khurshid, M., & Hassan, I. (2007). Marital adjustment, stress and depression among working and non-working married women. *Internet Journal of Medical Update*, 2(1), 19-26.
- Hiatti, L. R. (1984). Your mother-in-law is poison. *Man*, 19(2), 183-198.
- Işık, E. ve Bulduk, S. (2014). *Benliğin ayrımlaşması ölçeğinin üniversite öğrencileri için geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur, 24-26 Nisan 2014.
- Işık, E., & Bulduk, S. (2015). Psychometric properties of the differentiation of self inventory-revised in Turkish adults. *Journal of Marital and Family Therapy*, 41(1), 102-112.
- Jackson, J., & BergCross, L. (1988). Extending the extended family: the mother-in-law and daughter-in-law relationship of black women. *Family Relations*, 37(3), 293-297.
- Janicki, D. L., Kamarck, T. W., Shiffman, S., & Gwaltney, C. J. (2006). Application of ecological momentary assessment to the study of marital adjustment and social interactions during daily life. *Journal of Family Psychology*, 20(1), 168-172.
- Kabadayı, Ö. (2019). *Annenin çocuk yetiştirme tutumuna evlilik uyumunun etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Biruni Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kadir, M. M., Fikree, F. F., Khan, A., & Sajan, F. (2003). Do mothers-in-law matter? Family dynamics and fertility decision-making in urban squatter settlements of Karachi, Pakistan. *Journal of Biosocial Science*, 35(4), 545-558.
- Kahraman, Z. (2011). *Bir evlilik ve aile hayatı eğitim programının evli kadınlarda evlilik uyumuna ve aile sistemine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kalaycı, Ş. (Ed.).(2014). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (6. Baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kalkan, E. ve Aydoğan, D. (2018). Evlilik ilişki kalitesini benlik açısından değerlendirme: benliğin ayrımlaşması ve ilişkisel özgünlük. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(1). 174-189.
- Kalkan, M. (2002). *Evlilik ilişkisi geliştirme programının evliliklerin evlilik uyum düzeyine etkisi*. Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Kalkan, M., & Ersanlı, E. (2008). The effects of the marriage enrichment program based on the cognitive-behavioral approach on the marital adjustment of couples. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 8(3), 977-986.
- Kalkan, M., Hamamcı, Z. ve Yalçın, İ. (2015). *Evlilik öncesi psikolojik danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Karababa, A., Mert, A. ve Çetiner, P (2018). Üniversite öğrencilerinde psikolojik iyi olmanın bir yordayıcısı olarak benlik ayırma. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 1235-1248.
- Karadağ, Ş. (2015). *Evlilik uyumu ilişkisinde aile içi iletişimin rolü: Konya örneği*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Karakaş Uslu, C. (2019). *Gelin-kayınvalide ilişkisinin anne-kız bağlanması ve demografik değişkenler bağlamında incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Kaya, T. (2019). Gelin-kaynana iletişiminin niteliğini belirleyen kültürel etmenler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 185-204.
- Kerr, M. E. (1988). Chronic anxiety and denning a self. *The Atlantic Monthly*, 9, 35-58.
- Kerr, M. E., & Bowen, M. (1988). *Family evaluation*. New York: W. W. Norton and Company.
- Kirkpatrick, C., & Cotton, J. (1951). Physical attractiveness, age, and marital adjustment. *American Sociological Review*, 16(1), 81-86.
- Krieg, P. K. (1995). Triangles in the family circle: Effects of family structure on marriage, parenting, and child adjustment. *Journal of Family Psychology*, 1, 28-43.
- Kumkale, Ç. (2015). *Cinsel işlev bozukluğu olan eşlerde evlilik uyumu ve bağlanma stillerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kurt, A. A., & Gündüz, B. (2020). The investigation of relationship between irrational relationship beliefs, cognitive flexibility and differentiation of self in young adults. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 49(1), 28-44.
- Kuru, A. G. (2016). *Türk ailesinde karakter ve otorite: bir toplumsal tip olarak kaynana ve kaynanalık rolü üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Lampis, J., Cataudella, S., Busonera, A., & Skowron, E. A. (2017). The role of differentiation of self and dyadic adjustment in predicting codependency. *Contemporary Family Therapy*, 39(1), 62-72.
- Larson, J. H., & Holman, T. B. (1994). Premarital predictors of marital quality and stability. *Family Relations*, 43(2), 228-237.
- Lopata, H. Z. (1999). In-laws and the concept of family. *Marriage & Family Review*, 28(3-4), 161-172.
- Mackey, R. A., Diemer, M. A., & O'Brien, B. A. (2000). Conflict-management styles of spouses in lasting marriages. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 37(2), 134.



- Marotz Baden, R., & Cowan, D. (1987). Mothers-in-law and daughters-in-law: the effects of proximity on conflict and stress. *Family Relations*, 36(4), 385-390.
- McGovern, J. M., & Meyers, S. A. (2002). Relationships between sex-role attitudes, division of household tasks, and marital adjustment. *Contemporary Family Therapy*, 24(4), 601-618.
- Merrill, D. M. (2007). *Mothers-in-law and daughters-in-law: Understanding the relationship and what makes them friends or foe*. Westport, CT: Praeger.
- Murdock, N. L., & Gore, P. A. (2004). Stress, coping, and differentiation of self: a test of Bowen theory. *Contemporary Family Therapy*, 26(3), 319-335.
- Murphy, D. C., & Mendelson, L. A. (1973). Communication and adjustment in marriage: investigating the relationship. *Family Process*, 12(3), 317-326.
- Murstein, B. I., & Beck, G. D. (1972). Person perception, marriage adjustment, and social desirability. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 39(3), 396-403.
- Murstein, B. I., & Christy, P. (1976). Physical attractiveness and marriage adjustment in middle-aged couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 34(4), 537-542.
- Navran, L. (1967). Communication and adjustment in marriage. *Family Process*, 6, 173-184.
- Orleans, M., Palisi, B. J., & Caddell, D. (1989). Marriage adjustment and satisfaction of stepfathers: Their feelings and perceptions of decision making and stepchildren relations. *Family Relations*, 38(4), 371-377.
- Özen, A. ve Sümer, N. (2013). Evlilikte kızgınlık, üzüntü ve suçluluk duygularının ifade biçimlerinin ölçümü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 16(31), 36-59.
- Özer, A. ve Cihan-Güngör, H. (2012). Yükleme tarzları, bağlanma stilleri ve kişilik özelliklerine göre evlilik uyumu. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 11-24.
- Özgüven, E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: Pdrem Yayınları.
- Özmen Süataç, A. (2010). *Evlilik uyumunun kişilerarası tarz ve öfke açısından araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Peleg, O. (2008). The relation between differentiation of self and marital satisfaction: what can be learned from married people over the course of life?. *The American Journal of Family Therapy*, 36(5), 388-401.
- Peleg, O. (2014). The relationships between stressful life events during childhood and differentiation of self and intergenerational triangulation in adulthood. *International Journal of Psychology*, 49(6), 462-470.
- Peleg, O., & Zoabi, M. (2014). Social anxiety and differentiation of self: a comparison of Jewish and Arab college students. *Personality and Individual Differences*, 68, 221-228.

- Peleg, O., Miller, P., & Yitzhak, M. (2015). Is separation anxiety in adolescents and parents related to parental differentiation of self?. *British Journal of Guidance & Counselling*, 43(4), 413-428.
- Peleg-Popko, O. (2002). Bowen theory: a study of differentiation of self, social anxiety, and physiological symptoms. *Contemporary Family Therapy*, 24(2), 355-369.
- Pini, B. (2007). Always an outlaw: daughters-in-law on Australian family farms. *In Women's Studies International Forum*, 30(1), 40-47.
- Polat, K. ve İlhan, T. (2018). Evli bireylerde çift uyumu ve bazı psikolojik belirtilerin benliğin farklılaşması açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50), 87-115.
- Rittenour, C. (2012). Daughter-in-law standards for mother-in-law communication: associations with daughter-in-law perceptions of relational satisfaction and shared family identity. *Journal of Family Communication*, 12(2), 93-110.
- Rittenour, C. E., & Kellas, J. K. (2015). Making sense of hurtful mother-in-law messages: applying attribution theory to the in-law triad. *Communication Quarterly*, 63(1), 62-80.
- Rittenour, C., & Soliz, J. (2009). Communicative and relational dimensions of shared family identity and relational intentions in mother-in-law/daughter-in-law relationships: developing a conceptual model for mother-in-law/daughter-in-law research. *Western Journal of Communication*, 73(1), 67-90.
- Rodríguez González, M., Skowron, E. A., Cagigal de Gregorio, V., & Muñoz San Roque, I. (2016). Differentiation of self, mate selection, and marital adjustment: validity of postulates of Bowen theory in a Spanish sample. *The American Journal of Family Therapy*, 44(1), 11-23.
- Ross, A. S., Hinshaw, A. B., & Murdock, N. L. (2016). Integrating the relational matrix: attachment style, differentiation of self, triangulation, and experiential avoidance. *Contemporary Family Therapy*, 38(4), 400-411.
- Sabatelli, R. M. (1988). Measurement issues in marital research: a review and critique of contemporary survey instruments. *Journal of Marriage and the Family*, 50(4), 891-915.
- Sabatelli, R. M., & Bartle, S. E. (1995). Survey approaches to the assessment of family functioning: conceptual, operational, and analytical issues. *Journal of Marriage and the Family*, 1025-1039.
- Sakal, Ö. ve AYTEKİN, İ. (2014). Bireycilik-toplulukçuluk değerlerinin başarı amaç yönelimlerine etkisi üzerine karşılaştırmalı bir araştırma. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(8), 45-66.
- Sat, Y. M. (2020). *Topluluk içi ve topluluk dışı evlilik yapan bireylerin evlilik doyumu evlilik uyumu ve yaşam doyumlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Schnarch, D. (1997). *Passionate marriage: Sex, love, and intimacy in emotionally committed relationships*. New York: Norton.
- Serewicz, M. C. M. (2006). The difficulties of in-law relationships. *Relating difficulty: The processes of constructing and managing difficult interaction*. New York: Routledge.
- Skowron, E. A. (2000). The role of differentiation of self in marital adjustment. *Journal of Counseling Psychology, 47*(2), 229.
- Skowron, E. A., & Friedlander, M. L. (1998). The differentiation of self inventory: development and initial validation. *Journal of Counseling Psychology, 45*(3), 235.
- Skowron, E. A., & Schmitt, T. A. (2003). Assessing interpersonal fusion: reliability and validity of a new DSI fusion with others subscale. *Journal of Marital and Family Therapy, 29*(2), 209-222.
- Skowron, E. A., Stanley, K. L., & Shapiro, M. D. (2009). A longitudinal perspective on differentiation of self, interpersonal and psychological well-being in young adulthood. *Contemporary Family Therapy, 31*(1), 3-18.
- Song, Y. (2009). *Perceptions of the adult son/husband's mediation styles in Chinese mother/daughter-in-law conflicts* (Unpublished doctorate dissertation). University of Kansas, USA.
- Song, Y., & Zhang, Y. B. (2012). Husbands' conflict styles in Chinese mother/daughter-in-law conflicts: daughters-in-law's perspectives. *Journal of Family Communication, 12*(1), 57-74.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2018). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Spanier, G. B. (1972). Romanticism And Marital Adjustment. *Journal Of Marriage And The Family, 34*(3), 481-487.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: new scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family, 38*(1), 15-28.
- Sporakowski, M. J. (1995). Assessment and diagnosis in marriage and family counseling. *Journal of Counseling & Development, 74*(1), 60-64.
- Şendil, G. ve Korkut, Y. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları, 28*, 15-34.
- Tuason, M. T., & Friedlander, M. L. (2000). Do parents' differentiation levels predict those of their adult children? and other tests of Bowen theory in a Philippine sample. *Journal of Counseling Psychology, 47*(1), 27.
- Turner, M. J, Young, C. R., & Black, K. I. (2006). Daughters-in-law and mothers-in-law seeking their place within the family: a qualitative study of differing viewpoints. *Family Relations, 55*(5), 588-600.

- Tutarel Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 5(5).
- Tutarel Kışlak, Ş. ve Göztepe, I. (2012). Duygu dışavurumu, empati, depresyon ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 27-46.
- Ümmet, D. (2017). Genel psikolojik sağlık ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide evlilik uyumunun aracı rolü. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 159-175.
- Ünal, Ö. ve Akgün, S. (2019). Yakın ilişkilerde mizah tarzları, evlilik uyumu ve evlilik doyumu ilişkisi. *Nesne Dergisi*, 7(15), 184-200.
- Wilkinson, I. (1987). Family assessment: a review. *Journal of Family Therapy*, 9(4), 367-380.
- Worden, M. (2013). *Aile terapisi temelleri*. (çev. T. Akbaş). Adana: Nobel Kitabevi.
- Wu, T. F., Yeh, K. H., Cross, S. E., Larson, L. M., Wang, Y. C., & Tsai, Y. L. (2010). Conflict with mothers-in-law and Taiwanese women's marital satisfaction: the moderating role of husband support. *The Counseling Psychologist*, 38(4), 497-522.
- Yakalı-Çamoğlu, D. (2007). Turkish family narratives: the relationships between mothers-and daughters-in-law. *Journal of Family History*, 32(2), 161-178.
- Yalçın, H. (2014). Evlilik uyumu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 250-261.
- Yaman Akpınar, T. (2019). *Bağlanma stilleri ve affetme düzeyinin evlilik uyumuna etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yıldırım, T. (2018). *Evli bireylerde bağlanma biçimleri, ilişkiye dair bilişsel çarpıtmalar ve evlilik uyumu ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum, anne-baba tutumu ve benlik algısı arasındaki ilişkilerin gelişimsel olarak incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 16(47), 1-20.
- Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum: kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 4(4).
- Yılmaz, H., İlketenci, R., Yılmaz, A. S. ve Mamirova, C. (2018). Evli bireylerin problem çözmede kullandıkları yaklaşımlar ve evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 445-462.

EKLER**Ek 1. Etik Kurul Kararı**

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.08.2020-E.51026			
		T.C. PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu	
Sayı :93803232-622.02/ Konu :Etik Kurul Kararı			
REKTÖRLÜĞE (Eğitim Bilimleri Enstitüsü) 10.134.1.22 62278			
İlgide kayıtlı başvuru no 26/08/2020 tarih ve 06-17 toplantı/karar nolu etik kurul toplantısında görüşülmüş olup, önümüzdeki ekte sunulmuştur.			
Gereği için bilgilerinize arz ederim.			
		e-İmzalıdır Prof. Dr. Ertuğrul İŞLER Kurul Başkanı	
EK : Etik Kurul Kararı			
DAĞITIM Gereği: Eğitim Bilimleri Enstitüsüne		Bilgi: Sayın Prof. Dr. Osman İsmail ÖZDEL	
Tel: 0 (258) 0 E-Posta:		Faks: 0 (258) 0 Elektronik Adres: http://www.pau.edu.tr/	
Ayrıntılı bilgi için İtilbat : Aygen TOSUN			
Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.			

Evrak Tarihi ve Sayısı: 26.08.2020-E.51026

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

SAYI: 68282350/2018/G06

Toplantı Tarihi : 26.08.2020
Toplantı Sayısı : 06
Toplantı Saati : 15:30

S.N	Adı Soyadı	İmza
1	Prof. Dr. Ertuğrul İŞLER	
2	Prof. Dr. Selçuk B. HAŞİLOĞLU	10.134.1.228
3	Prof. Dr. Naci KARKIN	62278
4	Prof. Dr. Asuman DUATEPE	17.05.2021
5	Prof. Dr. Murat BALKİS	
6	Prof. Dr. İsmail ÇEVİŞ	
7	Prof. Dr. Süleyman BARUTÇU	

KARAR 17- Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Aile Danışmanlığı tezli Yüksek lisans programı 192107007 numaralı öğrencisi Banu KAHRAMAN'ın danışmanlığını Prof. Dr. Osman İsmail ÖZEL'in yaptığı; "Gelin Kayınvalide İlişkileri ve Çift Uyumu Arasında Benliğin Ayrışmasının Düzenleyici Rolü" başlıklı tezine yönelik başvuru formunun usul ve etik açıdan verdiği beyan ve ekler tekkik edilmiş olup; proje sahibinin, başvurusunda yer alan bilgi, belge ve taahhütnamelere uygun bilimsel davranışlar sergileyeceği kanaati oluşmuştur. İş bu karar oy birliği ile alınmıştır.



ASLI GİBİDİR
26.08.2020

Prof. Dr. Ertuğrul İŞLER
Başkan

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 2. Ölçek Kullanım İzinleri

Benliğin Farklılaşması Envanteri Hk. Gelen Kutusu x

BANU KAHRAMAN <banukahraman10@gmail.com> 8 Kas 2019 Cum 16:14 ☆ ↶ ⋮
 Alıcı: eisik ▾
 Erkan Bey Merhaba,

İsmin Banu Kahraman. Pamukkale Üniversitesi'nde aile danışmanlığı alanında yüksek lisans yapmaktayım. Yapacağım araştırma ödevi için birtakım araştırmalar yaparken geliştirmiş olduğunuz 'Benliğin Farklılaşması Envanterine' rastladım. Envanterinizi incelemek ve akabinde çalışmamda kullanabilmek adına rica etsem gönderir misiniz?

İyi Çalışmalar Dilerim

Erkan IŞIK <eisik@ciu.edu.tr> 8 Kas 2019 Cum 16:56 ☆ ↶ ⋮
 Alıcı: ben ▾
 Merhabalar,

Ölçeği tabii ki kullanabilirsiniz. Ölçeği ve puanlama bilgilerini içeren dosyayı ekte gönderiyorum. Sizden bir ricam, "differentiation of self" kavramı literatürde farklılaşma diye de çevriliyor ancak biz geniş bir akademisyen grubuyla yaptığımız tartışmalar ve Bowen'ın kavramla ilgili biyolojik temelli açıklamaları sonucu en uygun çevirinin "benliğin ayrımlaşması" olduğuna karar verdik. Çünkü Bowen bu kavramla aileden "farklı" olunması gerektiğine değil, aileden birey olarak "ayrılmış olmanın" önemine atıf yapıyor. Farklılaşma kelimesi kullanıldığında ise, Türk dili açısından sanki kişinin köken ailesi hep sorunlu, ondan farklı olması gerekiyormuş gibi bir anlam çıkıyor. Bu açıdan Türk dilindeki en uygun çeviri "ayrışma" ile karşılanıyor. Siz de Türkçe literatüre yeni giren bu kavramla ilgili karmaşa oluşmaması adına, eğer konuyla ilgili Türkçe yazacağınız kısımlar olursa buna dikkat edebilirsiniz çok memnun olurum. Çalışmanızda kolaylıklar dilerim,

Selamlarımla

Erkan Işık

Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği Hk. Gelen Kutusu x

BANU KAHRAMAN <banukahraman10@gmail.com> 2 Kas 2019 Cmt 22:17 ☆ ↶ ⋮
 Alıcı: hbayraktaroglu ▾
 Hüseyin Bey Merhaba,

İsmin Banu Kahraman. Pamukkale Üniversitesi'nde aile danışmanlığı alanında yüksek lisans yapmaktayım. Yapacağım araştırma ödevi için birtakım araştırmalar yaparken uyarılmış olduğunuz 'Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği'ne rastladım. Ölçeğinizi incelemek ve akabinde çalışmamda kullanabilmek adına rica etsem gönderir misiniz?

İyi Çalışmalar Dilerim

hüseyin bayraktaroğlu <hbayraktaroglu@hotmail.com> 3 Kas 2019 Paz 01:01 ☆ ↶ ⋮
 Alıcı: ben ▾
 Merhaba Banu Hanım,

Türk kültürüne göre Psikometrik değerleri konusunda çalışma yaptığımız Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeğini kullanmak istemenize çok sevindim. Yapacağınız çalışmada ölçeği yayımladığımız makalede/projenizde kaynak olarak göstermeniz koşulu ile ölçeği kullanmanıza memnuniyetle izin veririm. Ölçek formu, puanlama bilgileri ve makalesi ekte (ihtiyaç duyabileceğinizi düşünerek makalenin Türkçesini de gönderiyorum).

Bu ölçek yanında Türk kültürüne uygun olarak geliştirdiğimiz ölçeğimizi ve makalesinin de size faydalı olacağını düşünerek gönderiyorum. Geliştirdiğimiz Yakın Doğu Evlilikte Uyum Ölçeğimizi 42 maddesi ile bütün olarak kullanılabileceğiniz gibi "Evlilikte iletişim", "Evlilikte empati" gibi benzerine hiç rastlamadığım iki alt ölçeğini ayrı olarak kullanabilirsiniz.

Ölçeklerle ilgili sorularınız olursa memnuniyetle cevaplarım.

Çalışmanızda başarılar dilerim,
 Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Turan Bayraktaroğlu
 Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi

Gelin Kayınvalide İlişkileri Ölçeği Hk.

BANU KAHRAMAN <banukahraman10@gmail.com>
 Alıcı: aydinpdr

2 Kas 2019 Cmt 22:14

Esra Hanım Merhaba,

İsmin Banu Kahraman. Pamukkale Üniversitesi'nde aile danışmanlığı alanında yüksek lisans yapmaktayım. Yapacağım araştırma ödevi için birtakım araştırmalar yaparken geliştirmiş olduğunuz 'Gelin Kayınvalide İlişkileri Ölçeğine' rastladım. Ölçeğinizi incelemek ve akabinde çalışmamda kullanabilmek adına rica etsem gönderir misiniz?

İyi Çalışmalar Dilerim

Fw: Gelin kayınvalide İlişkileri Ölçeği Gelen Kutusu x

Esra Aydın <aydinpdr@windowslive.com>
 Alıcı: ben

4 Kas 2019 Pzt 16:19

Merhaba Banu Hanım,

Atıfta bulunduğunuz sürece tabii ki ölçeğimi kullanabilirsiniz. Ekte tam formu ve puanlamayı gönderiyorum. Ölçek hakkındaki daha ayrıntılı bilgiler tezimde bulunmaktadır. YÖK Tez Merkezinden ulaşabilirsiniz.

İyi çalışmalar diliyorum

...

[ileti kısaldı] [Tüm iletiyi görüntüle](#)

2 Ek

GKİÖ FORMU.docx

GKİÖ PUANLAMA....

Ek 3. Kişisel Bilgi Formu

Değerli katılımcı,

Bu formdan elde edilen veriler yürütülen tez çalışmasında kullanılacaktır. Bu formda yer alan bilgiler katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yöneliktir. Soruların doğru ya da yanlış cevabı bulunmamaktadır. Verilen her yanıt gizli tutulacak ve yalnızca bu araştırma için kullanılacaktır. Lütfen aşağıda yer alan ifadeleri okuduktan sonra kendinize en uygun olan yanıtı veriniz ve yanıtlanmayan bir soru bırakmayınız. Her ifadeye yalnızca tek bir yanıt veriniz.

Araştırmaya bulunduğunuz katkı için teşekkür ederim.

Pamukkale Üniversitesi Aile Danışmanlığı Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi
Banu KAHRAMAN

Yaşınız:				
Çalışıyor musunuz?	Evet () Hayır ()			
Eğitim durumunuz:				
İlkokul ()	Ortaokul ()	Lise ()	Üniversite ()	Lisans Üstü ()
Evllenme yaşıınız:				
Ne kadar süredir evlisiniz?				
1-5 yıl ()	6-10 yıl ()	11-15 yıl ()	16 ya da daha fazla yıldır ()	
Evlilik biçiminiz: Görücü usulü ()		Anlaşarak ()	Diğer ()	
Çocuğunuz var mı?	Evet () Hayır ()			
(Varsa) Çocuk sayısı:				
Yaşam yeriniz: Kent ()	Kırsal ()			
Göç ettiniz mi? Evet ()	Hayır ()			
Eşinizin ailesiyle mi yaşıyorsunuz?	Evet () Hayır ()			
Eşinizin ailesiyle aynı sitede/apartmanda mı oturuyorsunuz?	Evet () Hayır ()			
Eşinizin ailesiyle görüşme sıklığınız nasıldır?				
Her gün ()	Haftada 1 ya da daha fazla ()			
Ayda 1 ya da daha fazla ()	Yılda 1 ya da daha fazla ()			
Kendi ailenizle görüşme sıklığınız nasıldır?				
Her gün ()	Haftada 1 ya da daha fazla ()			
Ayda 1 ya da daha fazla ()	Yılda 1 ya da daha fazla ()			

Ek 4. Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği Örnek Maddeleri

Aşağıda eşinizle ve evliliğinizle ilgili bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyup size ne derece uygun olduğunu ilgili kutucuğa (X) işareti koyarak belirtiniz.

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Oldukça sık	Çoğu zaman
7) İlişkinizi bitirmeyi ne sıklıkta tartışırsınız?					
8) Eşinizle ne sıklıkla münakaşa edersiniz?					
9) Evlendiğiniz için pişmanlık duyar mısınız?					
10) Ne sıklıkla birbirinizin sinirlenmesine neden olursunuz?					
11) Siz ve eşiniz ev dışı etkinliklerinizin ne kadarına birlikte katılırsınız?					
12) Ne sıklıkla teşvik edici fikir alışverişinde bulunursunuz?					
13) Ne sıklıkla bir iş üzerinde birlikte çalışırsınız?					
14) Ne sıklıkla bir şeyi sakince tartışırsınız?					

Ek 5. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği Örnek Maddeleri

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, gelin-kayınvalide ilişkileri hakkında bilgi edinmek amacıyla yürütülmektedir. Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz ve seçeneklerden kendi durumunuza en uygun olanı işaretleyiniz. Araştırmadan elde edilen veriler, sadece bilimsel amaçla kullanılacak, şahsınızla (sizinle) ilgili hiçbir değerlendirme yapılmayacaktır. Bu nedenle her maddeyi dikkatlice okumanız ve doğru ve içten cevap vermemiz araştırmaya önemli katkı sağlayacaktır. İsminizi yazmanıza gerek yoktur. Lütfen cevaplanmamış soru bırakmayın. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

	Hiç doğru	Nadiren	Bazen doğru	Çoğunlukla	Her zaman
1. Eşimle aramızda kayınvalidemden kaynaklanan küskünlük ve kırgınlıklar olur.	1	2	3	4	5
2. Bir gün kayınvalidem yüzünden boşanabileceğimizi düşünüyorum.	1	2	3	4	5
3. Kayınvalidemle olan ilişkimden memnunum.	1	2	3	4	5
4. Eğer kayınvalidem bize bu kadar karışmasaydı eşimle daha mutlu bir beraberliğimiz olabilirdi.	1	2	3	4	5
5. Eşimle olan ilişkimizde kayınvalidemden dolayı mutsuzluk yaşanmaz.	1	2	3	4	5
6. Kayınvalidemle sürekli beraber olmamız beni rahatsız ediyor.	1	2	3	4	5

Ek 6. Benliğin Ayrışması Ölçeği Örnek Maddeleri

Aşağıda kendinizle ve başkalarıyla olan ilişkilerinize yönelik düşünce ve duygularınızı içeren ifadeler yer almaktadır. Sizden istenen her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak 1'den 6'ya kadar olan seçeneklerden sizi en iyi ifade eden seçeneği işaretlemenizdir. Eğer herhangi bir madde sizinle direkt ilgili gözüküyorsa (örn., şu anda bir eşiniz/partneriniz yoksa), olması halinde nasıl düşünüp nasıl davranabileceğinizle ilgili en iyi tahmininizi belirtiniz. İhten yanıtlarınız için teşekkürler.

1-----2----3---4----5-----6

Hiç Uygun Değil

Çok Uygun

1. Ailemin yanındayken genellikle kendimi kısıtlanmış hissedirim.	1	2	3	4	5	6
2. Önemli bir işe ya da göreve başlarken genellikle başkalarının cesaretlendirmesine ihtiyaç duyarım.	1	2	3	4	5	6
3. İnsanlar benimle yakınlık kurmaya çalıştıklarında, kendimi onlardan uzak tutarım.	1	2	3	4	5	6
4. İnsanlar benimle yakınlık kurmaya çalıştıklarında, bundan genellikle rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6
5. Hemen hemen hayatımdaki herkesten onay alma ihtiyacı hissedirim.	1	2	3	4	5	6
6. Değiştiremeyeceğim şeyler için üzülmenin bir anlamı yok.	1	2	3	4	5	6
7. Yakın ilişkilerimde kısıtlanma kaygısı yaşarım.	1	2	3	4	5	6

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı	Banu
Soyadı	KAHRAMAN
Doğum Yeri ve Tarihi	Balıkesir – 31.05.1994
Uyruğu	T.C.
İletişim Adresi ve E-Mail Adresi	e-mail: banukahraman10@gmail.com
Eğitim	
İlköğretim	Çiğdem Batubey İ.Ö.O.
Ortaöğretim	Muharrem Hasbi Anadolu Lisesi
Yükseköğretim (Lisans)	Pamukkale Üniversitesi/ Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD
Yükseköğretim (Yüksek Lisans)	Pamukkale Üniversitesi/ Aile Danışmanlığı Bilim Dalı
Yabancı Dil	
Yabancı Dil Adı	İngilizce
Sınav Adı	YÖKDİL
Sınavın Yapıldığı Ay ve Yıl	05.03.2017
Alınan Puan	71.250
Mesleki Deneyim	
Yıllar	Mesleki Deneyim
Eylül 2017 – Haziran 2019	Denizli Küçük Şeyler Anaokulu – Psikolojik Danışman
Eylül 2020 – halen	Denizli Bahçeşehir Koleji – Psikolojik Danışman